

Nr 121

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1955.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar;
- 2) lag om ändring i 8 kap. vattenlagen; samt
- 3) lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen upptages förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, avsedd att delvis ersätta och delvis komplettera de stadganden i detta ämne, vilka för närvarande är upptagna bl. a. i vattenlagen, byggnadslagen och hälsovårdsstadgan. Enligt förslaget skall en vatten- och avloppsanläggning anses såsom allmän, om den omhänderhaves av kommun eller — därest den omhänderhaves av annan än kommun — länsstyrelsen efter prövning i viss ordning förklarat anläggningen för allmän. På kommunen ankommer att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd för område, varest vattenförsörjning och avlopp till förekommande av sanitär olägenhet måste ordnas i ett större sammanhang. För allmän vatten- och avloppsanläggning skall bestämmas visst verksamhetsområde. Fastighet, som ligger inom verksamhetsområdet, skall

i princip anslutas till anläggningen, såvida ej ändamålet med anslutningen kan med större fördel för fastigheten vinnas på annat sätt. Av de anslutna fastigheterna får uttagas avgifter, vilka skall bestämmas enligt taxa och tillhoppa högst får motsvara självkostnaderna för anläggningen. Förslaget ger också bestämmelser, som i andra hänseenden närmare reglerar förhållandet mellan den, som omhänderhar anläggningen, och anläggningens brukare.

Vidare framlägges i propositionen förslag till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen av innebörd, att de bestämmelser, som i nämnda kap. ges för vissa avloppsföretag rörande bl. a. anslutningsrätt och anslutningstvång, kostnadsfördelning och organisatoriska förhållanden, icke skall äga tillämpning inom allmän vatten- och avloppsanläggnings verksamhetsområde. Där- emot skall bl. a. vattenlagens bestämmelser om åtgärder till motverkande av vattenförorening tillämpas även å allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Slutligen föreslås i propositionen vissa ändringar i byggnadslagen. De bestämmelser om ersättning för gatubyggnadskostnad, som gäller för vissa orter, skall i fortsättningen ej tillämpas i vad de avser kostnader för avloppsledning, och nya sådana bestämmelser om kostnader för avloppsledning skall ej kunna antagas. Genom övergångsbestämmelser regleras närmare, huru bestämmelserna om ersättning för gatubyggnadskostnad såvitt angår avloppsledning skall ersättas med vatten- och avloppstaxor.

Förslag

till

Lag

om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Med allmän vatten- och avloppsanläggning förstås i denna lag anläggning, som har till ändamål att bereda vattenförsörjning och avlopp för bostäder eller annan bebyggelse och som omhänderhaves av kommun eller, där den omhänderhaves av annan än kommun, jämlikt 2 § förklarats för allmän.

Den som omhänderhar allmän vatten- och avloppsanläggning benämnes anläggningens huvudman. Det område som anläggningen omfattar eller är avsedd att omfatta kallas verksamhetsområdet.

2 §.

Vatten- och avloppsanläggning, som skall omhänderhavas av annan än kommun, må av länsstyrelsen på framställning av denne förklaras för allmän, såframt anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning, de sanitära förhållandena och omständigheterna i övrigt prövas vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt.

Förklaring som i första stycket sägs må allenast lämnas såframt den eller de kommuner, varest anläggningen skall hava sitt verksamhetsområde, samtyckt därtill och anläggningens tilltänkta huvudman innehar eller på grund av utfästelse från kommun eller annan kan antagas komma att förfoga över medel till fullgörande av sina förpliktelser såsom huvudman.

Länsstyrelsen må bestämma visst område, utöver vilket anläggningens verksamhetsområde ej får utsträckas.

3 §.

Där till förekommande av sanitär olägenhet påkallas, att vattenförsörjning och avlopp för visst område ordnas i ett större sammanhang, ankommer på kommunen att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avlopps-

anläggning kommer till stånd så snart omständigheterna det medgiva. Försummas det, må länsstyrelsen giva kommunen åläggande därom.

4 §.

Allmän vatten- och avloppsanläggning skall utföras med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen och i övrigt på det sätt dess ändamål kräver. Erfordras för viss bebyggelse anordningar allenast för vattenförsörjning eller allenast för avlopp, skall anläggningen lämpas därefter.

Inom område, för vilket enligt fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan eller på annan grund särskilda bestämmelser med avseende å markens bebyggande gälla, må allmän vatten- och avloppsanläggning ej utföras så, att områdets ändamålsenliga bebyggande försvåras eller syftet med bestämmelserna eljest motverkas. Inom område, för vilket regionplan fastställts, skall ock denna beaktas.

5 §.

Med den inskränkning, som kan följa av föreskrift enligt 2 § tredje stycket, tillkommer det huvudmannen för allmän vatten- och avloppsanläggning att bestämma dess verksamhetsområde. Länsstyrelsen äger dock på framställning av kommun ålägga huvudmannen att i verksamhetsområdet intaga sådan bebyggelse inom kommunen, för vilken vattenförsörjning och avlopp ej kunna med större fördel ordnas på annat sätt. Önskar huvudmannen, att verksamhetsområdet skall omfatta bebyggelse, som ingår eller avses skola ingå i verksamhetsområdet för annan befintlig eller planerad allmän vatten- och avloppsanläggning, skall länsstyrelsen, såframt överenskommelse ej kan träffas, bestämma till vilken anläggning bebyggelsen skall hänföras.

Uppgift om verksamhetsområdets omfattning i den mån beslutet härom träffats av huvudmannen skall av denne insändas till länsstyrelsen.

Anslutningsrätt och anslutningstvång.

6 §.

Fastighet, som ligger inom verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning och behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp, skall när det begäres av huvudmannen eller av fastighetens ägare anslutas till anläggningen, såframt ej ändamålet med sådan anslutning kan med större fördel för fastigheten vinnas på annat sätt.

Vad i första stycket stadgas utgör ej hinder för anläggningens huvudman att förlägga arbeten, som föranledas av viss fastighets anslutning, till tjänlig årstid och att utföra arbeten för anslutning av ett flertal fastigheter i lämplig ordningsföljd. Skall ledning läggas i gata, väg eller annan allmän plats, är huvudmannen berättigad till det anstånd med ledningens utförande, som påkallas av att andra arbeten skola utföras å samma plats.

Vägras anslutning, när sådan enligt denna paragraf skall ske, må länsstyrelsen på framställning av den som begär anslutningen giva åläggande därom.

Vissa med allmän vatten- och avloppsanläggning förenade rättigheter och skyldigheter.

7 §.

Allmän vatten- och avloppsanläggning skall, då den upplåtes till begagnande, vara försedd med de anordningar, som erfordras för att den skall på ett tillfredsställande sätt tjäna sitt ändamål, såsom brunnar, pump- och reningsverk samt rörledningar. Huvudmannen äger dock bestämma, att servisledningar icke eller endast till viss del skola ingå i anläggningen.

Till anläggningen räknas icke ledningar och andra anordningar inom byggnad, som är ansluten till anläggningen, ej heller rännstenar och väg-diken.

8 §.

Finnas för fastighet, som anslutes till anläggningen, anordningar för vattenförsörjning eller avlopp, vilka kunna användas för anläggningen, är ägaren av anordningarna pliktig att på yrkande av huvudmannen låta dem införlivas med anläggningen mot skäligen ersättning.

9 §.

Anordning för vattenförsörjning eller avlopp, som genom tillkomsten av anläggningen blir onyttig, skall av huvudmannen ersättas i den mån det prövas skäligt med hänsyn till anordningens ålder, det skick vari den befinner sig, den fördel, som för fastigheten vinnes genom anslutningen, samt omständigheterna i övrigt.

10 §.

Huvudmannen är pliktig att, så länge behovet av anläggningen kvarstår, underhålla den och i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

Nyttjandet av allmän vatten- och avloppsanläggning.

11 §.

Rörledningar, kranar och andra anordningar, som för fastighet, ansluten till allmän vatten- och avloppsanläggning, kopplas till denna, skola hållas i sådant skick, att fara ej uppstår för driftsavbrott eller annan olägenhet vid anläggningens begagnande. När så erfordras, skall tillfälle beredas huvudmannen och hans folk att undersöka sådana anordningar.

12 §.

I avloppsledning må ej utsläppas ämne, som genom frätning, slambildning eller på annat sätt kan skada anläggningen.

Anläggningen skall i övrigt för ansluten fastighets behov brukas med nödig försiktighet, så att olägenhet för andra till anläggningen anslutna fastigheter och för huvudmannen såvitt möjligt undvikas. Huvudmannen äger meddela de närmare föreskrifter i detta hänseende, som må finnas erforderliga. Sådana föreskrifter skola, där de ej föranletts av reparationsarbete eller annat tillfälligt förhållande, underställas länsstyrelsens prövning.

13 §.

Asidosätter någon vad som åligger honom enligt bestämmelserna i 11 eller 12 § eller enligt föreskrifter, som meddelats med stöd av sistnämnda paragraf, är han pliktig att ersätta därav föranledd skada.

Avgifter.

14 §.

Till täckande av nödiga kostnader för utförande samt underhåll och drift av allmän vatten- och avloppsanläggning må avgifter uttagas av de fastigheter, vilka anslutits till anläggningen.

Låter huvudmannen, i syfte att anläggningen framdeles skall kunna utsträckas till ytterligare bebyggelse, utföra anläggningen på väsentligen annat sätt än som eljest skulle hava skett, må därav föranledd merkostnad ej genom avgifter uttagas, innan utvidgningen kommer till stånd.

Kostnaderna för avledande genom anläggningen av vatten från gator, vägar och andra allmänna platser inom område under stadsplan eller byggnadsplan må täckas genom avgifter å tomter och andra för bebyggande avsedda fastigheter inom området. I den mån omfattningen av dessa platser uppenbarligen överstiger områdets eget behov, skall dock kostnaden bäras av den, som har att svara för iordningställande och underhåll av platserna.

15 §.

Avgifterna å de särskilda fastigheterna skola stå i skäligt förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av anläggningen.

Där på grund av bebyggelsens lokalisering, terrängförhållandena eller andra omständigheter kostnaden för anslutning till anläggningen av viss eller vissa fastigheter är avsevärt högre eller lägre än för övriga fastigheter, må avgifterna anpassas med hänsyn därtill.

Å varje fastighet må läggas kostnad för servisledningar och andra för fastigheten särskilt avsedda anordningar. Fastighet, som anslutits allenast för vattenförsörjning eller allenast för avlopp, må ej betungas med kostnad, som belöper å anordningar för det andra ändamålet.

16 §.

Avgift skall utgå enligt taxa, som av huvudmannen utformas i överensstämmelse med de i 14 och 15 §§ stadgade grunderna. Avgiftsskyldigheten må uppdelas att avse dels engångsavgift och dels årliga eller på annat sätt periodiska avgifter.

Engångsavgift må ej sättas högre än till vad som svarar mot fastighetens andel i kostnaden för anläggningens utförande. Uppgår engångsavgift till belopp, som kan anses betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, skall, om fastighetens ägare det begär, avgiftsskyldigheten fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, högst tio år. Å guldets belopp må räknas skälig ränta.

Särskilda bestämmelser om anläggningar, som omhänderhavas av annan än kommun.

17 §.

För allmän vatten- och avloppsanläggning, som omhänderhavas av annan än kommun, må kommun, inom vilken anläggningen har sitt verksamhetsområde, utse lämplig person att vara tillsyningsman.

Tillsyningsmannen äger rätt att vinna tillträde till alla delar av anläggningen samt att granska räkenskaper och andra handlingar rörande denna. Han skall årligen till kommunen avgiva berättelse över sin tillsyn.

Förekommer förhållande, som påkallar ingripande av länsstyrelsen, hälsovårdsnämnden eller annan myndighet, skall tillsyningsmannen göra anmälan därom.

18 §.

Kan med skäl antagas, att viss eller vissa fastigheters intressen åsidosätts eller att med anläggningen förenade angelägenheter eljest försummas eller handhavas på mindre lämpligt sätt, må länsstyrelsen förordna syssloman att i huvudmannens ställe och för dennes räkning handhava anläggningen och därmed förenade angelägenheter. Syssloman, som nu sagts, må när förhållandena därtill föranleda av länsstyrelsen entledigas från uppdraget.

Sysslomannen äger åtnjuta arvode av anläggningens huvudman med belopp, som bestämmes av länsstyrelsen.

Vissa bestämmelser om prövningen av frågor enligt denna lag.

19 §.

Ärende, som enligt denna lag skall handläggas av länsstyrelse, upptages av länsstyrelsen i det län, där anläggningen huvudsakligen har eller skall hava sitt verksamhetsområde.

20 §.

Äro för fullgörandet av uppgifter, vilka enligt denna lag ankomma på länsstyrelse, särskilda undersökningar erforderliga, må länsstyrelsen vid behov anlita sakkunnigt biträde därtill. Biträdet äger för uppdraget och därmed förenade utgifter njuta ersättning med belopp, som bestämmes av länsstyrelsen. Ersättningen skall gäldas av huvudmannen för den anläggning, som avses med den väckta frågan, eller, om frågan ej avser befintlig eller planerad anläggning, av kommunen. Har kostnad föranletts av viss sakens yrkande eller bestridande, må, om så prövas skäligt, denne åläggas att gälda kostnaden.

21 §.

I beslut om åläggande enligt 3 eller 6 § eller om fastställande av föreskrifter enligt 12 § äger länsstyrelsen stadga vite.

22 §.

Över länsstyrelsens beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär.

23 §.

Tvist i fråga, som avses i denna lag, skall där annat ej är stadgat upptagas och prövas av allmänna underrätten i den ort, där anläggningen huvudsakligen har sitt verksamhetsområde.

I mål rörande tillämpning av 8 eller 9 § skall huvudmannen vidkännas å omse sidor uppkomna kostnader, såframt ej rätten med hänsyn till omständigheterna finner skäligt annorlunda förordna.

Slutbestämmelser.

24 §.

Vad i denna lag stadgas angående fastighet skall, när omständigheterna föranleda därtill, tillämpas jämväl å sådan byggnad eller industriell anläggning, som tillhör annan än ägaren till grunden.

25 §.

För fullgörande av förpliktelse, som enligt denna lag åvilar fastighet, svarar, där annat ej avtalats, fastighetens ägare. Såsom ägare svarar den som enligt kommunalskattelagen är i ägares ställe skyldig att erlägga skatt för garantibelopp för fastigheten.

Ny ägare eller innehavare svarar ej för avgift, som förfaller till betalning, innan han skall tillträda fastigheten.

26 §.

Vad i denna lag sägs om kommun skall ock gälla municipalsamhälle, var-
est byggnadslagens bestämmelser för stad äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Lagen skall äga tillämpning å anläggning, som utförts före ikraftträdan-
det, såframt den omhänderhaves av kommun eller, där den omhänderhaves
av annan än kommun, länsstyrelsen förklarar anläggningen för allmän.
Länsstyrelsens prövning skall ske enligt de i 2 § angivna grunderna; dock
erfordras ej samtycke av den eller de kommuner, där anläggningen skall
hava sitt verksamhetsområde.

Kostnad som före lagens ikraftträdande nedlagts på anläggning, å vilken
lagen enligt vad nu sagts skall äga tillämpning, må ej genom avgifter utta-
gas i vidare mån än detta kunnat ske enligt den före ikraftträdandet gäl-
lande rätten och för anläggningen meddelade särskilda föreskrifter eller
följer av vad som stadgas i övergångsbestämmelserna till lagen denna dag
om ändring i byggnadslagen.

Förslag

till

Lag

om ändring i 8 kap. vattenlagen.

Härigenom förordnas, *dels* att 8 kap. 1, 2, 14, 17, 22, 29, 33 och 36 §§ vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att 54 och 55 §§ samt underrubriken »Slutbestämmelser» skola utgå ur nämnda kap., *dels ock* att 56 § samma kap. skall med bibehållen lydelse betecknas 54 §.¹

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

För avledande — — — — — fall stadgas.

Spillvatten och — — — — — industriellt avloppsvatten.

I fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan, som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats skall gälla vad om avledande av kloakvatten stadgas.

I fråga om vattens avledande för *sådan* torrläggning av mark inom stadsplan *eller byggnadsplan*, som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats skall gälla vad om avledande av kloakvatten stadgas.

2 §.

Vad i — — — — — från fartyg.

Utöver de bestämmelser, som meddelas i detta kap., skall gälla vad i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt föreskrives.

Utöver de bestämmelser, som meddelas i detta kap., skall gälla vad i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt föreskrives. *Beträffande avledande av avloppsvatten genom allmän vatten- och avloppsanläggning skall tillika gälla vad där-om är särskilt stadgat.*

Med samhälle avses i detta kap. verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning och, såvitt angår utö vandet av rättigheter och fullgörandet av skyldigheter, som stadgas beträffande samhälle, huvudmannen för sådan anläggning.

¹ Senaste lydelse av ifrågavarande stadganden i 8 kap., se SFS 1941:614.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

14 §.

Vad i — — — — — flera fastigheter.

Lag samma vare beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som *ej ingå i samhällets stadsplan. I fråga om företag, som är gemensamt för samhälle och därtill hörande, å område utom stadsplanen belägna fastigheter, skall vid fördelning av kostnaderna skälig hänsyn tagas jämväl till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen.*

Lag samma vare beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som *äro belägna utom samhället.*

17 §.

Vad ovan i 3—16 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande avledande inom *stadsplan* av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser *inom det stadsplanlagda området.*

Vad ovan i 3—16 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande avledande inom *samhälle* av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser *i samhället.*

22 §.

Vad ovan i 18—21 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning å ledning inom stadsplan för torrläggning av mark inom det *stadsplanlagda* området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom detta område, dock att vad i 19 § första stycket är stadgat skall gälla jämväl ledning, som nu sagts.

Vad ovan i 18—21 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning å ledning inom stadsplan *eller byggnadsplan* för torrläggning av mark inom det *planlagda* området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom detta område, dock att vad i 19 § första stycket är stadgat skall gälla jämväl ledning, som nu sagts.

29 §.

Vad i 27 och 28 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter så ock beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som *ej äro belägna inom samhällets stadsplan.*

Vad i 27 och 28 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter så ock beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som *äro belägna utom samhället.*

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

33 §.

Vad i 24—29 §§ är föreskrivet om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten samt kostnaden därför skall äga motsvarande tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten. Avledes avloppsvattnet från fabrik eller inrättning, som är belägen inom *stadsplan*, icke genom *samhället tillhörig* avloppsledning, vare därvid så ansett, som om fabriken eller inrättningen vore belägen utom *det stadsplanlagda området*.

Vad i 24—29 §§ är föreskrivet om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten samt kostnaden därför skall äga motsvarande tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten. Avledes avloppsvattnet från fabrik eller inrättning inom *samhälle* icke genom *samhällets* avloppsledning, vare därvid så ansett, som om fabriken eller inrättningen vore belägen utom *samhället*.

36 §.

För avledande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning inom *samhälles stadsplanlagda område* till *samhället tillhörig* avloppsledning äge *samhället* föreskriva de villkor, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kunna anses erforderliga. Sedan avloppsvattnet inletts i ledningen, är *samhället* ansvarigt för behövliga åtgärder till motverkande av förorening genom avloppsvattnet ävensom för skada, som vållas genom sådan förorening.

För avledande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning inom *samhälle* till *samhället tillhörig* avloppsledning äge *samhället* föreskriva de villkor, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kunna anses erforderliga. Sedan avloppsvattnet inletts i ledningen, är *samhället* ansvarigt för behövliga åtgärder till motverkande av förorening genom avloppsvattnet ävensom för skada, som vållas genom sådan förorening.

Beslut i — — — — — befallningshavandes prövning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Förslag

till

Lag

om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).

Härigenom förordnas, att 52, 54, 55, 68, 73 och 74 §§ byggnadslagen den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

52 §.

När gata — — — — — behörigen tillgodoses.

Vid upplåtandet skall gatan vara försedd med beläggning efter behovet och ortens sed samt med erforderliga gångbanor och nödig anordning för vattnets avrinnande. Plantering eller annan särskild anordning, varmed gatan skall vara försedd enligt stadsplanen, skall såvitt möjligt utföras i samband med gatans iordningställande men eljest så snart ske kan efter dess upplåtande. *Skall i gatan finnas underjordisk avloppsledning, skall sådan vara anordnad vid gatans upplåtande; dock äger länsstyrelsen medgiva anstånd därmed, om det är förenligt med den allmänna hälsovårdens krav.*

Vid upplåtandet skall gatan vara försedd med beläggning efter behovet och ortens sed samt med erforderliga gångbanor och nödig anordning för vattnets avrinnande. Plantering eller annan särskild anordning, varmed gatan skall vara försedd enligt stadsplanen, skall såvitt möjligt utföras i samband med gatans iordningställande men eljest så snart ske kan efter dess upplåtande.

Vad nu — — — — — allmän plats.

54 §.

Vill ägare av tomt verkställa nybyggnad därå innan gata, till vilken tomten enligt stadsplanen har utgång, blivit upplåten till allmänt begagnande, skall han anordna utfartsväg och nödigt avlopp från tomten. I den mån staden förfogar över erforderlig obebyggd mark som enligt

Vill ägare av tomt verkställa nybyggnad därå innan gata, till vilken tomten enligt stadsplanen har utgång, blivit upplåten till allmänt begagnande och allmän avloppsledning anlagts, skall han anordna utfartsväg och nödigt avlopp från tomten. I den mån staden förfogar

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

stadsplanen är avsedd till gata eller annan allmän plats, vare staden pliktig att utan ersättning låta marken nyttjas för ändamålet.

över erforderlig obebyggd mark som enligt stadsplanen är avsedd till gata eller annan allmän plats, vare staden pliktig att utan ersättning låta marken nyttjas för ändamålet.

55 §.

Är kronan efter vad i lagen om allmänna vägar sägs väghållare i stad, skall vad ovan i 49, 50, 52 och 53 §§ stadgas om ansvarighet för staden att såsom gata iordningställa och upplåta allmän väg avse kronan, med iakttagande att framställning varom i 52 § första stycket sägs må göras såväl av kronan som av staden. Kostnad, som föranledes av att gatan enligt stadsplanen bygges till större bredd eller med dyrbarare utförande i övrigt än som betingas av trafiken eller förses med *underjordisk avloppsledning*, skall dock gäldas av staden, om ej Konungen annorlunda förordnar.

Är kronan efter vad i lagen om allmänna vägar sägs väghållare i stad, skall vad ovan i 49, 50, 52 och 53 §§ stadgas om ansvarighet för staden att såsom gata iordningställa och upplåta allmän väg avse kronan, med iakttagande att framställning varom i 52 § första stycket sägs må göras såväl av kronan som av staden. Kostnad, som föranledes av att gatan enligt stadsplanen bygges till större bredd eller med dyrbarare utförande i övrigt än som betingas av trafiken, skall dock gäldas av staden, om ej Konungen annorlunda förordnar.

68 §.

Bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad skola angiva grunderna för beräkning av den kostnad som skall påföras tomtägarna och för kostnadens fördelning mellan dem samt tid och ordning för ersättningens erläggande. Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

1. Ersättnings skyldighet må ej åläggas tomtägare beträffande gata eller del därav *eller avloppsledning* vars anläggning påbörjats framför tomten då fråga angående bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väcktes hos stadsfullmäktige.

Bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad skola angiva grunderna för beräkning av den kostnad som skall påföras tomtägarna och för kostnadens fördelning mellan dem samt tid och ordning för ersättningens erläggande. Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

1. Ersättnings skyldighet må ej åläggas tomtägare beträffande gata eller del därav vars anläggning påbörjats framför tomten då fråga angående bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väcktes hos stadsfullmäktige.

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

2. Ersättningskyldighet må ej avse gata eller del därav som lagligen skolat vara upplåten till allmänt be- gagnande vid tid som under 1 sägs *eller avloppsledning som staden varit skyldig att utföra före samma tid.*

3. Å tomtägare — — — — — vanligt kostsam.

4. Tomtägare må — — — — — beträffande marken.

5. Utan hinder — — — — — skälig grund.

6. Är inom — — — — — genomsnittliga kostnaden.

7. *Tomtägare må icke belastas med större andel av kostnaden för avloppsledning än som med hänsyn till avloppsvattnets mängd och beskaffenhet samt övriga på kostnaden inverkande omständigheter kan anses belöpa på avloppet från tomten, jämfört med annat avlopp för vilket ledningen är avsedd.*

8. Till grund för bestämmande av gatubyggnadskostnad må, i stället för vad under 5—7 sägs, läggas på tidigare erfarenhet stödda beräkningar av vad gata *eller avloppsledning* under likartade förhållanden beting- ar i anläggning.

9. Därest nuvarande eller föregående ägare av tomt mot vederlag helt eller delvis vunnit befrielse från deltagande i kostnad för anläggning av gata *eller avloppsledning*, skall hänsyn tagas härtill.

10. Tomtägarnas åligganden skola städse motsvara skäliga anspråk på rättvisa och billighet.

2. Ersättningskyldighet må ej avse gata eller del därav som lagligen skolat vara upplåten till allmänt be- gagnande vid tid som under 1 sägs.

3. Å tomtägare — — — — — vanligt kostsam.

4. Tomtägare må — — — — — beträffande marken.

5. Utan hinder — — — — — skälig grund.

6. Är inom — — — — — genomsnittliga kostnaden.

7. Till grund för bestämmande av gatubyggnadskostnad må, i stället för vad under 5 och 6 sägs, läggas på tidigare erfarenhet stödda beräkningar av vad gata under likartade förhållanden betingar i anläggning.

8. Därest nuvarande eller föregående ägare av tomt mot vederlag helt eller delvis vunnit befrielse från deltagande i kostnad för anläggning av gata, skall hänsyn tagas härtill.

9. Tomtägarnas åligganden skola städse motsvara skäliga anspråk på rättvisa och billighet.

73 §.

I förordnande som avses i 70 § må Konungen, i den mån så prövas skäligt, på stadens begäran föreskriva, att området ägare skall vara pliktig att i den ordning Konungen bestämmer bekosta anläggning av gator *och avloppsledningar* inom området.

I förordnande som avses i 70 § må Konungen, i den mån så prövas skäligt, på stadens begäran föreskriva, att området ägare skall vara pliktig att i den ordning Konungen bestämmer bekosta anläggning av gator *samt anordningar för vattenförsörjning och avlopp* inom området.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

74 §.

Underhåll av gata eller annan allmän plats så ock av allmän avloppsledning åvilar staden. Underhåll av gata eller annan allmän plats åvilar staden.

Är kronan — — — — — allmän väg.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad, vilka gälla vid nya lagens ikraftträdande, skola, i vad de röra kostnad för avloppsledning, ej tillämpas å fastighet, som anslutes till ledningen efter ikraftträdandet; och skall vad nu sagts jämväl avse sådan bidragsskyldighet i nämnda hänseende, som gäller av ålder eller på grund av föreskrifter meddelade före den 1 januari 1932. Att bidragsskyldighet beträffande avloppsledningen kan i annan ordning åläggas fastighet, varom nu är fråga, framgår av lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Har fråga om anlagande av bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väckts före nya lagens ikraftträdande men icke blivit dessförinnan slutligen prövad, må kostnaden för utförande av avloppsledning, som av kommunen anlagts efter frågans väckande, av kommunen uttagas genom avgifter i den ordning som stadgas i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 8 oktober 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, kommunikations-, jordbruks- och inrikesdepartementen samt statsrådet Hjalmar Nilson anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, *fråga rörande ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar* samt anför därvid följande.

Jämlikt bemyndigande den 1 november 1946 uppdrog chefen för kommunikationsdepartementet åt dåvarande landshövdingen E. F. L. Lindeberg, ledamoten av riksdagens andra kammare J. A. Andersson, dåvarande revisionssekreteraren T. A. Bexelius, byråchefen B. Petrelius samt avdelningschefen E. V. Sundström att såsom sakkunniga inom departementet biträda med utredning rörande det fortsatta bedrivandet av anläggnings- och bidragsverksamheten i fråga om vattenförsörjning och avlopp. Åt Lindeberg uppdrogs att i egenskap av ordförande leda utredningsarbetet. Sundström avled, innan utredningen slutförts. De sakkunniga har biträts av ett antal särskilt tillkallade experter.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 29 november 1946 erhöll de sakkunniga — vilka antog benämningen 1946 års vatten- och avloppssakkunniga — uppdrag att utreda frågan om vatten- och avloppsverkens konstruktion och skötsel jämte vissa därmed sammanhängande spørsmål. Vidare överlämnade Kungl. Maj:t till de sakkunniga, att tagas under övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag, den 9 maj 1947 två vid sistberörda års riksdag avgivna motioner i frågor rörande bidrag till vatten- och avloppsanläggningar (I: 165 och II: 157) samt den 29 december 1949 en framställning från svenska kommunal-tekniska föreningen angående skydd för grund- och ytvattnet i riket.

Till fullgörande av sina nämnda uppdrag avgav de sakkunniga i september 1951 betänkande (SOU 1951: 26), innefattande bl. a. av motiv åtföljda förslag till ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar.

Yttranden över de sakkunnigas förslag har efter remiss inkommit från Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätterna för Västra

Sverige, Nedre Norrland och Övre Norrland, vattenöverdomstolen, vattendomstolarna, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, statens lönenämnd, föreståndarna för limnologiska institutionerna vid rikets universitet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, fiskeristyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, allmänna statsbidragsutredningen, fastighetsbildningssakkunniga, statens folkbadsutredning, 1945 års vattenlagssakkunniga, 1946 års kommunallagskommitté, 1948 års hälsovårdsstadgekommitté, 1948 års sakkunniga för vissa bostadsförbättringsfrågor, 1948 års sparbankssakkunniga, 1951 års bostadsutredning, 1951 års byggnadsutredning, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser. Vid medicinalstyrelsens yttrande har fogats yttranden av svenska stadsläkarföreningen och förste provinsialläkarnas förening. Vid bostadsstyrelsens yttrande har fogats yttranden av samtliga länsbostadsnämnder. Civilförsvarsstyrelsen har överlämnat yttrande av statens brandinspektion. Vid lantbruksstyrelsens yttrande har fogats yttranden av samtliga lantbruksnämnder och hushållningssällskap. Lantmäteristyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttranden av överlantmätnarna i Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro och Västerbottens län. Vid fiskeristyrelsens yttrande har fogats särskilt yttrande av föreståndaren för styrelsens tillsyns-avdelning. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna har överlämnat yttranden från stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige i ett stort antal stads- och landskommuner, flertalet länsarkitekter, flera förste provinsialläkare och samtliga distriktsingenjörer för vatten och avlopp samt i några fall inom länen verksamma organisationer och sammanslutningar. I yttrandena från stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige har i många fall åberopats yttranden av andra myndigheter och personer.

Yttranden över förslaget har vidare avgivits av civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund, föreningen för allmän hälsovård, föreningen för vattenhygien, föreningen statens lantbruksingenjörer, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, svenska bankföreningen, svenska jordbrukskreditkassan, svenska sparbanksföreningen, svenska stadsförbundet, svenska kommunal-tekniska föreningen, svenska landskommunernas förbund, svenska teknologföreningen, Sveriges allmänna hypoteksbank, Sveriges fastighetsmäklares riksförening, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Sveriges industriförbund, svenska konsulterande ingenjörers förening, svenska arkitekters riksförbund, Sveriges lantmätareförening, distriktsingenjörers förening, föreningen för samhällsplanering och samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer. Vid yttrandet från Sveriges allmänna hypoteksbank har fogats yttranden av samtliga hypoteksföreningar i riket.

Sedan denna fråga, såvitt den avser ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar, varit föremål för övervägande inom justitiedepartementet, anholder jag att i nämnda del få upptaga densamma.

I. Gällande bestämmelser om vattenförsörjning och avlopp.

Vatten- och avloppsfrågorna har först under förhållandevis sen tid blivit föremål för mera ingående reglering från det allmännas sida. Någon mera enhetlig reglering av dessa spörsmål har överhuvud icke kommit till stånd. De föreskrifter som påkallats av utvecklingen har meddelats i olika sammanhang i hälsovårds-, plan- och vattenlagstiftningen samt vissa andra författningar.

Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 innehåller bestämmelser för såväl stad som landsbygd rörande bl. a. vattenförsörjning och avlopp. Bestämmelserna för stad gäller, såvida särskilt förordnande därom meddelats, i tillämpliga delar även för köping, hamn, fiskeläge eller annat ställe med större sammanträngd befolkning (34 §). Varje stad och landskommun (vartill även räknas köping, som utgör egen kommun) utgör ett hälsovårdsområde (1 och 35 §§). För sådant område skall finnas hälsovårdsnämnd, dock att för hälsovårdsområde på landet med 3 000 invånare eller därunder kommunalnämnden utgör hälsovårdsnämnd, där ej särskild hälsovårdsnämnd prövats erforderlig.

I fråga om vattenförsörjning åligger hälsovårdsnämnd i stad bl. a. att verka för att i staden finnes ymnig och lätt tillgång på gott vatten till dryck, matlagning och andra hushållsbehov ävensom tjänligt vatten för renhållningen samt att för tillgodoseende av nämnda ändamål allmän vattenledning anlägges (1 §). Hälsovårdsnämnd på landet har i motsvarande hänseende att verka för att invånarna i hälsovårdsområdet äger ymnig och lätt tillgång på gott vatten till dryck och matlagning och att särskilt på platser med större sammanträngd befolkning vattenledning anlägges (35 §). Där möjlighet finnes att för rimlig kostnad erhålla anknötning till allmän vattenledning, skall bostadslägenhet i stad ha vattenledning. Lägenhet, som ej har vattenledning, skall på annat sätt äga tillgång till gott dricksvatten (8 § 3 mom. tredje stycket). I fråga om bostadslägenhet på landet finnes i motsvarande hänseende endast stadgat, att sådan lägenhet skall ha tillgång till gott dricksvatten (43 § 3 mom. tredje stycket). Hälsovårdsnämnd skall hålla noggrann tillsyn över beskaffenheten av vattnet på de ställen, där sådant hämtas för att användas till dryck, matlagning och andra hushållsbehov (9 och 44 §§).

I fråga om avlopp åligger hälsovårdsnämnd i stad enligt hälsovårdsstadgan att verka för att vattenavloppet inom staden så ordnas, att spillvatten och annan flytande orenlighet avlägsnas från staden, att dagvatten lätt avrin- ner från gator, allmänna platser, gårdar och tomter, att för tillgodoseende av nämnda ändamål allmän avloppsledning anlägges samt att erforderliga åtgärder vidtages till motverkande av vattenförorening (1 §). Hälsovårdsnämnd på landet har i detta hänseende att verka för att vattenavlopp, särskilt på platser med sammanträngd befolkning, anordnas samt att de utföres

så, att icke sanitär olägenhet vållas, ävensom att i övrigt erforderliga åtgärder vidtages till motverkande av vattenförorening (35 §). — Flytande orenlighet, som lätt kan övergå i förruttnelse, skall enligt de för stad gällande bestämmelserna bortledas i underjordisk avloppsledning eller, där sådan ej finnes, uppsamlas i särskilda kärl (16 §). Där möjlighet finnes att för rimlig kostnad erhålla anknytning till allmän avloppsledning, skall bostadslägenhet i stad ha anslutning till avloppsnätet (8 § 3 mom. tredje stycket). Hälsovårdsstadgan innehåller vidare detaljbestämmelser, avsedda att förebygga uppkomsten av sanitära olägenheter som följd av bristfälligt utförda eller oriktigt skötta avloppsledningar. Bestämmelserna gäller både stad och landsbygd. Innan annan ledning än servisledning mellan fastighet och allmän ledning utföres, skall hos hälsovårdsnämnden göras skriftlig anmälan, åtföljd av karta och beskrivning. Avloppsledning skall vara så inrättad, att den ej kan medföra sanitära olägenheter. Uppstår fel på avloppsledning, skall åtgärder ofördröjligen vidtagas för att försätta ledningen i fullgott skick. Intill dess så skett äger hälsovårdsnämnden förbjuda att ledningen användes. Avloppsledning skall rensas så ofta det behöves, och den uppsamlade orenligheten skall avlägsnas på ett ur sanitär synpunkt tillfredsställande sätt. Vad sålunda är stadgat om avloppsledning gäller i tillämpliga delar även avloppsreningsanläggningar och andra till avloppsledning hörande anordningar (22 och 48 a §§). För såväl stad som landsbygd innehåller hälsovårdsstadgan särskilda bestämmelser om anordnande av vattenklosett (13 § 4 mom. och 48 § 2 mom.). I båda fallen gäller att vattenklosett icke får anordnas utan hälsovårdsnämndens medgivande. Villkor för anordnande av vattenklosett är att orenlighet och spolvatten medelst underjordisk avloppsledning föres ut omedelbart i allmän avloppsledning eller i lämpligt vattendrag eller — såvitt angår anläggning på landet — kan avledas på annat sätt utan att olägenhet vållas därav. Därest avloppsvattnet från vattenklosett icke föres ut i allmän avloppsledning, skall hälsovårdsnämnden, i den mån så prövas erforderligt, föreskriva, att avloppsvattnet skall renas. Har prövning enligt vattenlagen ägt rum beträffande frågan, under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, gäller om verkan därav vad i vattenlagen är stadgat. Avhjälpes icke konstaterade större brister eller skötes vattenklosett vårdslöst, äger hälsovårdsnämnden tills vidare förbjuda dess begagnande eller påbjuda sådana åtgärder, att den icke kan brukas.

Hälsovårdsstadgan innehåller icke några uttryckliga bestämmelser om skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggningar. Numera torde dock, med hänsyn till förefintliga rättsfall, allmänt anses, att kommun kan med stöd av de återgivna bestämmelserna i hälsovårdsstadgan föreläggas att utföra vatten- och avloppsanläggning, där sådan påkallas av sanitära missförhållanden.

Viss tillsyn över vattenverken utövas enligt *förordningen den 19 juli 1941 om kontroll av vattenledningsvatten*.

Byggnadslagen den 30 juni 1947 och byggnadsstadgan samma dag upptager ett flertal bestämmelser, som ger det allmänna möjlighet att reglera

bebyggelsen med hänsyn till samhällseliga intressen, däribland frågorna om vattenförsörjning och avlopp. Bebyggelseregleringen sker främst genom planläggning. Byggnadslagen upptager fyra olika planinstitut, nämligen generalplan, stadsplan, byggnadsplan och regionplan. Byggnadsverksamheten inom område, som ej ingår i stadsplan eller byggnadsplan, kan i vissa avseenden regleras genom utomplansbestämmelser (2 och 3 §§ byggnadslagen).

Beträffande vattenförsörjning är byggnadslagens bestämmelser väsentligen blott av den karaktären, att vederbörlig hänsyn vid planeringen skall tagas till möjligheten att lösa hithörande frågor på ett nöjaktigt sätt. I detta hänseende är främst att lägga märke till den skillnad, som i byggnadslagen göres mellan tätbebyggelse och glesbebyggelse. Med tätbebyggelse förstås sådan samlad bebyggelse, som nödvändiggör särskilda anordningar för tillgodoseende av gemensamma behov (6 § byggnadslagen). För att mark skall få användas till tätbebyggelse förutsättes, att den vid planläggning enligt byggnadslagen befunnits från allmän synpunkt lämpad härför (5 § byggnadslagen). I anslutning till denna princip har med avseende å de olika planinstituten stadgats, att vid planläggningen särskild hänsyn skall tagas bl. a. till vatten- och avloppsfrågorna och att för tätbebyggelse ej må avses mark, som från vatten- och avloppssynpunkt ej är lämpad för sådan bebyggelse (17, 26, 119 och 157 §§ byggnadsstadgan). Även i övrigt har krav uppställts på att vatten- och avloppsfrågorna skall vederbörligen beaktas vid planläggningen. Upprättade planförslag skall i stor utsträckning innefatta kartmaterial med höjdangivelser samt åtföljas av erforderlig utredning angående bl. a. vatten- och avloppsförhållandena (19, 30, 45, 120 och 158 §§ byggnadsstadgan). Viktiga bestämmelser ges även i 26 och 119 §§ byggnadsstadgan, där föreskrifter meddelats om att stadsplan och byggnadsplan ej må avse större område än som är eller kan väntas bli bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid.

Mera ingående har i byggnadslagstiftningen avloppsfrågorna behandlats. Sedan stadsplan i stad fastställts, skall plan för avledande av vatten och flytande orenlighet från gator, allmänna platser och byggnadsmark samt erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening (avloppsplan) av fullmäktige antagas till efterrättelse. Planen skall bringas i verkställighet i den mån detta påkallas av bebyggelsen (34 § byggnadsstadgan). Skall enligt avloppsplan eller på grund av beslut i enlighet med bestämmelserna i hälsovårdsstadgan underjordisk avloppsledning finnas i gata inom stadsplanlagt område, skall sådan ledning vara anordnad vid gatans upplåtande (52 § byggnadslagen). På staden ankommer i princip att svara för upplåtande av gata och följaktligen även av sådan avloppsledning, som skall finnas i gatan (49 § byggnadslagen). Tomtägare kan emellertid förpliktas bidra till kostnaden för iordningställande av gata och till anläggande av avloppsledning som skall finnas i gatan. Stadsfullmäktige äger nämligen att för staden i dess helhet eller viss del av densamma meddela bestämmelser om skyldighet för ägare av tomt att bidra till nämnda kostnad (67 §

byggnadslagen). Bestämmelserna skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, för såvitt på tomtägare lägges skyldighet som tidigare ej ålegat honom. Beträffande vad som kan uttagas av tomtägare gäller att han icke får belastas med större andel av kostnaden än som med hänsyn till avloppsvattnets mängd och beskaffenhet samt övriga på kostnaden inverkan omständigheter kan anses belöpa på avloppet från tomten, jämfört med annat avlopp, för vilket ledningen är avsedd (68 § byggnadslagen). Underhållet av allmän avloppsledning åvilar staden (74 § byggnadslagen). Ägare av tomt, som bebygges innan gata vid densamma blivit upplåten till allmänt begagnande, är skyldig att själv anordna nödigt avlopp (54 § byggnadslagen).

De nu återgivna bestämmelserna om avloppsledningar i stad skall äga motsvarande tillämpning beträffande köping och sådant municipalsamhälle, för vilket byggnadslagens bestämmelser angående stad gäller, ävensom beträffande landskommun, inom vilken med stöd av byggnadslagen stadsplan kommer till stånd utan municipalbildning. Genom byggnadslagens bestämmelser i sistnämnda hänseende (105 och 106 §§) har sålunda vidgade möjligheter öppnats att reglera avloppsförhållandena inom landskommunernas tätorter. Med avseende å område, för vilket byggnadsplan fastställts, saknas i byggnadslagen bestämmelser om skyldighet att antaga avloppsplan och att utföra avloppsledningar. Länsstyrelsen äger emellertid, när så finnes påkallat, förordna att nybyggnad inom sådant område ej må företagas utan tillstånd av länsstyrelsen, innan vägar, vattenförsörjning och avlopp för området anordnats i erforderlig mån (109 § andra stycket byggnadslagen). Sådant förbud må meddelas jämväl med avseende å område, för vilket avstyckningsplan godkänts i enlighet med äldre bestämmelser (168 § byggnadslagen).

Betydelsefulla stadganden om vattenförsörjning och avlopp ges vidare i *vattenlagen den 28 juni 1918*. Främst märkes vattenlagens allmänna regler om rätt att utnyttja vattentillgångar. Beträffande ytvatten gäller enligt 1 kap. 1 § att envar äger att, med de i vattenlagen stadgade eller eljest lagligen gällande inskränkningar, råda över det vatten, som finnes å hans grund. Befogenheten att »råda över» vattnet inbegriper även rätt att bortleda detsamma för förbrukning. På sådant bortledande är emellertid bestämmelserna i 2 kap. om byggande i vatten tillämpliga (2 kap. 1 § andra stycket). Detta innebär bl. a., att, om bortledandet kan medföra skada eller intrång å annans egendom, åtgärden i allmänhet icke är tillätlig med mindre nyttan därav står i visst förhållande till skadan och intrånget på sätt anges i 2 kap. 3 §. Beträffande rätten att utnyttja grundvattentillgångar gäller enligt 1 kap. 15 §, att envar äger med de inskränkningar som omförmäles i 2 kap. eller eljest är lagligen gällande, tillgodogöra sig det grundvatten, som finnes å honom tillhörigt område. Den i 2 kap. 3 § föreskrivna siffermässiga jämförelsen mellan nytta och skada av ett vattenbyggnadsföretag motsvaras i fråga om tillgodogörande av grundvatten av ett mera allmänt hållet stadgande i 44 § av samma kap. Frågor rörande rätt till ytvattentäkt eller grundvattentäkt prövas i regel av vattendomstol. Ofta måste dock

expropriation enligt expropriationslagen anlitas när det gäller att ordna vattenförsörjning genom större anläggning. Vid sidan av bestämmelserna i expropriationslagen — vilka skall refereras i det följande — ges vissa särskilda bestämmelser om expropriation för vattenförsörjningsändamål i 2 kap. 40 § andra stycket vattenlagen (ytvattentäkt) och 2 kap. 60 § samma lag (grundvattentäkt).

Vattenlagens bestämmelser om avloppsföretag inrymmer huvudsakligen i 8 kap. Inledningsvis ges i 8 kap. 1 och 2 §§ definition av vissa grundläggande begrepp. Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet, vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes »kloakvatten». Spillvatten och orenlighet, som härrör från rörelse av nyssnämnda slag, benämnes »industriellt avloppsvatten». I fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan, som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, gäller vad om avledande av kloakvatten är stadgat. Utöver vattenlagens bestämmelser gäller i fråga om avloppsvatten och vattenförorening i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt meddelade bestämmelser.

I fråga om kloakledningar stadgas bl. a. att kloakledning i regel skall göras täckt och i övrigt inrättas så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan. Tarvas ledning över annans fastighet, är ägaren skyldig att mot ersättning tåla intrånget (8 kap. 3 och 4 §§). Ledning skall, om någons rätt kan vara därav beroende, av ägaren behörigen underhållas (8 kap. 8 §). Kan ledning, som skall byggas för ett samhälle eller en fastighet, lämpligen inrättas för avledande jämväl av annat samhälles eller annan fastighets kloakvatten, skall ledningen så byggas, där det från sistnämnda samhälle eller fastighet påfordras. Finnes kloakledning, som ett samhälle eller en fastighet vill anlägga, med väsentlig fördel kunna användas för avledande av kloakvatten jämväl från annat samhälle eller annan fastighet, som är i behov av sådan ledning, skall sistnämnda samhälle eller fastighet taga del i ledningens anläggande, där ej särskilda omständigheter föranleder, att med frågan om dess deltagande i företaget skäligen bör anstå (8 kap. 9 och 14 §§). Anläggnings- och underhållskostnaderna för gemensam ledning skall fördelas efter mängden och beskaffenheten av det kloakvatten, som från varje samhälle eller fastighet skall avledas, dock att ingen är pliktig att för avledande av sitt kloakvatten sammanlagt vidkännas större kostnad än om särskild ledning anlagts eller att bidra med större belopp än som med hänsyn till nyttan kan anses rimligt (8 kap. 10 §). I fråga om rätt och plikt att ansluta till befintlig anläggning och om fördelning av kostnaderna i sådant fall gäller med vissa avvikelser i huvudsak enahanda regler (8 kap. 11 och 12 §§). Är företag gemensamt för samhälle och en eller flera fastigheter utanför dess stadsplan, skall vid fördelning av kostnaderna skäligen hänsyn tagas jämväl till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen (8 kap. 14 §). Nu återgivna bestämmelser om avloppsföretag äger ej tillämpning beträffande avledande inom stadsplan av kloakvatten från bygg-

nader, tomter, gator eller andra allmänna platser inom det stadsplanlagda området (8 kap. 17 §). Särskilda bestämmelser har givits om ledningar, vilka avser såväl avledande av kloakvatten som torrläggning av mark (8 kap. 18—22 §§). Enligt dessa bestämmelser gäller om sådana ledningar i huvudsak detsamma som är stadgat beträffande kloakledningar. Föreskrifter om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten upptager ett särskilt avsnitt i 8 kap. Den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde är skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening (8 kap. 23 §). För reningsanläggning gäller i huvudsak samma bestämmelser som beträffande kloakledningsföretag, såsom beträffande rätt att utföra anläggning på annans fastighet, underhållsskyldighet, tvångsdelaktighet, kostnadsfördelning m. m. (8 kap. 24—27 §§). Avleder två eller flera samhällen eller fastigheter kloakvatten till samma vattenområde och har något samhälle eller någon fastighet vidtagit reningsåtgärder, kan den som alltjämt förorenar vattenområdet förpliktas att, intill dess han vidtager motsvarande åtgärder, årligen utgiva bidrag till den som renar sitt kloakvatten (8 kap. 28 §). Vållar förorening olägenhet av betydelse, är den skadelidande berättigad till ersättning, såframt ej olägenheten med hänsyn till förhållandena på orten skäligen bör tålas (8 kap. 30 §).

I fråga om avledande av industriellt avloppsvatten och motverkande av förorening härigenom gäller enahanda bestämmelser som i fråga om kloakvatten, men därutöver tillkommer ytterligare vissa föreskrifter. Dessa kan sägas innebära att frågan om avledande av industriellt avloppsvatten och om åtgärder till motverkande av förorening genom sådant avloppsvatten bedömes strängare än beträffande kloakvatten. Det är således förbjudet att avleda industriellt avloppsvatten så att genom förorening av vattenområde olägenhet av någon betydelse uppkommer, med mindre föroreningens förebyggande kräver åtgärder som ej skäligen kan fordras. Kan avloppsvattnet befaras medföra, att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång eller eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas, får dess utsläppande icke medgivas, såframt icke Kungl. Maj:t efter hemställan av vattendomstolen förklarar att detta må ske med hänsyn till vederbörande fabriksanläggnings betydelse för näringslivet eller eljest från allmän synpunkt (8 kap. 32 §). Kungl. Maj:t äger meddela förbud mot att anlägga fabriker eller andra industriella anläggningar innan frågan om erforderliga reningsåtgärder blivit prövad enligt vattenlagen. Förbud kan även meddelas mot att, innan sådan prövning verkställts, från redan befintlig anläggning utsläppa industriellt avloppsvatten till större mängd, med annan sammansättning eller på annat sätt än förut skett (8 kap. 37 §). — Ansvaret för skada genom utsläppande av industriellt avloppsvatten och skyldigheten att vidtaga erforderliga reningsåtgärder åvilar principiellt den industriella anläggningens ägare. Avledes emellertid avloppsvattnet till samhälles allmänna ledningsnät, övertar samhället ansvaret och skyldigheten men äger å andra sidan föreskriva villkor för att det industriella avloppsvattnet skall få

tillföras samhällets ledningsnät, såsom att det dessförinnan skall ha undergått den särskilda rening, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäpligen kan anses erforderlig, eller att ägaren av anläggningen skall bestrida sådan merkostnad för samhällets reningsåtgärder, som må uppkomma på grund av det industriella avloppsvattnets beskaffenhet (8 kap. 33 och 36 §§). Ägare av fabrik eller inrättning, som utsläpper industriellt avloppsvatten, kan förpliktas att, om utsläppandet kan antagas medföra avsevärt men för fiske, utgiva årlig avgift till främjande av fisket inom landet med minst 25 och högst 3 000 kronor (8 kap. 34 §). — Vill någon erhålla prövning av fråga om rätt att vidtaga åtgärd på annans fastighet, om delaktighet i eller bidragsskyldighet till avloppsföretag eller om villkor för utsläppande av avloppsvatten, skall ansökan därom ingivas till vattendomstolen. Domstolen äger dock förordna att målet först skall behandlas vid syneförrättning. Ansökan kan också ingivas till länsstyrelsen, och syneförrättning blir då obligatorisk. Syneförrättningen skall, sedan den avslutats, i regel underställas vattendomstolens prövning (underställningsmål; 8 kap. 38 §).

Är avloppsföretag gemensamt för två eller flera samhällen eller för två fastigheter, skall samhälle respektive fastighet, som bäst lämpar sig därför, åläggas att sköta företaget och av övriga delägare uppbära på dem belöpande kostnadsandelar. Är företaget gemensamt för flera fastigheter än två, skall styrelse utses och företagets angelägenheter handhavas enligt vissa närmare angivna bestämmelser. Länsstyrelsen kan under vissa förhållanden ersätta styrelsen med en syssloman (8 kap. 46—53 §§).

Med samhälle avses i 8 kap. vattenlagen kommun eller municipalsamhälle, varest finnes stadsplan, dock att beträffande område utanför stadsplan samhället är likställt med kommun eller municipalsamhälle, varest stadsplan ej finnes. Kungl. Maj:t äger förordna att beträffande visst område inom stadsplan tills vidare skall tillämpas vad som stadgats för område utom stadsplan (8 kap. 54 §). Om kommun eller municipalsamhälle utan stadsplan förpliktats eller eljest vill avleda avloppsvatten, gäller om sådant företag vad om avledande av avloppsvatten från fastighet är stadgat, dock att beträffande kostnadsfördelningen skälig hänsyn skall tagas till kommunens eller municipalsamhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen (8 kap. 55 §).

Med stöd av bl. a. 8 kap. 37 § vattenlagen har i *kungörelsen den 1 november 1946 om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.* stadgats, att vissa uppräknade slag av fabriker och inrättningar icke må anläggas, innan deras föroreningsfrågor blivit prövade enligt vattenlagen, och att vissa andra slag av fabriker må anläggas först efter det anmälan i god tid gjorts hos fiskeristyrelsen. Motsvarande gäller vid ökning av avloppsvattenmängden eller ändring av avloppsvattnets sammansättning eller av sättet för dess utsläppande. Skyldighet att göra anmälan till fiskeristyrelsen föreligger även i fråga om kloakvattenledning, avsedd för mer än 100 hushåll, eller kasern, hotell eller därmed jämförlig inrättning, beräknad för mer än 300 personer.

I lagen den 20 juni 1941 om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden har meddelats föreskrifter med ändamål att skapa vissa garantier för att vattenlagens bestämmelser till motverkande av vattenförorening efterleves. Bl. a. skall viss tillsyn häröver utövas av fiskeristyrelsen genom dess tillsynsavdelning samt av fiskeritjänstemännen.

I enlighet med tillsynslagens bestämmelser stadgas i 1 § *instruktionen den 14 januari 1949 för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök* skyldighet för styrelsen att utöva sådan tillsyn såväl ur fiske- och naturskyddssynpunkt som ock, i den mån så lämpligen kan ske, ur hälsovårdssynpunkt.

Expropriationslagen den 12 maj 1917 stadgar, att fastighet må tagas i anspråk genom expropriation, om Kungl. Maj:t prövar det nödigt för att förse en ort med vatten eller förhindra förorenande av vattenledning, som är anlagd för dylikt ändamål (1 § 5.) eller för ändamål som det enligt lag eller författning tillkommer kommun eller annan dylik samfällighet att tillgodose (1 § 4.) eller för annat ändamål, som är jämförligt med något av de nu angivna och äger väsentlig betydelse för det allmänna (1 § 6.). Rätten att taga fastigheten i anspråk kan avse antingen äganderätt eller ock nyttjanderätt eller servitutsrätt till det område expropriationen omfattar (2 §). Expropriationslagen innehåller icke några särskilda bestämmelser om rätt att exproprieras område för ordnande av en Orts avloppsförhållanden, men expropriationstillstånd för detta ändamål kan sökas under återopande av 1 § 4. eller 6.

Lagen den 28 juni 1918 om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning stadgar, att om ledning för angivet ändamål behöver framdragas över annan fastighets område, dennas ägare är skyldig att mot ersättning tåla intrånget därav. Ledningen skall läggas så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för markägaren. Ej må för ledning tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, där det utan synnerlig olägenhet kan undvikas (1 §). Ersättning för intrång genom ledning skall, där ej annorledes överenskommes, utgå med engångsbelopp (2 §). Kan ej frivillig överenskommelse träffas om rätt att framdraga ledning, skall ärendet efter stämning handläggas vid allmän underrätt i orten (3 §), som äger uppdraga åt särskilda synemän att avgiva utlåtande i tvistefrågan (4 §). Om ej missnöje med utlåtandet anmäles inom viss tid, skall det av rätten fastställas (5 §). För skada, som uppstår vid underhåll av ledning, skall särskild ersättning utgå (7 §).

II. Grunderna för en ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar.

Huvuddragen av de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga har konstaterat att städernas stadsplanelagda områden med få undantag är försedda med tillfredsställande vatten- och avloppsanläggningar. För såväl tät- som glesbebyggelsen inom landskommunerna

lämnar förhållandena däremot mycket övrigt att önska. Enligt en av egnahemsstyrelsen verkställd, år 1942 avgiven utredning var av de cirka 650 000 fastigheterna på den egentliga landsbygden 470 000 fastigheter eller 72 % av hela antalet i behov av nya eller förbättrade anordningar. Vid den särskilda folkräkningen 1935/36 befanns av 32 000 undersökta landsbygdsfastigheter 80 % sakna vattenledning och lika många avlopp. Med stöd av uppgifter från 1945 års bostadsräkning har den befolkning, vars bostäder icke var försedda med både vattenledning och avlopp, beräknats till 2,5 milj. eller 37 % av hela den dåvarande befolkningen om 6,7 milj. Det totala behovet av förbättringsåtgärder måste av flera skäl antagas vara ännu större än vad dessa utredningar visat.

Det ekonomiska framåtskridandet, som möjliggjort en väsentlig höjning av levnads- och bostadsstandarden, har enligt de sakkunniga medfört krav på förbättringar för den bebyggelse, som hittills varit eftersatt i förevarande hänseende. Med hänsyn till önskemålet att motverka avflyttning från landsbygden vore det av största vikt att söka tillse, att befolkningen inom den spridda bebyggelsen och de mindre tätorterna komme i åtnjutande av de förmåner, vilka för städernas invånare framstode som oundgängliga. Kraven på tidsenliga vatten- och avloppsanordningar vore motiverade även ur sanitär synpunkt, i vilket hänseende särskilt kunde framhållas att markanta missförhållanden uppstått inom äldre okontrollerad bebyggelse till följd av otillfredsställande eller direkt olämpliga vatten- och avloppsanordningar. Betraktade såsom rationaliseringsåtgärder inom lantbruket intoge frågorna om vattenförsörjning och avlopp en särställning med hänsyn till den arbetsbesparing, som vore möjlig genom en rationell lösning av vattenförsörjningen. För näringslivets utveckling och därmed befolkningsförhållandena i landskommunerna vore det av avgörande betydelse att deras tätortsbildningar bleve försedda med tidsenliga vatten- och avloppsanordningar.

De sakkunniga har ansett att målet för förbättring av vatten- och avloppsforhållandena borde vara att all bebyggelse av varaktig art anslötes till gemensamma vatten- och avloppsanläggningar, där sådana ur teknisk och ekonomisk synpunkt vore lämpliga, och i övrigt försåges med närmast likvärdiga separata anordningar. Denna målsättning stode i överensstämmelse med vad som i detta avseende inrymdes i bostadspolitiken, byggnadslagstiftningen och hälsovårdsstadgan. Kostnaderna för erforderliga åtgärder kunde — räknat efter 1950 års kostnadsläge — skattas till omkring 2 miljarder kronor. Enligt de sakkunnigas mening vore det ej orimligt att åtminstone såsom en arbetshypotes utgå från att programmet borde kunna successivt förverkligas inom en tidrymd av omkring 20 år. — I vissa speciella avseenden har de sakkunniga ansett lämpligt att i förväg precisera den standard efter vilken en lösning av vatten- och avloppsfrågorna borde eftersträvas. Av kostnadsskäl och med hänsyn till att föroreningar i egentligt spillvatten borde kunna på ett effektivt sätt avskiljas i reningsanläggning vore det i allmänhet lämpligast att utföra spillvattennätet endast för hushållspillvatten och därmed jämförligt av-

loppsvatten, varemot avledande av regnvatten kunde ske genom öppna diken eller, där så vore påkallat, genom särskilda regnvattenledningar. En annan fråga vore, huruvida ledningarna borde dimensioneras med särskild hänsyn till brandförsvarets behov. Detta medförde sådana krav på ledningsdimensioner och vattenmängder, att kostnaderna vid mindre anläggningar bleve oproportionerligt höga. Vattenbehovet för brandsläckning måste därför vid dessa anläggningar tillgodoses på annat sätt, t. ex. medelst branddammar, vilka dock givetvis kunde fyllas med hjälp av vattenledningen. Även bortsett från vad som betingades av brandförsvarets krav vore det med hänsyn till merkostnaderna icke ekonomiskt berättigat att utföra mindre anläggningar med samma reserv- och säkerhetsanordningar till undvikande av leveransavbrott och andra driftsstörningar som vore vanliga vid de större anläggningarna. Den glesare bebyggelsen borde erhålla i huvudsak samma fördelar som erbjödes inom de mindre tätområdena under förutsättning att kostnaderna ej bleve orimligt höga. Detta innebure bl. a. att vatten i allmänhet borde finnas tillgängligt genom ledning i sådan mängd och med sådant tryck, att bostäderna kunde utrustas med t. ex. varmvattenberedare, badrum och vattenklosett. Avloppsanordningarna borde, där icke särskilda skäl undantagsvis motiverade avsteg därifrån, utföras på sådant sätt att de kunde avleda spillvatten från vattenklosetter utan sanitära olägenheter.

De sakkunniga har sökt analysera orsakerna till att vatten- och avloppsfrågorna icke lösts i större utsträckning än som skett samt har som den viktigaste orsaken angivit, att kostnaderna mångenstädes blivit höga. Detta berodde i viss mån på naturförhållandena i vissa landsdelar men även på bebyggelseförhållandena och särskilt på brister i äldre byggnadslagstiftning. Sålunda hade tätbebyggelse tidigare ej kunnat förhindras uppkomma inom område, där anläggning för vattenförsörjning och avlopp ställde sig ovanligt dyr. Särskilt den omständigheten att planområdena tilltagits alltför stora och att okontrollerad randbebyggelse tillåtits uppkomma utanför desamma hade medfört en i vatten- och avloppshänseende högst fördyrande utspridning av bebyggelsen. Emellertid vore uppenbart, att kostnadsfrågan icke alltid vore den avgörande faktorn. Detta framginge bl. a. därav att den ekonomiska bärkraften i många landskommuner, där erforderliga anläggningar för vattenförsörjning och avlopp saknades, vore lika stor som eller större än vad den i allmänhet varit i städerna, då dessa löste sina motsvarande problem. En av de väsentligaste orsakerna till att frågan försumrats vore den, att landskommunerna icke i erforderlig mån befattat sig med den samlade bebyggelsens särskilda problem. Skyldighet för kommun att utföra anläggning för vattenförsörjning och avlopp föreläge i huvudsak endast i fall, då sanitära missförhållanden nödvändiggjorde ett ingripande, och kommunerna hade i stor utsträckning ansett sig sakna befogenhet att i andra fall sörja för frågans lösning. Stundom hade frågan kunnat vålla motsättning mellan tätort och glesbygd inom en kommun. Kommunernas ekonomi hade tidigare ofta ej tillåtit någon mera omfattande kommunal insats. Sedan dessa förhållanden numera i väsentlig mån ändrats, hade

krisförhållandena utgjort hinder. Avsaknaden av bestämmelser om skyldighet för fastighetsägarna att ansluta sina fastigheter till både vattenledning och avloppsledning hade motverkat benägenheten bland kommunerna att ställa sig i spetsen för vatten- och avlopps företag. Härtill hade även bidragit den begränsade möjligheten att av brukarna uttaga skälig ersättning för anslutning till och nyttjande av avloppsledning. Jämväl municipalbildningarna hade i praktiken på många håll utgjort hinder för eller motverkat en kommunal lösning av tätbebyggelsens vatten- och avloppsfrågor. Vidare hade hälsovårdsnämnderna i sin verksamhet icke haft tillräckligt stöd i hälsovårdsstadgans bestämmelser, vilka i huvudsak vore av blott rekommenderande natur.

Med hänsyn till vad sålunda anförts rörande orsakerna till att frågorna om vattenförsörjning och avlopp ej lösts i större utsträckning än som skett har de sakkunniga ansett, att en förbättring, om den skulle uppnås inom rimlig tid, förutsatte genomförande av ett ganska omfattande reformprogram. De reformer, som de sakkunniga ville föreslå, karakteriserades av ett samgående mellan staten, kommunerna och de enskilda till målets förverkligande samt innefattade såväl ekonomiskt stöd av stat och kommun som ock åtgärder på lagstiftningens och administrationens områden. De sakkunniga har betonat, att behovet av åtgärder i sistnämnda avseende vore om möjligt mera angeläget än behovet av ekonomisk medverkan från statens sida.

De sakkunniga har påpekat, hurusom den hittillsvarande utvecklingen visat, att de enskildas intresse, initiativ och förmåga icke vore tillräckliga för att säkerställa, att anläggningar för vattenförsörjning och avlopp tillkomme i rätt tid och med riktig planläggning. Enskilda initiativtagare vore benägna att begränsa företagen till bebyggelse, beträffande vilken ur deras synpunkt förutsättningar vore för handen för en ekonomiskt förmånlig lösning, och att lämna de sämre ställda fastigheterna utanför. De vore ofta obenägna att nedlägga kostnader för att möjliggöra utvidgning av anläggningen till framtida bebyggelse, eftersom dessa kostnader förbleve oräntabla, till dess den avsedda anslutningen vunnits. De hade överhuvud ofta icke de ekonomiska resurser, vilka erfordrades för att genomföra en större anläggning. Däremot hade kommunerna i allmänhet goda möjligheter att på ett rationellt sätt planlägga, finansiera och utbygga behövliga större anläggningar och härigenom förebygga olämpliga investeringar i separata anläggningar och andra irrationella dellösningar. Att en tätorts behov av vattenförsörjning och avlopp bleve vederbörligen tillgodosett vore i väsentlig grad ett intresse för alla kommunens invånare, oavsett om de vore bosatta inom tätorten eller icke, eftersom en välordnad och utvecklingskraftig tätortsbildning vore av grundläggande betydelse för näringslivet i kommunen. I städerna hade vattenförsörjning och avlopp av ålder ansetts som en kommunal angelägenhet. Även det ansvar, som tillagts kommunerna på bebyggelseplaneringens område, motiverade att de finge uppgifter och ansvar i fråga om ordnande av vattenförsörjning och avlopp för bebyggelsen.

Av nu nämnda skäl har de sakkunniga föreslagit lagregler, enligt vilka utförande, underhåll och drift av sådana vatten- och avloppsanläggningar, som erfordrades för mera omfattande bebyggelse, skulle, om särskilda förhållanden ej föranledde annat, vara ett å l i g g a n d e f ö r k o m m u n e n. Att i lagtext mera bestämt angiva storleken av de anläggningar, som borde drivas av kommunen, kunde ej komma i fråga, enär ett betydande utrymme måste lämnas för hänsynstagande till omständigheterna i varje särskilt fall. De sakkunniga har för sin del utgått från att anläggningar inom samlad bebyggelse med 100—200 invånare (25—50 hushåll) i regel borde utföras och drivas genom kommunens försorg. Kommunen borde dessutom omhändera även anläggningar av mindre omfattning, om de vore erforderliga med hänsyn till de sanitära, sociala eller ekonomiska förhållandena och ej kunde antagas utan kommunens mellankomst komma till stånd inom rimlig tid eller med ändamålsenlig utformning. Härutöver borde det förutsättas, att kommunerna utövade viss frivillig verksamhet på området; någon begränsning av kommunernas rätt att omhändera vatten- och avloppsanläggningar borde därför ej komma i fråga.

Med uttrycket kommun har de sakkunniga åsyftat allenast stad, köping, som utgör särskild kommun, och landskommun. Vad däremot angår municipalsamhällena skulle en eventuell skyldighet för dessa att utföra vatten- och avloppsanläggningar innebära, att deras invånare, vilka liksom övriga invånare i moderkommunen finge bidra till att förse denna med erforderliga vatten- och avloppsanordningar, därutöver finge ensamma bekosta vattenförsörjning och avlopp inom municipen. För att undvika denna konsekvens har de sakkunniga föreslagit, att de kommunala vatten- och avlopps-uppgifterna skulle inom municipalsamhälle åvila moderkommunen.

För det fall att vatten- och avloppsanläggning, som erfordras för flera fastigheters behov, icke utföres och drivas av kommunen, uppkommer enligt de sakkunniga behov av lagregler om lämpliga sammanslutningar eller andra organ, som kan handhava verksamheten och som äger erforderliga ekonomiska resurser och tillräcklig handlingskraft för att trygga dess behöriga genomförande. Vid utformandet av dessa organisatoriska bestämmelser vore vidare att beakta, att frågan stode i nära samband med frågan om rätt och skyldighet för ägare av fastighet att hålla denna ansluten till vatten- och avloppsanläggningen. Där anslutningstvång funnes stadgat — såsom för närvarande i fråga om avloppsföretag — innebure detta ett tvång för fastighetsägaren eller fastigheten att tillhöra sammanslutningen. Denna förpliktelse rubbades icke, om fastigheten bytte ägare, och gällde sålunda icke blott mot ägaren utan även mot tredje man. I enlighet härmed fordrades beträffande sammanslutningar av angivet slag icke blott bestämmelser som tillgodosåge fastighetsägarnas intressen utan även bestämmelser till skydd för tredje man. Såsom exempel på lagregler med dylikt innehåll kunde nämnas de i 8 kap. vattenlagen givna bestämmelserna om avloppssamfälligheter samt de i lagen om enskilda vägar förekommande bestämmelserna om vägsamfälligheter av olika slag.

De sakkunniga har föreslagit, att de nyssnämnda bestämmelserna i 8 kap. vattenlagen skall utgå samt ersättas med stadganden om samfälligheter med ändamål att ombesörja såväl vattenförsörjning som avlopp. Stadgandena kunde lämpligen utformas efter mönster av bestämmelserna i lagen om enskilda vägar. Dessa s. k. vatten- och avloppssamfälligheter borde vara av två slag. Om antalet deltagande fastigheter vore ringa, borde deras ekonomiska tillskott till företaget lämpligen bestämmas efter andelstal. För dessa mindre vatten- och avloppsföretag har föreslagits benämningen andelssamfälligheter. Om däremot antalet fastigheter i en samfällighet vore mera betydande, borde deras ekonomiska tillskott bestämmas efter taxa på det sätt som vore brukligt vid kommunala och andra större anläggningar. För sådana sammanslutningar har föreslagits benämningen taxesamfälligheter. För dessa två slag av samfälligheter borde i åtskilliga hänseenden gälla olika regler. Skillnaderna kunde icke begränsas enbart till vad som betingades av metoderna för beräkning och uttagande av ekonomiska tillskott till verksamheten utan berörde även de allmänna intressen, som vore förknippade med större företag för vattenförsörjning och avlopp. Sålunda borde det allmänna erhålla viss insyn och visst inflytande med avseende å taxesamfälligheternas verksamhet.

I ändamål att underlätta för vatten- och avloppssamfälligheterna att finansiera sin verksamhet har de sakkunniga föreslagit, att samfälligheterna skulle för sina bidragsfordringar hos de anslutna fastigheterna erhålla förmånsrätt i dessa fastigheter före in-tecknad gäld i likhet med vad som gällde i fråga om vägföreningars och andra vägsamfälligheters bidragsfordringar. Då största delen av samfälligheternas årskostnader avsåge ränteutgifter, bleve en dylik förmånsrätt av största betydelse för samfälligheternas ekonomi. Eftersom förmånsrätten komme att gälla endast den på varje fastighet belöpande årskostnaden och endast belopp, som stått oguldet högst ett år, torde några betänkligheter ur fastighetskreditens synpunkt icke behöva uppkomma. I själva verket vore en sådan förmånsrätt genomsnittligt sett snarast ägnad att skapa bättre säkerhet för såväl fastighetsägare som in-teckningshavare genom att bereda garantier för att de särskilda fastigheternas tillskott behörigen gäldades.

Vidare har de sakkunniga, i syfte att främja tillkomsten av vatten- och avloppsanläggningar, gemensamma för flera fastigheter, föreslagit införande av bestämmelser om anslutningstving beträffande anläggningar för vattenförsörjning. Bestämmelserna borde gälla såväl kommunala företag som företag, drivna av vatten- och avloppssamfälligheter. Envar intressent i ett blivande företag ävensom kommun och länsstyrelse skulle ha rätt att taga initiativ till och påkalla utförande av gemensam anläggning, om sådan vore lämplig ur teknisk och ekonomisk synpunkt. För att alla fastigheter, vilkas vatten- och avloppsfråga lämpligen kunde lösas genom gemensam anläggning, alltid skulle ha möjlighet härtill, har de sakkunniga även föreslagit bestämmelser om anslutningssrätt. Anslutning skulle alltid kunna påfordras, om densamma vore förenad med fördel ur teknisk

och ekonomisk synpunkt. I samband med den sålunda skisserade reformen borde de nuvarande stadgandena om anslutningsrätt och anslutningstvång beträffande avlopps företag, vilka vore meddelade i 8 kap. vattenlagen, utgå och ersättas av stadganden med samma innehåll som de tilltänkta bestämmelserna för vattenförsörjningsföretag.

Av de nuvarande spridda stadgandena om rätt att taga i anspråk mark för vatten- och avloppsanläggning borde enligt de sakkunnigas mening 2 kap. 14 § första stycket och 45 § första stycket samt 8 kap. 4 och 24 §§ vattenlagen ävensom lagen om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning göras enhetliga och sammanföras till en och samma författning. Beträffande rätt att taga i anspråk vattentillgångar har föreslagits en betydande utvidgning av de nuvarande i vattenlagen och lagen om expropriation förekommande bestämmelserna i detta ämne. Enligt de sakkunnigas mening vore vattenförsörjningen ett så viktigt intresse, att man icke syntes behöva hysa några betänkligheter mot att meddela mera generella bestämmelser om rätt att för ändamålet utnyttja vattentillgång inom annans område. Rättigheten borde få utövas även då möjlighet finnes att utan oskäligen kostnad ordna vattenförsörjning på annat sätt men då en väsentlig teknisk eller ekonomisk fördel stode att vinna genom att vattentillgången togs i anspråk.

Beträffande den närstående frågan om skydd mot vattenförorening har de sakkunniga framhållit, att ett trängande behov föreläge av ett effektivt skydd mot förorening av grund- och ytvattenförekomster, vilka tagits i anspråk eller framdeles kunde behöva utnyttjas för vattenförsörjningsändamål, samt av en översyn av gällande bestämmelser om utsläppande av avloppsvatten i sjöar och vattendrag. De sakkunniga har, sedan besked erhållits att närmare utredning av föroreningsfrågan av kostnadsskäl måste tills vidare anstå, i anledning därav inskränkt sig till att anföra vissa synpunkter, vilka enligt deras mening borde anläggas på det fortsatta reformarbetet men har — bortsett från vissa förslag till ändringar i reglerna om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar och i fråga om tillsynsmyndigheternas organisation — icke i betänkandet tagit ståndpunkt till utformningen av erforderliga bestämmelser i ämnet.

Vad angår principerna för avgiftsskyldigheten till vatten- och avloppsanläggning har de sakkunniga förutsatt, att skyldigheten skulle åvila ägarna eller i vissa fall brukarna av de fastigheter, som anslutits till anläggningen. Att avgiftsskyldigheten i vissa fall skulle belasta fastigheterna med förmånsrätt, är redan omnämnt. I övrigt borde avgiftsskyldigheten utformas i nära anslutning till vad som för närvarande tillämpades vid städernas vattenverk. Avgifter borde alltså i princip få uttagas till täckande av alla kostnader för anläggningen. Däremot finge avgifterna icke uppgå till högre belopp än som motsvarade självkostnaden. Helt utan undantag kunde denna princip dock icke genomföras. Sådana merkostnader (s. k. utvecklingskostnader), som nedlades å en anläggning för att den framdeles skulle kunna utvidgas att betjäna eventuellt tillkommande bebyggelse, borde, in-

till dess sådan utvidgning kommit till stånd, bäras av den kommun där bebyggelseområdet vore beläget. Därjämte kunde det av utjämningshänsyn vara önskvärt, att även en skäligen del av övriga kostnader bestredes av kommunen. Å andra sidan borde icke, såsom nu vore fallet, någon skillnad i avgiftshänseende upprätthållas mellan områden inom och områden utom stadsplan. En kommun, som utförde vatten- och avloppsanläggning, borde sålunda, oavsett om stadsplaneläggning ägt rum, få uttaga ersättning av fastighetsägarna till täckande av kostnaderna för anläggningen med nyssnämnda undantag. Genomförandet av denna regel medförde att byggnadslagens hithörande regler måste omarbetas så, att avloppsledning icke längre komme att i byggnadslagens mening utgöra del av gata samt att i konsekvens härmed kostnaden för utförande av avloppsledningar icke vidare finge uttagas i form av ersättning för gatubyggnadskostnad utan i stället utginge enligt de nyss skisserade avgiftsreglerna. — De sakkunniga, som ägnat stor uppmärksamhet åt de markpolitiska synpunkter, vilka de funnit kunna anläggas på vatten- och avloppsproblemen, har i samband med avgiftsfrågan erinrat, att ett system med enbart periodiska avgifter lätteligen medförde oskäligen prisstegringar på tomtmark inom områden, för vilka vatten- och avloppsanläggningar utfördes. För att motverka denna tendens borde enligt de sakkunnigas mening kostnaderna för utförande av vatten- och avloppsanläggningar i största utsträckning inräknas i — d. v. s. upp bäras via — tomtpriset. Där så ej kunde ske, borde i allt fall avgiften konstrueras så, att den för en tomtköpare framstode som en belastning, till vilken han måste taga hänsyn vid bestämmandet av köpeskillingen. Kapitalkostnaderna för vatten- och avloppsanläggningar borde därför helt eller till betydande del påföras tomterna i form av anslutningsavgifter. Detta utslöte icke att betalningen fördelades över en längre tidrymd, blott det belopp, som skulle erläggas, blivit fixerat såsom en samlad kapitalkostnad. För redan bebyggda områden kunde dock behov uppkomma att fastställa anslutningsavgifter enligt delvis andra grunder. Vidare borde den, som exploaterade ett markområde för bebyggande, kunna få sig ålagt att bekosta utförandet av både vatten- och avloppsanläggning för området, varvid dock givetvis förutsattes, att han komme att bereda sig täckning för kostnaderna vid blivande tomtförsäljningar.

De sakkunniga har även föreslagit nya regler om förfarandet när det gäller prövning av frågor om tillämpningen av bestämmelserna om vatten- och avloppsanläggningar. Den ledande synpunkten vid utformningen av reglerna om förfarandet borde enligt deras mening vara den, att ett ärende angående utförande av vatten- och avloppsanläggning i princip skulle upptagas av en myndighet, nämligen länsstyrelsen, till vilken alltså sakägarna utan risk för rättsförlust skulle kunna hänskjuta hela frågekomplexet. Prövningen måste emellertid — för att icke länsstyrelsen skulle belastas med alltför mycket utredningsarbete — föregås av utredning och annan förberedande handläggning vid särskild förrättning, verkställd av en förrättningsman, som länsstyrelsen hade att förordna. Förrättningen bor-

de utmynna i ett förslag rörande anläggningens omfattning och utformning (inbegripet tvångsanslutning om så erfordrades), rörande verksamhetsformen (kommunal anläggning, andels- eller taxesamfällighet) samt rörande kostnadsfördelningen (taxa eller andelstal). Förslaget borde utställas till granskning samt därefter prövas och fastställas av länsstyrelsen, som vid behov skulle äga göra ändringar i förslaget. I samband med den förberedande förrättningen och länsstyrelsens prövning borde de av frågan berörda myndigheterna — kommuner, hälsovårds- och planmyndigheter, bostads- och jordbrukspolitiska organ m. fl. — få tillfälle att göra sina synpunkter gällande. — Vissa frågor borde dock av länsstyrelsen överlämnas till annan myndighets prövning. Om länsstyrelsen funne, att viss anläggning borde omhändervardas av andelssamfällighet, borde prövningen av förekommande tvistefrågor — vilka i detta fall vore av övervägande privaträttslig natur — av länsstyrelsen hänskjutas till vattendomstol. Även vattentäkts- och föreningensfrågor borde, om någon sakägare det yrkade eller länsstyrelsen funne behov föreligga av ett rättskraftigt avgörande i dessa delar, hänskjutas till vattendomstol. Kunde enighet ej uppnås i fråga om ersättning för rätt att taga mark i anspråk, borde talan därom särskilt väckas vid expropriationsdomstol. — Den nu föreslagna ordningen för prövning av frågor om utförande av vatten- och avloppsanläggningar behöfve givetvis endast tillämpas, där sådan prövning av särskild anledning visade sig behöfelig, men torde dock ofta bli att tillråda med hänsyn till den trygghet för framtiden, som därigenom beredd anläggaren och brukarna samt för att anläggningen skulle komma i åtnjutande av de särskilda förmåner, som prövning och fastställelse medförde (t. ex. i fråga om statsbidragsgivningen). Prövningen kunde även inskränkas att avse endast viss eller vissa frågor, t. ex. utnyttjande av vattentäkt.

I lagtekniskt hänseende har de sakkunniga föreslagit, att huvudparten av de skisserade bestämmelserna skulle sammanföras till ett särskilt lagverk, som således komme att innehålla alla centrala bestämmelser om vatten- och avloppsanläggningar. I anledning härav har de sakkunniga vid betänkandet fogat ett förslag till *lag om vatten- och avloppsanläggningar*, vilket vore avsett att täcka behovet av ett sådant sammanfattande lagverk. Vissa detaljbestämmelser har dock, för att icke onödigtvis belasta lagen, utbrutits ur denna och sammanförts till ett särskilt förslag till *stadga angående behandlingen av vissa frågor rörande vatten- och avloppsanläggningar (vatten- och avloppsstadga)*. Reformens sammanhang med vattenrättsliga frågor har nödvändiggjort ett förslag till *lag om ändring i vissa delar av vattenlagen*. I samband därmed har även befunnits erforderligt att omarbete de nuvarande bestämmelserna om tillsyn till motverkande av vattenförening, i anledning varav vid betänkandet fogats förslag till *lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden*. De sakkunnigas ställningstagande till frågan om avgifter till vatten- och avloppsanläggningar har föranlett dem att utarbete förslag till *lag om ändring i vissa delar av byggnadslagen den 30 juni 1947*. Bestämmelserna om förmånsrätt för vatten-

och avloppssamfälligheternas bidragsfordringar hos de anslutna fastigheterna har erhållit sin plats i ett särskilt förslag till lag om förmånsrätt för vissa fordringar enligt lagen om vatten- och avloppsanläggningar. Vidare har, för reglering av vissa detaljfrågor, framlagts förslag till ändringar i ett antal andra lagar och författningar.¹

Yttrandena.

Att en förbättring av vattenförsörjnings- och avlopps-förhållandena, särskilt på landsbygden, snarast bör åstadkommas, har framhållits i nära nog samtliga yttranden. Icke i något yttrande har behovet av en förbättring bestritts. Bostadsstyrelsen har betonat, att behovet av åtgärder från det allmännas sida vore angeläget ur de synpunkter bostadsmyndigheterna hade att företräda. De bostadspolitiska strävandena syftade bl. a. till en sådan utrustningsstandard att huvudparten av alla lägenheter komme att fylla de anspråk, som för närvarande uppställdes vid nybyggnad i städerna. En utjämning borde åstadkommas av den skillnad i standard, som inte minst beträffande vattenförsörjning och avlopp alltjämt förelåge främst mellan stadssamhällenas och landsbygdens bostadsbestånd. Bostadsstyrelsens hittillsvarande erfarenheter visade, dels att de sanitära förhållandena såväl inom de mindre tätorterna och bebyggelseagglomerationerna som på den rena landsbygden ofta vore otillfredsställande, dels att kostnaderna för vatten och avlopp med hänsyn till bristen på gemensamhetsanläggningar och brister i bebyggelselokalisering, projektering och utförande i många fall blivit onödigt höga. Även lantbruksstyrelsen har understrukit vikten av att man ägnade landsbygden och dess glesare bebyggelse alldeles särskild uppmärksamhet så att frågan därstädes vunne en snar och ändamålsenlig lösning. Sveriges husmodersföreningars riksförbund har uttalat att vatten- och avloppsfrågan på landsbygden för närvarande utan tvekan utgjorde det viktigaste bostadsförbättringsproblemet.

Även de sakkunnigas uttalanden om målet för en förbättring av vatten- och avloppsförhållandena har i yttrandena vunnit allmän anslutning. Länsstyrelsen i Östergötlands län har dock förklarat sig anse den deklarerade målsättningen, att all bebyggelse, såväl samlad som spridd, borde förses med tillfredsställande vatten- och avloppsanordningar, vara ouppnåelig.

I vissa yttranden har framställts önskemål på en närmare bestämning av det uppställda s. k. varaktighetskravet.

¹ Beträffande lagstiftningens utformning har ett särskilt yttrande avgivits av häradshövdingen O. Riben, vilken såsom expert biträtt de sakkunniga. Denne har såsom sin mening särskilt framhållit, att lagstiftningen borde genomgående skilja mellan, å ena sidan, rent privaträttsliga regler om de rättigheter och skyldigheter, som en intressent kunde göra gällande mot en eller flera andra intressenter, och, å andra sidan, regleringen av vatten- och avloppsfrågor för större bebyggelseområden, vilken i hög grad måste bestämmas av hänsyn till allmänna intressen. Riben har, på grundval av detta ställningstagande, i särskild promemoria skisserat ett förslag till lag om kommunala vatten- och avloppsanläggningar samt ett förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Kammarkollegiet har framhållit, att »varaktigheten» av en planerad eller befintlig bebyggelse enligt de sakkunniga skulle vara den främsta förutsättningen för att vatten- och avloppsproblemen inom en viss ort borde lösas. De sakkunniga hade emellertid icke givit några anvisningar, efter vilka grunder en bedömning av varaktigheten skulle ske eller vilken myndighet, som skulle verkställa en dylik avvägning. Även *bostadsstyrelsen* har betonat, att, om byggnadstillståndsgivningen icke ansåges böra utnyttjas såsom ett instrument för bebyggelseplaneringen eller för en angelägenhetsprövning av företagen, frågan om en metod för bedömande av företagens lämplighet borde utredas. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* har ansett lämpligt, att man länsvis uppgjorde planer rörande det förefintliga behovet av vatten- och avloppsföretag, i vilka planer turordningen mellan företagen borde bestämmas med hänsyn till angelägenhetsgraden. Länen borde där- efter tilldelas en viss byggnadskvot att disponeras för ifrågavarande ändamål. *Länsstyrelsen i Kalmar län* har rekommenderat att kommunerna uppgjorde program för utbyggnad efter angelägenhetsgrad av erforderliga anläggningar inom kommunen, där flera tätorter funnes inom densamma. Angelägenhetsgraden borde givetvis prövas i samråd med hälsovårdsmyndigheterna och vatten- och avloppsmyndigheterna. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har framhållit, att varaktighetskravet icke alltid kunde strängt upprätthållas utan åsidosättande av viktiga hygieniska och sociala intressen. I tätorter, där svårare sanitära missförhållanden uppstått eller hotade att uppstå, borde ledningar anläggas även om den befintliga bebyggelsen vore mogen för sanering. Också vid glesare bebyggelse kunde sociala hänsyn någon gång motivera vatten- och avloppsanläggningar, som på längre sikt tedde sig som tvivelaktiga investeringsobjekt. Även *föreningen för samhällsplanering* har uttalat, att sådan bostadsbebyggelse, som icke bedömdes komma att bestå och utnyttjas för sitt ändamål under överskådlig tid, borde kunna förses med tillfredsställande anordningar för vattenförsörjning och avlopp under förutsättning att den därför nödvändiga investeringen stode i rimlig relation till bebyggelsens varaktighet.

Från flera håll, bl. a. av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, har framhållits den skillnad i behov, som föreläge mellan fritidsbebyggelse och permanent bebyggelse. Problemet, vilka krav som kunde och borde ställas på fritidsbebyggelsens vatten- och avloppsanordningar, utgjorde i dagens läge inom länet ett av de mera svårlösta och påträngande. Som allmänt omdöme ville länsstyrelsen uttala, att det icke kunde vara rimligt ur vare sig den enskilda fastighetsägarens eller det allmännas synpunkt att generellt ställa samma fordringar på vatten- och avloppsanläggningar inom områden med ren fritidsbebyggelse som inom områden med permanent bebyggelse. Även *länsstyrelsen i Kristianstads län* har ansett, att målet icke kunde ställas lika högt som eljest, då det gällde fritidsbebyggelse. Det måste i de flesta fall anses överflödigt att förse sådan bebyggelse med gemensamma såväl vatten- som avloppsanläggningar. Därest vattenförsörjningen ordnades genom gemensam anläggning, borde åtminstone i de allra flesta fall varje fastighet för

sig kunna anordna eget avlopp. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har med avseende å sommarbebyggelsen anført, att bostadssociala hänsyn härvidlag gjorde sig mindre starkt gällande men att å andra sidan sanitära förhållanden kunde nödvändiggöra åtminstone avloppsledning. En annan synpunkt på sommarbebyggelsens problem har anlagts av *svenska landskommunernas förbund*, som betonat, att ägarna till sommar- och sportstugor mestadels vore utsocknes och att kommunen i allmänhet icke kunde påräkna andra inkomster från dem än fastighetsskatten.

Länsstyrelsen i Värmlands län har särskilt understrukt de synpunkter, som av de sakkunniga anlagts på frågan, huruvida den spridda bebyggelsens vatten- och avloppsfrågor regelmässigt borde lösas med tanke på att möjliggöra installation av vattenklosetter. En motsatt princip skulle enligt länsstyrelsens mening medföra en nedklassning av bostäderna inom glesbebyggelsen, vilken skulle vara svår att försvara. Länsstyrelsen vore emellertid väl medveten om att frågan om erforderliga åtgärder i här avseti fall måste från fall till fall bedömas med beaktande icke blott av åtgärdernas lämplighet på längre sikt utan även av kostnadernas storlek. Liknande uttalanden har gjorts av bl. a. *länsbostadsnämnderna i Södermanlands, Kronobergs, Kalmar och Blekinge län* samt *förste provinsialläkaren i Jämtlands län*. Även *bostadsstyrelsen* har ansett målsättningen för vatten- och avloppsfrågornas lösande böra inbegripa önskemålet att all bebyggelse av varaktig art erhöles sådan utrustning, att vattenklosetter kunde installeras.

Däremot har *statens institut för folkhälsan* ifrågasatt, om icke, med hänsyn till de allvarliga sanitära olägenheter, som ett mera allmänt inrättande av vattenklosetter innebure genom svårigheten att ordna tillfredsställande rening av avloppsvattnet, inrättandet av dylika klosetter på rena landsbygden tills vidare borde begränsas. *Medicinalstyrelsen* har framhållit liknande synpunkter, så ock *länsarkitekten i Kronobergs län*, *svenska stadsläkarföreningen* och *länsbostadsnämnden i Gotlands län*. *Länsarkitekten i Kopparbergs län*, som funnit de sakkunnigas målsättning i och för sig önskvärd och lämplig, har därvid fogat den erinringen, att i de flesta landskommuner vanligtvis funnes ett flertal mindre, ur avloppssynpunkt synnerligen olämpligt belägna bebyggelsegrupper, där kostnaderna för fullt tillfredsställande anordningar bleve oproportionerligt stora och alltför betungande för kommunerna. I dylika fall kunde det ifrågasättas, om icke genom direkta föreskrifter om en lägre inredningsstandard borde klart ifrånsägas, att anläggningar för vattenförsörjning och avlopp icke kunde ifrågakomma, i stället för att allmänheten förespeglades att sådana kanske i en oviss framtid kunde beräknas bli genomförda. Genom dylikt klart besked minskades platsernas attraktionsvärde, även om de ur andra synpunkter kunde verka tilldragande som boplatser.

Svenska teknologföreningen har ansett, att de sakkunniga alltför litet berört de möjligheter som funnes att i vissa fall ordna vattenförsörjning och sanitära anordningar på annat sätt än genom gemensamma vatten- och avloppsledningar. I vårt land med dess delvis starkt utspridda bebyggelse

och för ledningsanläggning många gånger svåra terräng vore det icke minst ur ekonomisk synpunkt angeläget att man hade uppmärksamheten riktad på de olika lösningar, som kunde komma i fråga. Även *svenska arkitekters riksförbund* och *länsarkitekten i Stockholms län* har betonat att de sakkunniga icke sökt nå fram till andra lösningar av avloppsfrågorna än de gängse vedertagna med slutna och kostsamma system. *Föreningen för samhällsplanering* har anfört i stort sett samma synpunkter.

Med avseende å frågan om vattenledningars användbarhet för eldsläckningsändamål har *riksbrandinspektören* sagt sig anse det riktigt, att vattenförsörjningen för brandsläckning, där vattenledning icke planerades, icke innefattades i de sakkunnigas lagförslag. Å andra sidan ansåge riksbrandinspektören att där vattenledning för hushållsändamål skulle anläggas i städer, köpingar eller annat samhälle, som omförmäldes i 23 § brandstadgan, denna ovillkorligen skulle utföras så att den även fyllde kraven för vattenförsörjning för eldsläckningsändamål.

I det övervägande flertalet av de inkomna yttrandena har vatten- och avloppsfrågorna sammanställts med frågan om åtgärder till förhindrande av förorening av sjöar, vattendrag och grundvattenförekomster. Behovet av åtgärder har genomgående betecknats som trängande. I åtskilliga yttranden har t. o. m. tveksamhet uttalats om möjligheten och lämpligheten av att genomföra det av de sakkunniga skisserade arbetsprogrammet med hänsyn till vattenföroreningsfrågans läge. *Lunds universitets limnologiska institution* har i sitt yttrande anfört, att insikten över den rådande vattensituationens allvar och de vådliga konsekvenserna i framtiden av slentrianmässig eller vårdslös behandling av hit hörande frågor icke vore så utbredd i landet, som önskvärt vore. Såsom huvudorsaker till det ohållbara läget har angivits bl. a. *dels* den inom hushållen och industrien successivt starkt ökade vattenförbrukningen, *dels* den genom det växande kravet på bekvämlighet inomhus betingade starka mängdtillväxten av sanitära anläggningar (wc), *dels* planlöshet och obetänksamhet vid anordnandet av avloppsvattenutsläpp samt misskötsel av förefintliga anordningar, *dels* ringa förståelse eller intresse för betydelsen av något slags avloppsvattenbehandling och recipientvård, *dels* övertro på effekten av avloppsvattenbehandlingen. Med anförande av åtskilliga exempel på följderna av försummad vattenvård har institutionen funnit, att man med nuvarande behandling av de värdefulla vattnen närmade sig en katastrof, vars förkänningar redan gjort sig märkbara. Enligt institutionens bestämda mening kunde man icke föranstalta om åtgärder i syfte att öka vatten- och avloppsbyggandet med åtföljande ökning av vattenföroreningen utan att de viktiga och med varandra intimt förbundna frågorna om avloppsvattenbehandling och recipientvården vunnit sin lösning. *Uppsala universitets limnologiska institution* har givit uttryck för samma synpunkter. *Fiskeristyrelsen* har ansett att en ökad vattenförorening komme att direkt hindra den standardhöjning i bostadssocialt hänseende och med hänsyn till den allmänna triv-

seln, framför allt för landsbygdens befolkning, vilken utgjort riktpunkten för de sakkunnigas förslag. *Byggnadsstyrelsen* har framhållit, att den hitillsvarande vatten- och avloppsverksamheten liksom även statliga och kommunala åtgärder på detta område kommit att inriktas framför allt på ett utbyggande av själva ledningssystemet, medan reningsanläggningar icke utförts i motsvarande omfattning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *kammarkollegiet* har ifrågasatt lämpligheten av att åtgärder för vatten- och avloppsfrågans lösning i enlighet med de sakkunnigas riktlinjer beslötes av statsmakterna, innan föroreningsfrågan lösts. *Bostadsstyrelsen*, som av andra skäl rekommenderat en ingående överarbetning av de sakkunnigas betänkande, har uttalat att en sådan överarbetning kunde samordnas med bl. a. en utredning rörande frågorna om förorening av grundvatten och vattenområden. *Svenska teknologföreningen* har framhållit att en så omfattande utbyggnad av vatten- och avloppsanläggningar som de sakkunniga föreslagit, innebure utomordentliga faror. Liknande uttalanden har gjorts av *länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands samt Göteborgs och Bohus län* och av *förste provinsialläkaren i Örebro län*.

I vissa yttranden, vilka kraftigt framhållit föroreningsfrågans betydelse, har däremot uttryckligen angivits, att denna fråga ej bör utgöra hinder för genomförande av en reform på vatten- och avloppsväsendets område samt att de sakkunnigas förslag utgör ett steg i riktning mot lösandet av frågan. *Medicinalstyrelsen* har förklarat sig, även med beaktande av de många svårigheter, som just nu syntes föreligga att någorlunda snabbt nå det av de sakkunniga angivna målet utan att andra viktiga hygieniska och sjukvårdande uppgifter eftersattes, kunna biträda denna målsättning. *Statens folkbadsutredning*, som framhållit, att den planerade upprustningen av samhällenas vatten- och avloppsanläggningar i regel komme att medföra en försämring av vattendragen, därest icke allmän kontroll skedde att reningsanläggningar för avloppsvatten byggdes i motsvarande omfattning — har förklarat att utredningen för den skull naturligtvis icke ställde sig avvissande till en i högsta grad önskvärd utbyggnad av vatten- och avloppsanläggningarna, så mycket mindre som nu rådande missförhållanden när det gällde tillgången på tillfredsställande badvatten delvis vore förorsakade av att hithörande frågor, i synnerhet uppförandet av reningsverk för avloppsvatten, blivit eftersatta.

Den föreslagna principen om skyldighet för kommun att ställa sig som huvudman för större eller eljest mera betydelsefulla vatten- och avloppsanläggningar har berörts i de flesta yttrandena och har allmänt tillstyrkts. Som exempel må nämnas att *länsstyrelsen i Östergötlands län* sagt sig vid upprepade tillfällen i sin ämbetsutövning ha fått anledning beklaga att nuvarande lagstiftning gäve myndigheterna möjlighet att ålägga en kommun att ordna sina vatten- och avloppsfrågor på ett tillfredsställande sätt först sedan det konstaterats, att rådande förhållanden medförde sanitära olägenheter. I samband med planläggning av be-

byggelse i kommunernas tätorter hade det ofta visat sig omöjligt att förmå kommunen att bekosta eller ens förskottera kostnaderna för en utredning av frågan om vattenförsörjning och avlopp för ett blivande planområde. *Byggnadsstyrelsen* har uttalat att den föreslagna principen komme att verksamt underlätta den i och för sig nödvändiga samordningen av kommunernas planfrågor samt vatten- och avloppsfrågor. Liknande uttalanden har gjorts i yttrandena från ett flertal kommuner; i ett av dessa yttranden (*kommunalfullmäktige i Gustavsberg*) har principen betecknats som den fundamentala förutsättningen för en kommunal samhällsplanering. *Länsbostadsnämnden i Östergötlands län* har, med instämmande av *bostadsstyrelsen*, yttrat, att om kommunerna i större utsträckning gjordes till huvudmän för gemensamhetsanordningar, detta komme att medföra att deras intresse ökades inte bara för mark- och lokaliseringsfrågor utan även för bebyggelseplanering överhuvud. Ett bebyggelseområdes exploateringsekonomi måste anses i väsentlig omfattning beroende av det sätt varpå just dessa frågor löstes. Införandet av lagregler om kommunalt huvudmannaskap för vatten- och avloppsanläggningar gäve anledning förmoda, att kommunerna skulle beakta de möjligheter till kostnadsbesparingar, som stode till buds. *Bostadsstyrelsen* har vidare åberopat, att en av investering för vatten- och avloppsändamål föranledd markvärdestegring effektivast kunde förhindras genom en aktiv kommunal markpolitik i förening med ett kommunalt huvudmannaskap för gemensamma vatten- och avloppsanläggningar. *Medicinalstyrelsen* har åberopat, att kommunens inkopplande på dessa frågor i synnerhet kunde väntas på ett önskvärt sätt stegra intresset för gemensamhetsanläggningar. *Arbetsmarknadsstyrelsen* har framhållit, bl. a., att ett kommunalt huvudmannaskap för vatten- och avloppsanläggningar syntes underlätta en lämplig anpassning av utförandet efter arbetsbehovet. *Distriktsingenjören för vatten och avlopp i Älvsborgs län* har anfört att det för närvarande ofta förekomme att kommun ansåge sig icke ha skyldighet att ansvara för utförandet av vatten- och avloppsanläggning även då fråga vore om ett större samhälle. Följden bleve gärna den, att ekonomiska föreningar i olika delar av samhället utförde ledningar, som sedermera icke kunde sammankopplas till en större enhet, och att alltför många provisoriska ledningar utfördes, vilka senare bleve värdelösa.

Från några håll har dock avhört kritik mot de sakkunnigas förslag i förevarande del. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* har förklarat sig anse det riktigt att kommunerna i betydande utsträckning stode såsom huvudmän för vatten- och avloppsföretag. Att icke mera kunnat uträttas, än som skett, torde emellertid mera bero på föreskrivna investeringsbegränsningar och otillräckliga ekonomiska resurser än på likgiltighet och ovilja på kommunalt och enskilt håll. Enligt länsstyrelsens mening vore den lämpligaste lösningen att i en reviderad hälsovårdslagstiftning gäves klara direktiv om att kommunerna skulle vara skyldiga att medverka i vatten- och avloppsföretag icke endast då ingripande erfordrades för att avhjälpa sanitära missförhållanden. *Länsstyrelsen i Hallands län* har sagt sig från sitt arbete

med att främja tillkomsten av anläggningar för vattenförsörjning och avlopp ha fått den erfarenheten, att det i allmänhet vore lämpligast om kommunen ställde sig såsom huvudman för dylika anläggningar. Enär emellertid icke mycket vore att vinna med att tvinga en kommun att vara huvudman för ett företag, som kommunen själv icke ansåge vara dess angelägenhet, ville länsstyrelsen avstyrka förslaget om skyldighet för kommun att vara huvudman för vatten- och avloppsanläggningar.

Kommunalfullmäktige i Vendel har ansett förslaget innebära ett urvattnande av principen om kommunal självbestämmanderätt. Det låge i en kommuns intresse att lösa vatten- och avloppsfrågor inom kommunen. Men några tvingande bestämmelser härom borde inte införas. Huvudmannaskapet borde i stället betraktas som en kommunal rättighet. *Stadsfullmäktige i Kramfors* har förklarat, att det ur kommunal synpunkt icke finnes anledning motsätta sig föreskrifter om skyldighet för kommun att i den omfattning, som finnes påkallad ur allmän synpunkt, utföra och driva erforderliga gemensamma vatten- och avloppsanläggningar inom kommunen. Däremot kunde mycket starkt ifrågasättas, huruvida länsstyrelsen skulle givas befogenhet att framtvunga verkställighet eller att utföra anläggning på kommuns bekostnad. Liknande uttalanden har gjorts av *kommunalfullmäktige i Sollentuna och Dannemora*. *Drätselnämnden i Stockholm* samt *stadsfullmäktige i Norrtälje, Lidingö, Norrköping och Hälsingborg* har ansett anmärkningsvärt, att de sakkunniga — trots att de i betänkandet framhållit, att i stort sett ingen erinran kunde göras mot det sätt varpå städerna hittills omhänderhaft de kommunala vatten- och avloppsanläggningarna — likväl framlagt förslag, vilka komme att innebära ett starkt ökat statsingripande på området. *Kommunalfullmäktige i Bankeryd* — vilka sagt sig principiellt icke ha något att erinra mot en lagstadgad skyldighet för kommun att vara huvudman för vatten- och avloppsanläggningar — har emellertid funnit mindre lämpligt att införa en dylik skyldighet i ett läge, då man måste räkna med att en avsevärd tidrymd komme att förflyta, innan samtliga anläggningar kunde utföras. När allmänheten finge kännedom om att kommunen hade skyldighet att vara huvudman, bleve kommunen försatt i ett besvärligt läge, om den trots skyldigheten icke hade möjlighet att få utföra anläggningarna. En liknande synpunkt har anlagts av *kommunalfullmäktige i Vollsjö*.

Vad angår municipalsamhällenas vatten- och avloppsfrågor har *länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Jämtlands och Västerbottens län* förklarat sig livligt tillstyrka de sakkunnigas förslag i denna del med förmälan att det vore ägnat att underlätta och påskynda en avveckling av municipalsamhällena. Även *länsstyrelserna i Kalmar och Örebro län* har i princip tillstyrkt förslaget. *Förste provinsialläkaren i Örebro län* har ansett förslaget om att i förevarande avseende överflytta municipalsamhällenas åligganden på moderkommunerna vara av den allra största betydelse ur hälsovårdssynpunkt. Även i åtskilliga andra ytt-

randen (t. ex. av *länsbostadsnämnderna i Skaraborgs, Örebro och Jämtlands län*) har förslaget tillstyrkts. Av de hörda kommunerna har endast vissa *municipalsamhällen* yttrat sig i frågan. Av dessa har de flesta uttryckligen tillstyrkt förslaget. I några fall (*Gnesta, Svalöv*) betonas särskilt vikten av att kommunens övertagande av municipalsamhälles anläggning bleve beroende av begäran från municipalsamhällets sida. I yttrandet från *Svalöv* framställes därjämte önskemål om klarare regler angående reglering av de ekonomiska förhållandena i samband med övertagandet. — I yttrandena från två municipalsamhällen (*Fjällbacka och Deje*) framhålles, att municipalsamhällena borde kunna få behålla rätten att förvalta sin vatten- och avloppsanläggning men erhålla bidrag härtil av moderkommunen. Ett yttrande (*Sävedalen*) går dock ut på bibehållande av nuvarande ordning, enligt vilken municipalsamhällena skall vara huvudmän för vatten- och avloppsanläggning, men det hemställes att invånare i samhälls- eller kommundel, som enligt gatukostnadsbestämmelser gäldat på dem ankommande kostnad, skall vara befriade från vidare skyldighet.

Däremot har förslaget i förevarande del kritiserats av *kammarkollegiet*, som ansett att det medförde en föga rimlig utbrytning av vatten- och avloppsfrågorna från de municipala angelägenheterna i övrigt. Med hänsyn till den tid efter annan i olika sammanhang diskuterade avvecklingen av municipalinstitutet ifrågasatte emellertid kollegiet, huruvida icke i samband med en översyn av de sakkunnigas förslag frågan angående avveckling tvångsvis av nämnda kommunalförvaltningsinstitut borde göras till föremål för en allsidig utredning. Samma ståndpunkt har intagits av *länsstyrelsen i Stockholms län* samt av *kommunallagskommittén*. Även *Örebro läns hälsovårdsförbund* har funnit att förslaget endast kunde realiseras, om primärkommunerna övertog skyldigheten enligt byggnadslagen att bygga gata, och att den enda boten syntes vara att avskaffa municipalsamhällena.

De föreslagna principerna för gränsdragningen mellan kommunala och enskilda vatten- och avloppsföretag har i flertalet yttranden lämnats utan erinran och har i åtskilliga fall (t. ex. av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*) bestämt tillstyrkts. I de yttranden, där kritik förekommit, har denna i regel gått ut på att området för kommunens verksamhet borde vidgas. *Länsarkitekten i Västernorrlands län* har ansett det kunna ifrågasättas om icke kommunerna regelmässigt borde vara huvudmän för alla vatten- och avloppsanläggningar, oavsett huru många fastigheter som skulle anslutas till dessa. *Länsstyrelsen i Örebro län* har föreslagit, att kommunen måtte bli huvudman även för sådana företag, som av de sakkunniga avsetts att handhavas av taxesamfälligheter. Härigenom skulle större trygghet skapas för att företagen fördes i hamn på ett vederhäftigt sätt. Organiserandet av en särskild juridisk person med tungrodd förvaltnings- och kontrollapparat skulle kunna undvikas, liksom också möjligheten för kverulanter att genom »verksamhet» inom den relativt stora samfälligheten försvåra arbetets behöriga gång. Liknande synpunkter har anlagts av *läns-*

styrelsen i Östergötlands län samt distriktsingenjören för vatten och avlopp i Uppsala län. Till tanken på att utvidga den obligatoriska kommunala vatten- och avloppsverksamheten på bekostnad av de större enskilda sammanslutningarna har även *bostadsstyrelsen* anslutit sig med motivering, att ett enskilt huvudmannaskap för större anläggningar icke vore tillfredsställande ur planerings- och markpolitiska synpunkter. Det ifrågasattes därför, om icke fastare normer än de sakkunniga föreslagit borde angivas för det kommunala huvudmannaskapet. Detta skulle kunna ske genom en föreskrift att kommun i princip vore skyldig att svara för gemensamhetsanordningar ned till en viss storleksordning, 20 eller 10 hushåll. Samma synpunkter har kommit till uttryck i yttrandena från *kammarkollegiet* samt från *länsarkitekten i Örebro län*. *Länsbostadsnämnden i Västmanlands län* har ansett gränsen mellan kommunala och enskilda anläggningar böra dragas så, att kommunen bleve skyldig att omhänderha anläggning för en bebyggelse med minst 60 à 100 invånare (motsvarande 15 à 20 hushåll eller enfamiljshus), medan *länsbostadsnämnden i Jämtlands län* velat draga gränsen vid anläggningar, vilkas anläggningskostnad överstege 50 000—60 000 kronor eller omfattade 15—20 fastigheter.

De sakkunnigas förslag om förmånsrätt för vatten- och avloppssamfälligheternas bidragsfordringar hos de anslutna fastigheterna har mött en viss betänksamhet. I åtskilliga yttranden har förslaget bestämt avstyrkts. De skäl, som anförts mot förslaget, har gått ut på att införandet av nya s. k. tysta förmånsrätter vore principiellt förkastligt samt att förmånsrätten i förevarande fall icke kringgårdats med tillräckligt betryggande garantier till skydd för innehavarna av in-teckningar i de fastigheter, som anslutits till samfälligheterna. Uttalanden av sådan innebörd har gjorts av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *hovrätten för Västra Sverige*, *vattenöverdomstolen*, *kammarkollegiet*, *bostadsstyrelsen*, *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, vissa *länsbostadsnämnder*, åtskilliga *lantbruksnämnder*, *sparbanksinspektionen*, *1945 års vattenlagssakkunniga*, *1948 års sparbankssakkunniga*, *Sveriges allmänna hypoteksbank*, *flertalet hypoteksföreningar*, *svenska jordbrukskreditkassan förening u. p. a.*, *Sveriges fastighetsägareförbund* och *Sveriges fastighetsmäklares riksförening*. *Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* har förklarat sig icke vilja bestämt yttra sig över förslaget men sagt sig vilja understryka de betänkligheter, som alltid inställde sig inför förslag om införande av nya s. k. tysta förmånsrätter. I vissa yttranden har därjämte framställt tvivel på den föreslagna förmånsrättens värde som kreditobjekt. *Svenska sparbanksföreningen*, *sparbanksinspektionen*, *1948 års sparbankssakkunniga* och *länsstyrelsen i Södermanlands län* har uttalat att sparbankslagen i dess nuvarande avfattning torde lägga hinder i vägen för långivning till samfälligheterna utan särskild säkerhet. *Distriktsingenjörerna för vatten och avlopp i Väster-norrlands och Södermanlands län* har motsatt sig den föreslagna förmånsrätten främst av den anledningen, att det kunde förmodas ofta ställa krav på ett tidsödande förrättnings- och fastställelseförfarande.

Å andra sidan har förslaget vunnit tillslutning i åtskilliga yttranden. *Överståthållarämbetet* har förklarat att ämbetet för sin del av ålder brukat upptaga vattenavgifter i borgenärsförteckningar med förmånsrätt före in-teckningar. Även *Göta hovrätt*, *hovrätten för Nedre Norrland*, *länsstyrelserna i Örebro och Kopparbergs län*, *länsbostadsnämnden i Hallands län* samt *länsstyrelsen, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Norrbottens län* har — i något fall dock med uttalad tvekan — tillstyrkt förslaget. *Svenska bankföreningen* har framhållit att det visserligen alltid vore en betänklig sak att införa nya förmånsrätter men har likväl sagt sig icke vilja motsätta sig att förmånsrätten komme till stånd.

I några yttranden anses förslaget kunna genomföras med vissa modifika-tioner. Utkast till bestämmelser av sådant innehåll förekommer bl. a. i yttrandena från *hovrätten för Övre Norrland, lantbruksnämnden och hushållningssällskapet i Kronobergs län* samt *Älvsborgs m. fl. läns hypoteksförening*.

I några fall har icke blott den föreslagna förmånsrätten tillstyrkts utan därjämte uttalats, att dess tillämpningsområde borde utvidgas att avse även kommunala vatten- och avloppsanläggningar. *Överståthållarämbetets* nyss omnämnda yttrande har sålunda satt detta som ett villkor för genomförande av vissa andra bestämmelser i förslaget. I yttrandet från *stadsfullmäktige i Trollhättan* har gjorts gällande, att det icke funnes någon anledning att i detta avseende försätta kommun i sämre ställning än ett enskilt företag.

Kreditinstituten har genomgående förklarat sig i princip vara villiga att medverka i finansieringen av vatten- och avloppsverksamheten. Beträffande formerna för kreditgivningen har de — i den mån de ej anslutit sig till förslaget om införande av särskild förmånsrätt — förordat ett system med statliga eller kommunala kreditgarantier. Denna lösning har även biträtts av de statliga myndigheter, vilka avstyrkt införande av förmånsrätt. *Vattenöverdomstolen*, som förordat en närmare undersökning av möjligheterna att i någon form ordna dylika garantier, har ansett att alternativet kommunal kreditgaranti syntes ligga närmast till hands med hänsyn till kommunernas övriga uppgifter på vatten- och avloppsväsendets område.

De sakkunnigas förslag, att nu gällande lagregler om anslutningsrätt och anslutningstvång beträffande avloppsföretag skall kompletteras med motsvarande regler i fråga om företag för vattenförsörjning, har i princip tillstyrkts i de flesta yttrandena. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *hovrätterna för Västra Sverige, Nedre Norrland och Övre Norrland* samt *Västerbygdens vattendomstol* och *1945 års vattenlagssakkunniga* har vitsordat, att det för en tillfredsställande lösning av vatten- och avloppsproblemen vore nödvändigt att uppställa dylika regler. *Medicinalstyrelsen* har uttalat, att sådana bestämmelser, därest de tillämpades med hänsynstagande till de i varje fall föreliggande omständigheterna, i väsentlig grad skulle underlätta och påskynda utvecklingen på området. Liknande uttalanden har gjorts av bl. a. *bostadsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus*

län, lantbruksnämnden i Uppsala län och länsbostadsnämnden i Kristianstads län. Sveriges lantbruksförbund har förklarat sig vilja särskilt understryka, att en väsentlig orsak till att gemensamma vattenledningsföretag hittills kommit till stånd i så relativt begränsad omfattning säkerligen varit bristen på bestämmelser om tvångsanslutning. Reglerna om anslutningstvång och anslutningsrätt vore därför av grundläggande betydelse för genomförandet av den uppställda målsättningen. — Samma synpunkter har även kraftigt betonats i yttrandena från *riksförbundet landsbyggdets folk och Sveriges husmodersföreningars riksförbund*.

I några yttranden har dock en avvisande hållning intagits till förslaget i förevarande del. *Kammarkollegiet* har uttalat, att bestämmelserna kunde komma att erhålla en alltför vidsträckt tolkning, som kunde medföra ekonomiska olägenheter för den enskilde. *Svenska teknologföreningen* har funnit, att de föreslagna bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång syntes medföra en handläggning, som skulle innebära krav på en väsentligt ökad tillgång till såväl enskild som statlig tekniskt kompetent personal. Liknande synpunkter har anförts av *byggnadsstyrelsen* och *svenska landskommunernas förbund*. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* har förklarat sig väl anse att möjligheter till tvångsanslutning borde finnas men har sagt sig hålla före att de sakkunniga överdrivit betydelsen härav. Det torde vara viktigare att med praktisk, teknisk och ekonomisk hjälp stimulera och underlätta frivilliga företag än att skapa regler, som i väsentlig mån avsåge tvångsföretag. *Lantbruksstyrelsen* har anfört, att tvångsanslutning icke borde föreskrivas i större utsträckning än som oundgängligen erfordrades för att nå ett ekonomiskt gott och rättvist resultat. Ur denna synpunkt hade styrelsen intet att invända mot att tvångsanslutning infördes beträffande mindre företag för vattenförsörjning samt ansåge även sådana regler befogade med avseende å kommunala anläggningar, i vilket sistnämnda fall några farhågor för att tvångsanslutningen skulle leda till orättvisa eller obilliga resultat näppeligen föreläge. Med avseende å större enskilda sammanslutningar syntes däremot regler om tvångsanslutning ej vara behövlige, eftersom tillräckliga möjligheter torde föreligga att på frivillighetens väg organisera dylika företag såsom ekonomiska föreningar. *Föreningen för samhällsplanering* har haft liknande uttalanden. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* har framhållit, att förslaget syntes utgå från att anslutningstvång skulle kunna komma i fråga även i fall, då något allmänt intresse av vatten- och avloppsfrågornas lösande icke föreläge samt att en bedömning enligt de regler, förslaget upptog, bleve mycket svår. Mot reglerna för anslutningsrätt hade länsstyrelsen däremot ej funnit anledning till erinran.

Länsbostadsnämnden i Jämtlands län har uttalat, att bestämmelserna om anslutningstvång borde utformas så, att tvångsanslutning icke komme i fråga i andra fall än då kommun stode som huvudman för anläggningen och starka skäl talade härför. Även *länsbostadsnämnden i Östergötlands län*, som sagt sig i princip acceptera förslaget om anslutningsrätt och anslut-

ningstvång, har förklarat sig vara skeptiskt inställd, då det gällde småanläggningar. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har ansett det kunna ifrågasättas, huruvida bestämmelser om anslutningsrätt och anslutningstvång vore berättigade i förhållandet mellan enskilda fastighetsägare. I vad lagbestämmelsen vore avsedd att gälla samverkan mellan två eller flera kommuner, tillstyrkte styrelsen däremot densamma. Liknande synpunkter har uttalats av *länsstyrelsen i Södermanlands län* samt *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands län*.

De föreslagna nya reglerna om rätt att utnyttja vattentillgång har uttryckligen tillstyrkts i de flesta av de yttranden, som närmare berört frågan, bl. a. av *Göta hovrätt*, *Västerbygdens vattendomstol*, *bostadsstyrelsen*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, samtliga *distriktsingenjörer för vatten och avlopp*, *länsbostadsnämnderna i Södermanlands, Hallands, Älvsborgs och Västernorrlands län*, *lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen i Göteborgs och Bohus* samt *Örebro län* ävensom *svenska teknologföreningen*. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* har framhållit, att förslaget skapade tillfredsställande garantier som vore ägnade att undanröja den tveksamhet länsstyrelsen varit benägen att hysa inför tillskapandet av en tvångsrätt av detta slag.

Större tveksamhet har gjort sig gällande i yttrandet från *Norrbygdens vattendomstol*. Huruvida man borde inskränka markägarens förfoganderätt över vatten så långt att annan utan vidare kunde utnyttja vattnet för vattentäkt syntes åtminstone tivelaktigt. De sakkunniga hade ej heller behandlat frågan i vad mån förfoganderätten över annans vatten för vattentäkt ändamål jämväl omfattade rätt att verkställa vattenreglering. Även *1945 års vattenlagssakkunniga* har sagt sig finna det tveksamt, om det verkligen föreläge ett behov av att i föreslagen omfattning utvidga expropriationsrätten. *Länsstyrelsen* och *länsbostadsnämnden i Värmlands län* har anfört betänkligheter mot att de föreslagna bestämmelserna reglerade icke blott rätten att för vattenförsörjningsändamål bortleda vatten från annans område utan jämväl avsetts bli tillämpliga på hämtning av vatten. Liknande synpunkter har uttalats av *vattenöverdomstolen*.

I flera yttranden har anförts att ersättning för rätt att taga vattentäkt i anspråk borde utgå i större omfattning än förslaget medgäve. Sådana synpunkter har anlagts av *hovrätterna för Västra Sverige* och *för Övre Norrland* samt av *länsstyrelsen i Jämtlands län*. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har också ansett det mindre tillfredsställande, om ägaren av ett vattenförande område skulle kunna berövas det marknadsvärde, som vattentillgången kunde äga, till förmån för exempelvis en industriidkare, som ville utnyttja den för sin rörelse. Samma mening har anförts av *Norrbygdens vattendomstol*. Å andra sidan har *kommunalfullmäktige i Vollsjö* — vilka tillstyrkt förslaget om rätt att för vattenförsörjning taga i anspråk vattentillgångar å annans mark — ansett en ytterligare utbyggnad av bestämmelserna om vattentäkter erforderlig såtillvida att företaget, som förbrukade stora vattenmäng-

der, borde kunna få sig ålagt att bidraga till kostnaderna för bygdens försende med vatten.

Mot det föreslagna avgiftssystemet har i flertalet yttranden gjorts erinringar blott beträffande detaljfrågor. I många fall har gillande uttalanden förekommit. *Stadsfullmäktige i Sandviken* har funnit det ur kommunalteknisk synpunkt riktigt att likställa kostnaderna för vattenförsörjning och avlopp när det gällde att uttaga avgifter. Liknande uttalanden har gjorts av bl. a. *finansavdelningen vid drätselkammaren i Norrköping* samt av *stadsfullmäktige i Trollhättan*. *Svenska teknologföreningen* har anfört att det nuvarande systemet med betalning av vatten medelst avgifter samt betalning för avlopp enligt gatubyggnadskostnadsbestämmelser och medelst kommunalskatt vore otympligt och svårtillämpat samt ur rättvisesynpunkt diskutabelt. Utredningen hade byggt vidare på det system, som på senare tid framvuxit inom landskommunerna, samt hade härigenom kommit fram till riktigare grunder för uttag av kostnaderna. *Distriktsingenjören för vatten och avlopp i Uppsala län* har framhållit förslagets betydelse för kommunernas villighet att taga sig an projektering och utförande av avlopps företag. *Distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands län* har betonat den förenkling, förslaget innebure i förhållande till nuvarande tillkrånglade bestämmelser.

I vissa yttranden har dock den av de sakkunniga förordade likställigheten mellan stadsplanlagda och icke stadsplanlagda områden ansetts möta betänkligheter. *Kammarkollegiet* har ansett, att åtskilliga komplikationer skulle uppkomma vid tillämpning inom stad eller stadsplanlagda bebyggelseområden av de i förslaget intagna generella bestämmelserna. Inom städer och övriga stadsplanesamhällen förelåge redan nu bestämmelser eller avtal, som för de flesta fall reglerade hithörande frågor. I fråga om vattenförsörjningen hade frågan lösts genom privaträttsligt utformade avtal mellan vederbörande huvudman för vattenledningsverket (kommun eller sammanlutning av kommuner) och respektive vattenkonsument eller fastighetsägare. I viss omfattning hade frågorna reglerats mellan parterna genom stadsplaneavtal av civilrättslig natur, vilka avtal reglerade rättigheter och skyldigheter mellan parterna, detta även i vad avsåge områden som successivt exploaterades inom visst planområde. Vad anginge avloppsfrågorna hade dessa i nu ifrågavarande samhällen blivit lösta på olika sätt. I vissa samhällen kvarstode alltjämt vissa äldre bestämmelser, enligt vilka fastighetsägarna ålagts att på egen bekostnad besörja visst ytavlopp. I övrigt torde kommunen hava övertagit ansvaret för samtliga avloppsfrågors lösning. Rättsförhållandet mellan kommun och fastighetsägare kunde därvid hava lösts på olika sätt, och särskilt intresse påkallade sådana fall, då rättsförhållandet reglerats i form av avtal av mer eller mindre privaträttslig natur. Det kunde finnas *dels* reglerande bestämmelser från äldre tid, *dels* bestämmelser som meddelats enligt kommunallags medgivande till särbeskattning av vissa skatteobjekt för visst ändamål, *dels* vanliga taxebestämmelser

eller andra kommunala bestämmelser, *dels* åläggande enligt 73 § byggnads-lagen eller däremot svarande äldre bestämmelser, *dels* rent privaträttsliga s. k. stadsplaneavtal eller liknande avtal i samband med exploatering av mark inom visst samhälle. Därjämte kunde i vissa städer föreligga s. k. lik-ställighetsöverenskommelser, avseende jämväl reglering eller avveckling av fastighetsägarnas skyldigheter — mot utgivande av viss ersättning till kommunen — och rättigheter gentemot kommunen i fråga om vissa avlopps-anordningar, m. m. De sakkunniga hade vid utformandet av sina författ-ningsförslag icke närmare beaktat dessa frågor, som dock vore av väsentlig betydelse och som medförde en betydelsefull skillnad mellan städer och öv-riga stadsplanesamhällen, å ena, samt landsbygden, å andra sidan. *Över-ståthållarämbetet* har uttalat mening, att den markvärdestegring, som inträdde genom ett tomtområdes iordningställande för bebyggelse genom olika kommunala anordningar, väl syntes kunna motivera att fastighetsägar-na belastades med kostnader för anläggande av ledningar för avledande av vatten, men den torde icke kunna tagas till intäkt för ett åläggande för fas-tighetsägarna att bekosta underhåll, drift och förnyelse av kommunala av-loppsanläggningar. En dylik bidragsskyldighet borde rätteligen medföra den konsekvensen, att det belopp, som kunde utvinnas vid markens försäljning, minskades med ett belopp, motsvarande det kapitaliserade värdet av skyl-digheten. Man torde dock knappast kunna räkna med sådana verkningar av bidragsskyldighetens införande, utan de avgifter, som i sådant hänseende komme att åläggas fastighetsägarna, skulle snarare bli betraktade som en driftskostnad av beskaffenhet att påverka prisnivån för bostäder. Den före-slagna anordningen med bidrag från fastighetsägarna till täckande av driftskostnaderna för avloppsväsendet kunde sägas i viss mån innebära en återgång till det tidigare systemet med särskilda skyldigheter för fas-tighetsägarna, exempelvis beträffande gatuhållningen, vilket numera ansåges vara föråldrat. Liknande tankegångar har framförts av *svenska fastighetsägareförbundet* och *Sveriges fastighetsmäklares riksförbund*, vilka bestämt avstyrkt förslaget i vad det avsåge utvidgning av fastig-hetsägarnas skyldigheter. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* och *stadsfull-mäktige i Ljungby* har ansett att så länge fastighetsägarna erlade fas-tighetsskatt och vattenavgift samt deltog i kostnaderna för anläggning av vatten- och avloppsledningar, det kunde ifrågasättas, om det vore lämpligt att dessutom påföra dem kostnader för underhåll och drift av avloppsanläggning. *Länsarkitekten i Stockholms län* har ansett skäl ej före-ligga att slita loss ledningsbyggandet från gatubyggandet i övrigt. *Kommu-nalfullmäktige i Alvesta* har befarat att förslaget komme att medföra en så betydligt snålare hushållning med vatten, att kommunens inkomster ej komme att nå den nivå, som erfordrades för att finansiera ledningsnätet. En grupp av yttranden från företrädesvis städer och stadsliknande samhällen har i förevarande hänseende grundat sitt omdöme på uppfattningen att be-stämmandet av de särskilda fastighetsägarnas bidrag skulle fordra en komplicerad uträkning och ett omfattande administrativt förfarande. *Svenska*

stadsförbundet har ansett att de ekonomiska fördelarna av förslaget knapast vore av den art, att de uppvägte nackdelarna. *Stockholms förorters samarbetsnämnd* har framhållit, att många kommuner med stark bebyggelseutveckling lagt ned arbete och kostnader för kommunala organisationer. Möjligheter borde därför, även om förslaget i övrigt genomfördes, skapas för sådana kommuner att fortsätta på de redan inslagna vägarna. *Svenska kommunaltekniska föreningen* har som allmänt omdöme uttalat, att förslaget innehöller många i och för sig goda uppslag men ej utarbetats med tillräckligt beaktande av städernas särskilda problem och att den slutliga lagstiftningen för städernas del borde utformas med större hänsyn tagen till deras speciella förhållanden. Vid t. ex. en utbyggnad gradvis av ett reningsverk torde en betydande kompliceringsapparat för bidragens beräkning och utkrävande lätt uppstå. Sättet för beräkningen av de kommunala taxorna vore icke närmare berört, vilket finge anses utgöra en stor brist. Utan en närmare kännedom om detsamma kunde förslaget över huvud taget icke bedömas. Liknande synpunkter har anlagts i yttrandena från *stadsfullmäktige i Södertälje, Lidingö, Uppsala, Uddevalla, Mölndal och Örebro*. *Stadsfullmäktige i Norrköping* har ansett, att en reglering av hithörande förhållanden möjligen borde ske genom speciella bestämmelser för varje särskild stad. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har anfört att — om än ej någon principiell invändning kunde resas mot att mark inom stadsplan likställdes med mark utom stadsplan och i förevarande hänseende underkastades samma huvudregel — verkan därav dock kunde bli mycket olika för fastighetsägarna om marken vore bebyggd eller ej. I det senare fallet kunde tydligen, om tomten bebyggdes med hyreshus, hänsyn tagas till nu avsedda kostnader vid hyressättningen, medan det i varje fall så länge hyresstopp rådde vore tveksamt om och i vad mån den som ägde redan bebyggd fastighet skulle få möjlighet att genom hyreshöjning kompensera sig för de nya kostnaderna.

De markpolitiska synpunkterna har endast i ringa omfattning upptagits till diskussion i yttrandena. *Bostadsstyrelsen* har förklarat sig i allt väsentligt tillstyrka förslaget i förevarande del. Liknande uttalanden har gjorts av flertalet *länsbostadsnämnder*, speciellt av dem i *Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Blekinge och Kopparbergs län*. *1951 års bostadsutredning* har förklarat sig särskilt understryka vad de sakkunniga anfört om angelägenheten av att de markpolitiska synpunkterna beaktades i samband med vatten- och avloppsfrågornas lösning i syfte att förhindra oskäligen tomthöjningar, vilka kunde bli en följd av anläggningarnas tillkomst. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* har ansett, att bestämmelserna i fråga icke vore tillräckligt effektiva och vore i behov av komplettering med stadganden om skyldighet för markexploator att utgiva värdestegringsavgift i samband med marköverlåtelse. Avgiften borde användas till att bestrida kommunens kostnader för vatten- och avloppsanläggning. *Länsarkitekten i Uppsala län* har anfört erinringar mot att de särskilda bestämmelserna om markexploa-

törer gjorts tillämpliga icke blott vid antagande av stadsplan utan även vid antagande av byggnadsplan. *Länssstyrelsen i Västmanlands län* har uttalat att anläggningskostnaden för vatten- och avloppsanläggning borde uträknas särskilt och hållas skild från övriga kostnader. *Länsarkitekten i Uppsala län* har ifrågasatt, huruvida icke större avgifter kunde uttagas för mycket stora tomter eller tomtplaner.

F ö r f a r a n d e t i ärenden rörande vatten- och avloppsanläggningar är den fråga, kring vilken meningarna skarpest brutit sig. I större delen av yttrandena behandlas vatten- och avloppsfrågorna i detta hänseende huvudsakligen som en delfråga i landsbygds- och tätortsplaneringen.

Bland dem, som huvudsakligen behandlat frågan ur landsbygdens synpunkt, märkes *lantbruksstyrelsen*, vilken i sitt yttrande utgått från att vatten- och avloppsfrågorna i stor utsträckning borde inordnas i den av lantbruksnämnderna handhavda landsbygdsplaneringen. Det mest effektiva torde vara, att avgörandena, såväl administrativa som privaträttsliga, däri inbegripet ersättningsfrågor, träffades redan på förrättningsstadiet vid syneförrättning av i 10 kap. vattenlagen angiven innebörd. Samma synpunkter har understrukits i flertalet yttranden från *lantbruksnämnder* samt av *föreningen statens lantbruksingenjörer*.

Lantmäteristyrelsen har funnit att det föreslagna förrättningsförfarandet medförde en blandning av administrativa och judiciella avgöranden, som torde komma att vålla svårigheter och tynga handläggningen samt förorsaka onödig tidsutdräkt. Samma synpunkter ha anlagts i yttrandena från de flesta *överlantmätare* samt från *Sveriges lantmätareförening* och från *fastighetsbildningssakkunniga*.

De yttranden, vilka i första hand beröra tätortsplaneringen, går i allmänhet ut på att det föreslagna förrättningsförfarandet skulle bli omständligt. I några yttranden har därjämte uttalats farhågor för att plansynpunkterna icke skulle bli tillräckligt beaktade. *Byggnadsstyrelsen* har ifrågasatt, om icke genom upplysningsverksamhet samt ekonomiska stödåtgärder ett tillfredsställande resultat skulle kunna ernås utan att det föreslagna förrättningsförfarandet skulle behöva tillgripas. *Länsarkitekten i Stockholms län* har befarat att förslaget skulle leda till en klyvning mellan vatten och avlopp å ena sidan och övriga plansynpunkter å andra sidan. Även *länsarkitekterna i Uppsala, Värmlands och Gävleborgs län* har ställt sig tveksamma till den möjlighet, förslaget beredde att pröva frågor rörande större anläggningar för tätbebyggelse vid en förrättning, som hade självständig betydelse i förhållande till länsstyrelsens prövning jämlikt byggnadslagen av dylik bebyggelse.

Frågan om möjligheten att på annat sätt än enligt förslagets bestämmelser åstadkomma erforderlig samordning mellan planeringsmyndigheterna och vatten- och avloppsorganen behandlas närmare i yttrandet från *bostadsstyrelsen*. Denna har betonat, att vid den utredning, som måste verkställas i samband med upprättande av förslag till eller revision av en be-

byggelseplan, i många fall erfordrades en prövning av frågan, vilken art av vatten- och avloppsanläggning som i det enskilda fallet borde väljas, gemensamhetsanläggning eller separata anläggningar eller en kombination av båda dessa typer av anläggningar. Resultatet av en sådan prövning kunde bli avgörande för frågan om den planerade eller befintliga bebyggelsens lämplighet ur ekonomisk och ur allmän synpunkt. Då fråga vore om ren glesbebyggelse, borde vatten- och avloppsfrågan väsentligen ses som ett teknisk-ekonomiskt och sanitärt problem. Även beträffande glesbebyggelsen borde vid en bedömning av den separata anläggningens lämplighet storleken av den ifrågasatta investeringen sättas i relation till bebyggelsens kvalitet och varaktighet. Frågan borde även på ett eller annat sätt samordnas med så skilda nu förekommande verksamheter som individuell och regional planering av jordbruket, s. k. typområdesplanering, länsinventeringar m. m. De sakkunnigas utredning borde kompletteras med en inventering av de länsvis uppgjorda generalplanerna för vatten- och avloppsanläggningar ävensom övriga vatten- och avloppsplaner, vilka därvid borde underkastas aktualitetsgranskning. Vidare borde det föreskrivas, att vatten- och avlopps företag av viss storleksordning på ett tidigt stadium skulle anmälas till länsstyrelsen. Endast därigenom torde den med övriga verksamheter inom länet önskvärda samordningen kunna åstadkommas på ett relativt smidigt sätt. — Enahanda synpunkter har framlagts av *föreningen för samhällsplanering*.

Även de yttranden, vilka snarast representerar den ingenjörstekniska sakkunskapen, har starkt betonat, att förfarandet i vatten- och avloppsärenden borde göras så enkelt som möjligt. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har tillstyrkt vad förslaget innehöller om att den administrativa behandlingen av vatten- och avloppsärenden i stort sett skulle ankomma på länsstyrelserna i stället för att som hittills vara fördelad på ett antal olika myndigheter, men har förordat förenklingar beträffande ärendenas handläggning. Liknande synpunkter har anförts av *arbetsmarknadsstyrelsen*. *Svenska teknologföreningen* — som avstyrkt lagstiftningen — har ansett att förslaget icke lämnade en tillfredsställande lösning till förfarandet. Därest en lagstiftning skulle komma i fråga, borde förrättningsmannens ställning stärkas. *Distriktsingenjörers förening* har också funnit den föreslagna ordningen för prövning av en vatten- och avloppsfråga omständlig och tidsödande men ansett att frivilliga överenskommelser säkert kunde åstadkommas i flertalet fall.

En grupp för sig utgör yttrandena från vattendomstolsorganisationen, vilka — under åberopande av att vattentäkts- och föroreningsfrågorna hör under vattendomstol — utgått från att även frågan om utförande av vatten- och avloppsanläggningar i stor omfattning borde hänföras dit. *Norrbygdens vattendomstol* har framför allt ansett det vara av vikt att den myndighet, som hade det rättsliga avgörandet av ärendet i sin hand, hade stark saklig kompetens. Vattendomstolarnas befogenheter beträffande vatten- och avloppsföretag borde därför utvidgas. Länsstyrelserna åter borde ha visst in-

flytande på den huvudsakliga planeringen av vatten- och avloppsföretagen i allmänhet och avgöra frågorna om statsbidrag till dessa. *Västerbygdens vattendomstol* har ansett, att det i förslaget skisserade förfarandet för somliga enkla fall syntes alltför omständligt. *Österbygdens* och *Västerbygdens vattendomstolar* har i sitt gemensamma yttrande främst fäst sig vid att även enligt förslaget ett flertal myndigheter kunde komma att taga befattning med ett ärende och att den av de sakkunniga åsyftade koncentrationen av handläggningen och prövningen till en myndighet vore långt ifrån vunnen. *Vattenöverdomstolen* har betonat, att man borde göra skillnad mellan enskilda och kommunala anläggningar. I fråga om de förra, där delägarnas inbördes förhållanden spelade en framträdande roll, låge ett rent domstolsförfarande närmast till hands. Beträffande kommunala anläggningar, vilka främst måste bedömas ur samhällsekonomiska, sociala och sanitära synpunkter och där det huvudsakligen rörde sig om offentligrättsliga rättsförhållanden, borde man ha ett blandat administrativt och judiciellt prövningsförfarande. Även 1945 års *vattenlagssakkunniga* har uttalat, att man ej torde kunna undvara en mera bestämd och följdriktig åtskillnad mellan den administrativa och den rättsliga prövningen än förslaget innebure.

Till den principiella uppfattning, som kommit till uttryck i de sist behandlade yttrandena, har också *Göta hovrätt*, *hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *kammarkollegiet* anslutit sig. Däremot har *hovrätten för Nedre Norrland* samt *hovrätten för Övre Norrland* i förevarande del lämnat förslaget utan erinran.

Medicinalstyrelsen har funnit det rationellt och ägnat att effektivisera arbetet på önskvärda vatten- och avloppsförbättringar, om ärendena, såsom de sakkunniga föreslagit, hänskötes till en myndighet, nämligen länsstyrelsen, som vore väl förtrogen med de lokala förhållandena inom sitt område och samma synpunkter har uttalats av *statens institut för folkhälsan*. *Föreningen för allmän hälsovård* har betonat, att de hälsovårdande myndigheternas verksamhet ej finge inskränkas till att begynna först när planlägningsarbetet avslutats samt varnat för att försvaga hälsovårdslagstiftningen.

Flertalet länsstyrelser har lämnat förslagets bestämmelser om förfarandet utan erinran eller framställt erinringar blott beträffande detaljfrågor. Åtskilliga yttranden är synnerligen positiva, särskilt yttrandena från *länsstyrelserna i Uppsala, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus och Älvsborgs län*.

Några länsstyrelser har dock intagit en avvikande hållning samt förordat ett huvudsakligen judiciellt förfarande. Till denna grupp hör *länsstyrelserna i Jönköpings, Blekinge, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län*.

T. f. departementschefen.*Allmänna synpunkter.*

I betänkandet har konstaterats, att vattenförsörjnings- och avloppsförhållandena inom städernas stadsplanlagda områden är ordnade på ett i stort tillfredsställande sätt men att förbättringsåtgärder är påkallade såväl med avseende å städernas randbebyggelse och landsbygdens mindre tätområden som beträffande den egentliga glesbygden. Som ett lämpligt mål för strävandena på området har de sakkunniga angivit, att all bebyggelse av varaktig art bör inom en tid av omkring tjugo år förses med tidsenliga anordningar för vattenförsörjning och avlopp. Enligt min uppfattning är det angeläget att få till stånd en förbättring av vattenförsörjning och avlopp för den bebyggelse, som är eftersatt i detta avseende. Bedömandet av den tid, då målet kan uppnås, faller emellertid ej inom ramen för lagstiftningsärendet.

Inom samlad bebyggelse av någon omfattning blir en gemensam anläggning för vattenförsörjning och avlopp oftast förr eller senare nödvändig av sanitära skäl. Inom den spridda bebyggelsen är däremot gemensamma anordningar för vattenförsörjning och avlopp mera sällan behövligen av sådan orsak, låt vara att de i stället kan vara i hög grad önskvärda ur arbeteekonomisk synpunkt. De ekonomiska förutsättningarna för utförande av vatten- och avloppsanordningar beror i mycket stor omfattning just på bebyggelsetätheten, eftersom ett mindre avstånd mellan fastigheterna minskar ledningslängden och ökar möjligheterna att utföra ledningar gemensamt för flera fastigheter. Bebyggelsetätheten inverkar också på innebörden av det krav på varaktighet hos bebyggelsen, vilket rimligen måste uppställas såsom villkor för mera omfattande investering i en vatten- och avloppsanläggning. Inom områden med större samlad bebyggelse (tätorter) läres ett bedömande av varaktigheten endast sällan behöva vålla verklig svårighet. Visserligen kan t. ex. en skiftning i de ekonomiska konjunkturerna tänkas orsaka en viss minskning av vissa tätorters invånarantal, men i regel torde anledning ej finnas att räkna med att en tätort inom överskådlig tid skall förlora sin egenskap av sådan. Är bebyggelsen av mindre omfattning, ökas risken för ändringar i lokaliseringen och därmed även för det kapital, som investeras i en vatten- och avloppsanläggning för bebyggelsen. Bedömandet av bebyggelsens varaktighet måste därför här i högre grad taga sikte på en undersökning av förhållandena i det särskilda fallet. Att så sker är desto mera behövt, som vid en mindre anläggning även en måttlig ändring i bebyggelsens omfattning kan få stor betydelse för anläggningens ekonomi.

Med de nu nämnda spörsmålen sammanhänger frågan, i vilken utsträckning det är möjligt att förse de glesare bebyggda områdena med vatten- och avloppsanordningar av samma standard som den, vilken är bruklig i tätorterna. Denna fråga måste ses i belysning av bl. a. investeringsrisken. Det är givet att den i städerna brukliga standarden bör uppställas såsom en förebild, men fördelen av en anläggning med sådan standard måste från

fall till fall vägas mot kostnaderna för målets förverkligande. Även inom tätare bebyggda områden kan det stundom visa sig befogat att — där det är förenligt med sanitära krav — ge visst avkall på standardkraven. Såsom exempel kan nämnas, att det för saneringsmogen bebyggelse stundom kan vara lämpligt att tills vidare utföra blott provisoriska anordningar samt att den s. k. fritidsbebyggelsen ofta icke kan bära kostnaderna för anordningar av samma standard som den permanenta bebyggelsen.

De sakkunniga har, främst ledda av syftet att hindra felinvesteringar, föreslagit ett omfattande system av bestämmelser, avsedda att närmare reglera utförandet och driften även av mindre vatten- och avloppsföretag. Särskilt är att nämna, att de nuvarande bestämmelserna i vattenlagen om rätt och skyldighet att ansluta till avloppsföretag enligt förslaget skulle överföras till en särskild lag om vatten- och avloppsanläggningar och i samband därmed utvidgas till att avse även företag för vattenförsörjning. Det synes ej vara anledning att antaga annat än att de av de sakkunniga föreslagna lagreglerna i flertalet fall skulle giva ett i huvudsak tillfredsställande resultat och genomsnittligt verka i riktning mot en mera ändamålsenlig utformning av vatten- och avloppsanläggningarna i glesbygden. För att motivera införandet av tvångsbestämmelser sådana som de föreslagna bör emellertid enligt min mening krävas, att risken för misstag i särskilda fall är ringa. Av det förut anförda framgår, att så ej är fallet, utan att avsevärd risk för felbedömningar kan föreligga. Härtill kommer, att tillämpningen av de föreslagna ganska vidlyftiga lagreglerna skulle ställa stora anspråk på personal och därigenom draga kostnader, vilkas nödvändighet man med hänsyn till det sagda kan sätta i fråga. Måhända kan läget bli ett annat, då landsbygdsplaneringen fortskridit och ytterligare erfarenheter vunnits av vatten- och avloppsanläggningar i glesbygd. Jag anser emellertid, att en lagstiftning av den omfattning de sakkunniga förordat icke bör genomföras för närvarande utan att reformen bör begränsas till att gälla i huvudsak blott de större anläggningarna.

Det övervägande flertalet av de nu förefintliga större anläggningarna äges och drives av kommuner. En ny lagstiftning om de ur samhällelig synpunkt mera betydelsefulla vatten- och avloppsanläggningarna blir därför i främsta rummet tillämplig på kommunala anläggningar. Emellertid har det på senare tid förekommit, att kommunerna utfört och drivit vatten- och avloppsanläggningar även för bebyggelseområden av mindre omfattning. Främst har detta skett inom sådana kommuner, där huvuddelen av befolkningen redan tillgodosetts genom större kommunala anläggningar. Åtgärden har då främst haft till syfte att bereda invånarna i de enstaka eftersatta områdena förmåner som är likartade med dem som kommit övriga kommuninvånare till del. Detta beaktansvärda syfte skulle motarbetas, om speciella regler infördes för anläggningar över en viss storlek och lagstiftningen därigenom skapade en klyfta mellan de större och de mindre kommunala anläggningarna. Lämpligast synes därför, att den nya lagstiftningen — ehuru dess syfte främst är att reglera rättsförhållandena beträffande större anläggningar — göres till-

lämplig på alla anläggningar, som omhänderhaves av kommunen, oavsett anläggningens storleksordning. Med avseende å företag för vattenförsörjning och avlopp, vilka omhänderhaves av annan än kommunen, är däremot de skäl, som nyss anförts för en begränsning av lagstiftningen till de större företagen, i full utsträckning tillämpliga.

Det nu förevarande lagstiftningsproblemet berör nära två grupper av vattenrättsliga bestämmelser, nämligen dels stadgandena i 8 kap. vattenlagen om samgående mellan två eller flera rättssubjekt för genomförande av avloppsföretag och dels de i 2 och 8 kap. vattenlagen upptagna reglerna om villkor för utnyttjande av vattentäkter och för utsläppande av avloppsvatten. Den första gruppen avser att reglera rättsförhållandena mellan dem, som deltagar eller anses böra deltaga i företaget och alltså är direkt intresserade i detta. Den andra gruppen av stadganden avser att reglera förhållandet till sådan tredje man, vilken beröres av företaget såsom ägare eller innehavare av fastighet, som behöver tagas i anspråk för ledningar eller andra anordningar, eller med hänsyn till företagets inverkan på förefintliga vattentäkter eller på föroreningen av sjöar och vattendrag. Till sistnämnda grupp kan även räknas de i expropriationslagen givna bestämmelserna om expropriation för vatten- och avloppsföretag.

Behovet av en reform berör främst stadgandena inom den första av de nämnda grupperna, särskilt frågorna om rätt att genomföra anslutning och skyldighet att låta sig anslutas till företag för vattenförsörjning och avlopp, företagens organisation samt avgiftsskyldigheten och rättsförhållandena i övrigt mellan den som driver företaget och innehavarna av de till företaget anslutna fastigheterna. Att särbestämmelser i dessa hänseenden erfordras för de större företagen är för övrigt redan, såvitt angår avloppsföretag, uppmärksammat genom bestämmelserna i 8 kap. 54 och 55 §§ vattenlagen, vilka föreskriver vissa undantag från giltighetsområdet för vattenlagens stadganden i förevarande ämnen och bl. a. generell undantager områden under stadsplan. En utvidgning av dessa undantagsbestämmelser möter inga större svårigheter ur lagteknisk synpunkt.

Att utsträcka den tilltänkta nya lagstiftningen till att omfatta förhållandet till tredje man möter större betänkligheter. Reformen skulle därmed gripa in på centrala vattenrättsliga och expropriationsrättsliga områden samt rubba den hittills tillämpade systematiken i lagverken på dessa områden. Detta skäl berör visserligen i huvudsak blott lagstiftningens formella sida och kan icke i och för sig anses tungt vägande. Några mera betydande sakliga fördelar synes emellertid icke stå att vinna härvidlag. De sakkunniga har ej heller föreslagit någon väsentlig saklig ändring i vad som nu gäller på detta område. I stort sett har de inskränkt sig till att i sitt förslag till lag om vatten- och avloppsanläggningar sammanföra vissa i andra författningar förekommande bestämmelser om rätt att framdraga ledningar och vidtaga vissa andra åtgärder på annans mark m. m. En avvägning av fördelen av den ökade överskådlighet, som ett sammanförande av hithörande stadganden till en och samma författning innebär, mot olägenheten av att stad-

gandena brytes ut ur sitt nuvarande sammanhang resulterar enligt mitt bedömande i att den nuvarande systematiken bör bibehållas.

I ett hänseende, nämligen i fråga om rätt att utnyttja vattentäkter, har de sakkunniga föreslagit mera väsentliga ändringar i gällande vattenrättsliga och expropriationsrättsliga regler. Jag har icke blivit helt övertygad om att det här föreligger något påtagligt behov av en nyreglering och anser mig därför böra lämna även detta särskilda spörsmål åsido vid den nu aktuella lagrevisionen.

Vad angår frågan om avloppsverkens inverkan med hänsyn till förorening av sjöar och vattendrag vill jag erinra om att de åtgärder, som hittills vidtagits till förhindrande av dylik förorening, i många fall visat sig otillräckliga. Allmän enighet råder om att det är alldeles nödvändigt att få till stånd en förbättring av förhållandena på detta område. Frågan om åtgärder till vinnande av förbättrat skydd mot vattenförorening är för närvarande föremål för utredning genom 1953 års vattenvårdskommitté. Ett närmare ställningstagande till hithörande frågor måste anstå, till dess sagda utredning slutförts. Emellertid bör redan i detta sammanhang beaktas, att lagreglerna om vatten- och avloppsanläggningar om möjligt bör bringas i samklang med strävandena att förbättra vattenvården och i allt fall icke utformas så att de motverkar dessa strävanden.

En fortsatt utbyggnad av avloppsverk är givetvis ägnad att öka föroreningen av vattnet i sjöar och vattendrag. Sedd enbart ur vattenvårdssynpunkt är en sådan utbyggnad därför icke önskvärd. Inom områden av tätortskaraktär är emellertid avbördandet av avloppsvatten genom gemensamma ledningar oundgängligen nödvändigt ur hygienisk synpunkt, och även glesbygdens krav på förbättrade vatten- och avloppsförhållanden är, ehuru delvis av andra skäl, att beteckna som angeläget. För övrigt bör den tilltänkta lagstiftningen, på sätt framgår av vad jag förut anfört, icke vara ensidigt inriktad på att främja tillkomsten av vatten- och avloppsanläggningar utan snarare gå ut på att verka därhän, att de vatten- och avloppsverk, som kommer till utförande, utformas på det lämpligaste sättet. Bl. a. är avsett, att lagstiftningen skall stimulera tillkomsten av reningsverk i samband med avloppsanläggningar, och i den mån detta syfte verkligen vinnes kommer lagstiftningen givetvis att i gynnsam riktning påverka föroreningsfrågans läge.

Det läge, vari frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening befinner sig, bör följaktligen enligt min mening icke anses utgöra hinder för genomförande av en lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar med den räckvidd, för vilken jag förut uttalat mig.

Kommunala anläggningar.

Att frågan om vattenförsörjning och avlopp nästan genomgående blivit tillfredsställande löst beträffande städernas stadsplanlagda områden beror främst på att stadskommunerna på ett tidigt stadium tagit sig an denna fråga. Dessutom har inom den typiska stadsbebyggelsen förelegat goda förutsättningar att genom större gemensamma anläggningar ordna vattenför-

sörjning och avlopp på ett sätt, som tillgodosett såväl kravet på rimliga ekonomiska bördor som önskemålen om god hygien och bekvämlighet. Betydelsen av det kommunala initiativet kommer särskilt klart till synes i landsbygdens tätorter, där de naturliga förutsättningarna för större vatten- och avloppsanläggningar är nära jämförbara med vad förhållandet är i städerna. Här har frågan om vattenförsörjning och avlopp oftast blivit försummad, om ej den erforderliga anläggningen kommit till stånd genom kommunens försorg. I senare tid, då frågan om utförande av större vatten- och avloppsanläggningar aktualiserats även för områden utanför de egentliga tätorterna, har ett betydande försprång uppstått för de kommuner, vilka aktivt tagit sig an bebyggelsens vatten- och avloppsproblem.

De erfarenheter, som vunnits av kommunal drift i fråga om vatten- och avloppsföretag, har i såväl tätorter som glesbygd varit nästan uteslutande positiva. Bland de fördelar som den kommunala driften innebär är främst att anteckna, att anläggningarna i regel planlägges på ett framsynt sätt, så att senare utvidgningar kan verkställas utan avsevärda svårigheter, samt att finansieringsfrågan i regel kan lösas i en smidig form. En annan synpunkt, som måhända lättare förbises, är att innehavet av vatten- och avloppsanläggningen för ett samhälle innebär ett faktiskt monopol på den nyttighet som den representerar och att detta monopol kan, om det handhaves utan ansvar, missbrukas till förfång för samhället eller för viss eller vissa delar av detta. Dessa risker undgås i allt väsentligt, om anläggningen omhänderhaves av kommunen.

En lagstiftning, som syftar till reglering av vatten- och avloppsfrågans organisatoriska sida, bör uppenbarligen taga hänsyn till de fördelar, som den kommunala driften innebär. Den bör i enlighet härmed grundas på förutsättningen, att ordnande av vattenförsörjning och avlopp i första hand är en kommunal angelägenhet och att de större vatten- och avloppsanläggningarna bör tillkomma i kommunal regi eller eljest under kommunens medverkan.

Betydelsen av ett kommunalt initiativ i vatten- och avloppsfrågor har även mycket kraftigt framhållits av de sakkunniga, som i konsekvens därmed föreslagit uttryckliga lagbestämmelser om skyldighet för kommunerna att ställa sig som huvudmän för mera omfattande vatten- och avloppsföretag. Den sålunda valda lösningen är ägnad att underlätta en gemensam planläggning av vatten- och avloppsverksamheten för större områden samt medför därigenom påtagliga fördelar med hänsyn bl. a. till de av frågan berörda hygieniska intressena. De föreslagna bestämmelserna är vidare ägnade att undanröja den ovisshet, som för närvarande präglar frågan om kommunernas rättigheter och skyldigheter på området.

Emellertid synes mig den kritik, som vid remissbehandlingen riktats mot detta förslag om en långt gående skyldighet för kommunerna att sörja för vatten- och avloppsfrågans ordnande, icke alldeles oberättigad. Med hänsyn till att kommunerna redan självmant i stor omfattning gripit sig an med att lösa vatten- och avloppsfrågan, skulle visserligen införandet av dylika

tvingande bestämmelser icke medföra alltför kännbara konsekvenser för deras del. I princip kan dock de föreslagna bestämmelserna sägas innebära en icke oväsentlig beskärning av kommunernas hävdvunna självstyrelse. En lagstadgad skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggningar för all bebyggelse av större omfattning i förening med rätt för varje fastighetsägare att göra denna skyldighet gällande mot kommunen skulle i vissa fall kunna leda till att anspråken på kommunen överstege dess resurser. Om prövning i ett sådant läge påkallades av kommunens skyldighet att utföra vatten- och avloppsanläggning för viss bebyggelse, måste prövningen innefatta även en inventering av övriga tänkbara arbetsobjekt och ett avgörande av deras inbördes angelägenhetsgrad. Avgöranden på detta plan bör anses förbehållna kommunens beslutande organ. Lämpligare synes mig därför vara att tonvikten lägges vid den kommunala självverksamheten samt att bestämmelser om skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggningar icke införes i större omfattning än som påkallas av sanitära hänsyn.

De nuvarande bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan kan sägas förutsätta, att kommunen utför vatten- och avloppsanläggning för områden inom stadsplan samt för andra områden med sådan tätare bostadsbebyggelse, att anläggningen kan anses erforderlig av sanitära skäl. I praxis är fastslaget, att kommun, som försummar sina skyldigheter i detta avseende, kan genom föreläggande tillhållas att fullgöra dessa. Åtskillig tvekan har dock varit rådande angående omfattningen av dessa kommunens skyldigheter, något som medfört osäkerhet och ojämnhet i tillämpningen. På sätt framgår av det nyss sagda saknar frågan aktualitet för normala fall, men den kan under särskilda omständigheter, t. ex. vid motsättningar mellan invånarna i olika områden inom en kommun, bli brännande. Med tanke på dylika fall synes genom uttrycklig bestämmelse böra fastslås, att vatten- och avloppsanläggningar skall utföras inom område, varest till förekommande av sanitär olägenhet påkallas att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, samt att ansvaret för att så sker ytterst åvilar kommunen.

Municipalsamhällena.

De sakkunniga har föreslagit, att municipalsamhällenas befattning med vatten- och avloppsfrågor skulle avvecklas. En sådan åtgärd skulle sannolikt i många fall visa sig ändamålsenlig ur vatten- och avloppsverksamhetens synpunkt. De skäl som de sakkunniga i detta sammanhang åberopat kan emellertid även anföras till stöd för åsikten, att municipalinstitutet bör helt avskaffas. Här möter ett stort och svårlöst frågekomplex, som knappast torde kunna lösas i förevarande begränsade sammanhang. En antydning om svårigheterna ges i de remissyttranden, vilka framhållit att en isolerad utbrytning av vatten- och avloppsfrågorna från övriga tätortsfrågor skulle kunna ge upphov till intressekonflikter, då det gäller att samordna ledningsbyggnad med samhällsplaneringen i övrigt. I de orter, där förutsättningarna för

en sådan samordning är goda, kan municipalinstitutets berättigande måhända ifrågasättas. Om åter en dylik samordning är svår att åvägbringa, visar detta att municipalbildningen för närvarande fyller ett behov. Att genom lagstiftning framtvinga ett samgående även i fall, då förutsättningar därför saknas, synes i varje fall icke lämpligt. I stället bör åt tillämpningen överlämnas att från fall till fall söka finna den smidigaste lösningen av samordningsfrågan.

Jag kan således, i motsats till de sakkunniga, icke finna tillräckliga skäl för att municipalsambhällena i förevarande sammanhang befrias från skyldighet att ställa sig som huvudmän för vatten- och avloppsanläggningar.

Med det sagda avser jag dock endast sådana municipalsambhällen, inom vilka gäller byggnadslagens bestämmelser för stad. Inom annat municipalsambhälle bör skyldigheten att sörja för erforderlig vatten- och avloppsanläggning i likhet med andra kommunala uppgifter åvila moderkommunen.

Icke-kommunala anläggningar.

Därest bestämmelserna om kommunernas skyldighet att utföra vatten- och avloppsanläggningar får den förut angivna omfattningen, måste som en konsekvens härav accepteras, att omfattande och eljest ur allmän synpunkt betydelsefulla anläggningar även kan få drivas i enskild regi.

De sakkunnigas förslag om bildande av särskilda samfälligheter för handhavande av sådana vatten- och avloppsanläggningar, som ej utföres och drives i kommunal regi, har förebilder i ett flertal författningar, bl. a. i 8 kap. vattenlagen och i lagen om enskilda vägar. När deltagandet i de företag, som avses i nyssberörda författningar, ej är frivilligt, har behov inträtt av vissa garantier för att företagets angelägenheter omhänderhaves på lämpligt sätt. I fråga om vissa större samfälligheter, t. ex. de i 3 kap. lagen om enskilda vägar omförmälda vägföreningarna, kan dock detta motiv sägas vara kombinerat med syftet att skapa handlingskraftiga organ för verksamhetens behöriga genomförande. I jämförelse med de nu anförda exemplen intager vatten- och avloppsverksamheten en särskild ställning i så måtto, att tillkomsten och skötseln av vatten- och avloppsanläggningar i ännu högre grad utgör ett kommunalt intresse. Tillkomsten av ändamålsenlig, modernt utrustad bebyggelse inom en kommun är av största vikt för kommunens framtida ekonomi. Utförandet av tidsenliga vatten- och avloppsanläggningar representerar för äldre bebyggelse en mycket betydelsefull förbättring och är en grundförutsättning för tillkomsten av nybebyggelse. Det är i praktiken knappast tänkbart, att en kommun i längden kan lämna en större bebyggelsegrupp utan erforderliga anordningar för vattenförsörjning och avlopp eller tillåta att en av enskilda utförd större vatten- och avloppsanläggning får förfalla eller annorledes misskötas till förfång för den befolkning, som är hänvisad till anläggningen. I viss mening kan därför kommunerna sägas i sista hand stå som garantier för de större enskilda vatten- och avloppsföretagen.

De kommunala intressen, som sålunda är förknippade med utförandet

och driften av en större enskild vatten- och avloppsanläggning, innebär ur de anslutna fastigheternas synpunkt en säkerhetsfaktor. Någon ovisshet måste emellertid alltid råda såväl huruvida kommunen över huvud kommer att ingripa vid en olycklig utgång av företaget som rörande tidpunkten och formen för ett sådant ingripande. Annat blir däremot förhållandet, om kommunens intresse för företaget tagit sig uttryck i ekonomisk utfästelse av bindande natur. En dylik utfästelse kan, om den är tillräckligt omfattande, ur trygghetssynpunkt ställa företaget helt i nivå med de kommunala företagen. I så fall framstår de garantier, som vid sidan därav kan skapas genom lagbestämmelser om företagets organisation och förvaltning, såsom mindre betydelsefulla. En kommunal kreditutfästelse löser också den eljest besvärliga frågan om åstadkommande av lämplig säkerhet, därest företaget skall finansieras genom lån å öppna marknaden.

Även ur kommunernas synpunkt kan ett förhandsåtagande av nu avsett slag mången gång innebära en fördel. Kommunens faktiska ansvar för vatten- och avloppsförhållandena gör det till ett intresse för denna att förskaffa sig insyn även i de större privata vatten- och avloppsföretagen och kontroll över sättet för handhavande av deras angelägenheter. Genom att fästa villkor vid ett åtagande av angiven innebörd kan kommunen bereda sig t. o. m. ett avgörande inflytande på företagets skötsel. Kommunen kan också i positiv riktning utnyttja den stimulerande effekt i fråga om tillkomsten av nya privata vatten- och avloppsanläggningar, som dylika åtaganden medför, och därigenom reglera vatten- och avloppsverksamheten inom kommunen på sådant sätt, att frågan om skyldighet för kommunen att själv utföra behövliga anordningar icke eller endast i mindre grad aktualiseras.

Kommunen beredes också möjlighet att lösa vatten- och avloppsfrågan på en betydligt vidare bas, än som är tänkbar enbart genom utförande av kommunala anläggningar. Även en kommun, som i princip föredrager att själv utföra de erforderliga anläggningarna, kan i särskilt fall finna lämpligt att vatten- och avloppsanläggning för ett visst område utföres icke i kommunens egen regi utan i form av bolag eller förening. Ett särskilt skäl att välja sådan verksamhetsform föreligger då en anläggning skall utföras gemensamt för områden inom två eller flera kommuner.

I själva verket kan de allmänna intressen, som påkallar en reform av lagstiftningen i fråga om större enskilda vatten- och avloppsanläggningar, i stor utsträckning identifieras just med de kommunala intressena. Ur kommunernas synvinkel måste det betecknas som önskvärt, att halvkommunala företag av nyss angiven typ blir delaktiga av samma förmåner som dem, vilka lagen tillerkänner de kommunala företagen, och i övrigt underkastas väsentligen samma rättsregler som dessa. Ur de anslutna fastigheternas synpunkt torde intet vara att erinra mot en dylik ordning, om kommunen lämnar garanti för att företagen blir i stånd att uppfylla sina förpliktelser. Under denna förutsättning kan således ytterligare garantier i form av bestämmelser om företagets organisation och förvaltning avvaras. Lagstiftningens omfattning kan härigenom avsevärt begränsas till förmån för dess

överskådlighet. Den vid remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag omstridda frågan om införande av en särskild förmånsrätt för fordringar å avgifter från de anslutna fastigheterna mister ävenledes sin aktualitet.

Med hänsyn till det nu anförda och i enlighet med min förut uttalade mening, att den nu förevarande lagstiftningen bör i fråga om de enskilda vatten- och avloppsanläggningarna begränsas att avse blott de större och eljest ur allmän synpunkt mera betydelsefulla av dessa, anser jag att behovet av lagregler kan i stort sett täckas genom att de bestämmelser, som skall gälla för kommunala anläggningar, förklaras tillämpliga även å enskilda anläggningar, för vilka kommunen lämnat sådan utfästelse som förut sagts. Innebördens av detta ståndpunktstagande kan också uttryckas på det sättet, att avgörandet, huruvida en enskild anläggning i ett givet fall skall anses jämställd med en kommunal anläggning, ankommer på kommunen, som även själv bär det ekonomiska ansvaret för sitt beslut.

För vissa speciella fall är dock den nu angivna ramen för lagstiftningen något för snäv. Som exempel kan nämnas det fallet, att ett större, kapitalstarkt industriföretag utför vatten- och avloppsanläggning för ett bostadsområde i anslutning till företagets industriella anläggningar. Att uppställa krav på kommunal garanti för ett sådant företag kan vara både olämpligt och onödigt. Tänkbart är också att en kommun av särskild orsak icke vill göra några åtaganden till förmån för viss bebyggelse men att motsvarande säkerhet beredes genom statsbidrag, inteckningar i fastigheter inom området eller i andra former. Kan tillfredsställande garantier lämnas för att vatten- och avloppsföretaget kommer att disponera över tillgångar, som förslår att infria de förpliktelser företaget rimligen kan ådraga sig, bör hinder ej möta för att det erhåller samma ställning som ett kommunalt eller av kommunen garanterat företag.

De nu föreslagna principerna för avgränsning av de enskilda företag, som skall underkastas samma regler som kommunala företag, innebär intet absolut hinder för att tillämpningen kunde komma att utsträckas även till företag av ringa omfattning. Man kan exempelvis icke utesluta möjligheten att vissa kommuner i syfte att underlätta tillkomsten av vatten- och avloppsföretag lämnar garanti för enskilda företag i större omfattning än som är förenlig med syftet att begränsa lagstiftningen till enbart större anläggningar. Någon form av ytterligare begränsning erfordras därför. Med hänsyn till det uppställda säkerhetskravet behöver visserligen gränsen icke dragas snävt. Anläggning för samlad bebyggelse representerar alltid ett allmänt intresse på grund av sin betydelse ur hygienisk synpunkt. Inom glesbebyggelsen är detta däremot icke alltid fallet, och en alltför vidsträckt tillämpning av bestämmelserna kan, såsom i det föregående anförts, stundom väcka betänkligheter. Å andra sidan möter svårigheter att göra en bestämd gränsdragning efter antalet anslutna fastigheter eller annan liknande grund. Möjligen kan sägas, att ett antal av 20—30 anslutna fastigheter för normala fall utgör ett antagbart minimum, som dock bör kunna minskas, om bebyggelsen ligger så samlad, att sanitära synpunkter i högre grad gör sig

gällande. I själva lagen torde kravet på viss omfattning hos den berörda anläggningen icke kunna angivas närmare än att anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning, de sanitära förhållandena och omständigheterna i övrigt prövas vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt.

Närmast självklart synes vara, att de särskilda bestämmelserna för större enskilda vatten- och avloppsanläggningar icke bör träda i tillämpning å en anläggning, förrän det fastslagits, att anläggningen fyller de uppställda kraven. Prövningen bör ske genom offentlig myndighet, lämpligen länsstyrelsen, och utmynna i ett beslut om auktorisation av anläggningen. Med avseende å anläggningar, för vilka kommunen iklätt sig garanti, följer av det förut sagda, att prövningen väsentligen blir av formell natur och huvudsakligen går ut på kontroll, att kommunens åtagande skett i bindande form och täcker de förpliktelser, som lagen ålägger företaget, samt att anläggningen icke är av alltför obetydlig storlek. I fråga om anläggningar, där kravet på ställande av säkerhet fylles på annat sätt än genom kommunal garanti, erfordras däremot mera ingående prövning av säkerhetens beskaffenhet. Eftersom kravet på säkerhet måste sättas olika högt beroende på anläggningens omfattning, bör auktorisationen kunna förbindas med villkor att anläggningen icke utan förnyad prövning får utsträckas utöver visst angivet område. Sådant villkor kan för övrigt finnas lämpligt även av annan orsak, t. ex. för att hindra att anläggningen utbygges på ett sätt, som föregriper en blivande bebyggelseplanering.

Anslutningsrätt och anslutningstvång.

Att frågan om skyldighet för fastighetsägare att ansluta sig till vatten- och avloppsanläggningar erhållit olika lösningar med avseende å städer och stadslignande samhällen, å ena, samt landsbygden, å andra sidan, beror sannolikt ursprungligen på att större anläggningar förekommit blott i orter av det förra slaget. Sedan dylika anläggningar numera blivit allt vanligare även på landsbygden, har frågan kommit i ett annat läge. Alltjämt kan dock motiv åberopas för upprätthållande av en viss skillnad i lagreglerna för företag i tätorter och andra företag. Bestämmelser om anslutningstvång innebär ett sådant åsidosättande av den enskildes handlingsfrihet, att till stöd därför bör kunna åberopas starka skäl. I tätorterna föreligger ett sådant skäl i de hygieniska förhållandena, vilka i längden gör gemensamma vatten- och avloppsanläggningar till en tvingande nödvändighet. Inom glesbygd påkallas däremot större vatten- och avloppsanläggningar sällan av hygieniska skäl.

Det oaktat kan frågan om glesbygdens förseende med tidsenliga anordningar för vattenförsörjning och avlopp icke betecknas som sekundär i förhållande till motsvarande fråga i tätorterna. Tvärtom är frågan för närvarande ett av landsbygdens mera trängande problem. Understundom kan lösningen av frågan till och med betecknas som en förutsättning för jordbrukets bestånd. Om man jämför med andra företag, t. ex. vägföretag, med avseende å vilka tvångsdelaktighet finnes stadgad, kan vatten- och avlopps-

frågans betydelse väl motivera införande av regler om anslutningstvång. Bestämmelser om skyldighet att ansluta till vatten- och avloppsföretag är även av stor betydelse för planläggningen av dylika företag. Underlåtenhet från en eller flera fastighetsägares sida att ansluta till en planerad anläggning får med avseende å glesbygdens anläggningar en helt annan ekonomisk betydelse än för anläggningar i tätorter, beroende på anläggningarnas utformning och de genomsnittligt högre kostnaderna per fastighet. Ur denna synpunkt är skälen för bestämmelser om anslutningstvång således väl så starka beträffande glesbygden som beträffande tätorterna.

De betänkligheter mot bestämmelser om anslutningstvång, som kan föreligga med hänsyn till möjligheten av felinvesteringar och eljest ur ekonomisk synpunkt, träffar, såsom jag förut anmärkt, väsentligen blott de mindre företagen. Om lagstiftningens räckvidd begränsas på sätt jag tidigare förordat, kommer de därmed avsedda företagen att bjuda deltagarna fullt tillräckliga ekonomiska garantier. Faran för att de genomsnittligt högre anläggningskostnaderna på landsbygden skall medföra krav på engångstillskott, som blir alltför betungande för ägarna av de anslutna fastigheterna, kan i tillräcklig mån motverkas genom föreskrift om rätt att erlægga tillskotten genom lämpligt anpassade avbetalningar.

Vad jag nu anfört rörande anslutningstvång är icke obetingat tillämpligt i fråga om anslutningsrätt. En bestämmelse om rätt för fastighetsägare att framtvinga anslutning mot huvudmannens bestridande skulle, om den tillämpades i större omfattning, kunna innebära detsamma som en föreskrift om skyldighet för huvudmannen att ofördröjligen utrusta all bebyggelse i trakten med erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. Huvudmannen skulle härigenom berövas rätten att själv bestämma i frågor rörande planläggningen och ordningen för utbyggandet av anläggningens särskilda delar. Såsom jag förut yttrat bör emellertid huvudmannen i princip bibehållas vid rätten att själv bestämma över sin investeringspolitik. En regel om anslutningsrätt måste därför — om en sådan över huvud skall införas — få en begränsad räckvidd. Dess betydelse kan i stort sett icke sträcka sig längre än till att ge de enskilda fastighetsägarna vissa möjligheter att påverka ordningen för anläggningens utbyggande inom sådant område, till vilket huvudmannen i princip är villig att utsträcka anläggningen.

Vad särskilt angår kommunala anläggningar är frågan om anslutningsrätt i viss mån löst genom den av mig tidigare förordade bestämmelsen om skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggning för tätbebyggelse, inom vilken sådan är påkallad av sanitära skäl. Ehuru denna bestämmelse formellt icke kan åberopas till stöd för ett yrkande, att en bebyggelsegrupp skall anslutas till viss befintlig eller planerad anläggning, får den dock i praktiken samma verkan som ett stadgande om anslutningsrätt. Med den föreslagna utformningen av nämnda bestämmelse kan den åberopas även för enstaka fastighet, såvida dennas anslutning är påkallad av sanitära skäl. Där så ej är fallet, blir det fråga om en i princip frivillig verksamhet från kommunens sida. Kommunen bör alltså — med visst un-

dantag, till vilket jag återkommer i det följande — äga själv bestämma det område (verksamhetsområdet), till vilket anläggningen skall utsträckas, och anslutningsrätt bör gälla blott för fastigheter inom detta område. Även huvudmannen för en icke-kommunal anläggning bör i princip ha bestämmanderätt i fråga om verksamhetsområdets omfattning.

Avgifter.

Såsom de sakkunniga framhållit är kommunernas rätt att uttaga avgifter för nyttjandet av vatten- och avloppsanordningar för närvarande reglerad på skilda sätt i fråga om anordningar för vattenförsörjning och beträffande anordningar för avlopp. Rätten att uttaga avgifter för leverans av vatten har i rättspraxis fastslagits med den begränsning, att avgifterna icke får uppgå till så högt belopp, att de kan betecknas som en i förtäckt form för kommunens allmänna ändamål upptagen beskattning. Rätten att uttaga avgifter för nyttjandet av avloppsanordningar är däremot betydligt snävare avgränsad.

Att utvecklingen i fråga om finansieringen av anordningar för avlopp icke blivit densamma som i fråga om anordningar för vattenförsörjning torde bero på två omständigheter. Dels har anordningar av det förra slaget ansetts oavvisligen påkallade av sanitära skäl och dels har utbyggnaden av dessa anordningar inom städer och liknande orter kommit att sammankopplas med gatuväsendet. Där bebyggelsen nått sådan utveckling, att särskilda avloppsanordningar blivit behövlige, har det ansetts falla inom kommunens allmänna uppgifter att sörja för sådana, och något särskilt skäl har icke ansetts föreligga, varför icke kommunens samtliga invånare borde i vanlig ordning bidra till utgiften för anordningarna. En bidragande orsak till att denna uppfattning vunnit insteg har varit, att avloppsanordningarna i de flesta fall varit behövlige även för bortledning av regnvatten från gator och allmänna platser. Genom 1931 års stadsplanelag infördes visserligen möjlighet för stadsplanesamhällen att antaga bestämmelser om gatubyggnadskostnad och på denna väg bereda sig ersättning av tomtägarna för iordningställande — men däremot icke för underhåll och drift — av gator och avloppsledningar. Med avseende å områden utom stadsplan har däremot några liknande lagregler icke givits. Tvärtom har med avseende å områden utom stadsplan den äldre ståndpunkten blivit ytterligare befast genom ett år 1941 tillkommet stadgande i 8 kap. 14 § andra stycket vattenlagen av innehåll, att vid fördelning av kostnaderna för avlopps företag, som är gemensamt för samhälle och därtill hörande utom samhällets stadsplan belägna fastigheter, skälig hänsyn skall tagas till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen.

Argumentet att det ur sanitär synpunkt skulle vara mindre lämpligt att belägga nyttjandet av avloppsanordningar med avgift är knappast bärande. Tvärtom kan ur sanitär synpunkt åberopas, att frånvaron av befogenhet för kommunerna att uttaga ersättning av vederbörande fastighetsägare för nyttjandet av avloppsanordningar med säkerhet ofta motverkar deras benägen-

het att utföra sådana och därigenom fördröjer en lösning av avloppsfrågan. Särskilt torde detta ofta vara fallet där motsättningar råder mellan invånarna i skilda delar av en kommun. För övrigt medger ju nuvarande regler att kommunen i viss omfattning bereder sig ersättning för avloppsanordningar inom de områden, där sådana i allmänhet är mest behövliga ur sanitär synpunkt, nämligen stadsplaneområdena.

Tankegången att avgifter å begagnandet av sådana nyttigheter som de ifrågavarande skulle strida mot principen om kommunmedlemmarnas likställighet har icke fullföljts i fråga om vattenavgifter, och några bärande skäl till särbehandling av avloppskostnaderna synes svåra att förebringa. Tankegången i fråga har dessutom i princip redan övergivits genom de år 1931 införda lagreglerna om skyldighet för tomtägare att bidra till gatubyggnadskostnad. Enligt nu gängse uppfattning kan ett system med avgifter till och med anses erforderligt just för att hindra att vissa grupper av kommuninvånare otillbörligt gynnas framför andra. I samband med tillkomsten av 1931 års lagstiftning framhöll dåvarande departementschefen, att ägare av fastigheter i högre grad än stadens övriga invånare droge nytta av anordningar för avlopp till följd av att fastigheternas värde påverkades av avlopps nätets beskaffenhet. Argumentet kan — såsom de sakkunniga framhållit — utan avsevärd överdrift tillspetsas därhän, att de investeringar kommunen gör i sådana anordningar direkt tillgodogöres av fastighetsägarna genom höjda försäljningspriser på fastigheterna. Detta gäller icke blott det nedlagda anläggningskapitalet utan i väsentlig mån även samhällets utgifter för anordningarnas underhåll och drift. Det rationellaste korrektivet mot detta missförhållande är otvivelaktigt att anläggningarna finansieras genom avgifter å de fastigheter, som på angivet sätt har nytta av desamma.

Ur teknisk synpunkt är givetvis värdefullt, att utförandet av avloppsledningar i största omfattning samordnas med gatubyggandet. Samordningen är emellertid en rent praktisk fråga och förutsätter icke att avloppsledningarna lagstiftningsmässigt behandlas såsom en del av gatan. Detta kan för övrigt svårligen ske med vissa avloppsanordningar, t. ex. reningsverk. Skälen för samordning med gatuarbetena gäller för övrigt icke blott arbeten med avloppsledningar utan i lika mån arbeten med vattenledningar. Vattenförsörjning och avlopp har ur teknisk synpunkt ett intimt samband, som bl. a. yttrar sig i att ledningarna oftast nedlägges i samma rörgravar. Ur viss synpunkt vore måhända lämpligt att såväl vattenförsörjnings- som avloppsverksamheten lagstiftningsmässigt behandlades gemensamt med gatuväsendet. Då detta icke rimligen låter sig göra, bör önskemålet om teknisk samordning med gatubyggandet ej hindra att frågorna om avgifter till vattenförsörjning och avlopp erhåller en reglering som tillgodoser övriga med dessa frågor förknippade intressen.

I några av remissyttrandena har mot de sakkunnigas förslag rests den invändningen, att kommunerna för närvarande tillämpar högst olika system

för finansiering av avlopp och i vissa fall uttager avgifter med stöd av äldre, för särskilda orter gällande bestämmelser samt att införandet av ett avgiftssystem, sådant som de sakkunniga föreslagit, i dylika fall komme att möta praktiska svårigheter. Sådana avgifter, i den mån de förekommer, måste emellertid i allt fall anses underkastade den förut angivna, även för vattenavgifter gällande regeln, att avgifterna icke får i sådan mån överstiga kommunens självkostnader, att de till någon del kan anses såsom en för kommunens allmänna ändamål upptagen beskattning. De sakkunnigas avgiftsregler går i sak ut på samma princip, nämligen att avgifterna begränsas till vad som erfordras för att täcka kostnaderna för de därmed avsedda anordningarna.

Den begränsning av kommunernas självbestämmanderätt i avgiftsfrågor, som de nuvarande reglerna om finansiering av avlopps företag innefattar, kan således icke anses uppbyren av viktigare skäl. Redan det tvång, som dessa regler ålägger kommunerna i deras ekonomiska politik, kan i och för sig åberopas som ett vägande skäl för en lagändring, särskilt i belysning av de förut berörda konsekvenser i fråga om kommunernas villighet att taga sig an eftersatta bebyggelseområden, till vilka reglerna leder. Andra viktiga skäl för en reform ligger i de praktiska fördelar, vilka enligt det anförda står att vinna genom enhetliggörande av avgiftsreglerna för vattenförsörjning och avlopp. Jag delar därför de sakkunnigas mening, att de nu gällande begränsningarna i kommunernas rätt att själva bestämma sin avgiftspolitik i fråga om vatten- och avloppsanläggningar bör bortfalla och ersättas av den enkla regeln, att avgifter i princip får uttagas till hela det belopp, som motsvarar kommunens självkostnader för anläggningarna. Denna regel bör gälla hela lagstiftningens tillämpningsområde och icke göras beroende av huruvida stadsplan fastställts eller icke. Jämväl i övrigt synes de sakkunnigas förslag i förevarande del väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning med de jämkningar, som nödvändiggöres av mitt tidigare ställningstagande till frågorna om lagstiftningens omfattning och utformning i övrigt.

Prövningsförfarandet.

De mångfaldiga problem, som mött de sakkunniga vid utformandet av regler om förfarandet vid avgörande av frågor rörande tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen, bortfaller i allt väsentligt, om lagstiftningen får den mera begränsade omfattning, som jag förordat. Sålunda förenklas avsevärt frågan om uppdragande av gränsen mellan de administrativa myndigheternas och domstolarnas befogenheter. Till administrativ prövning bör framför allt — med hänsyn till sambandet med tätorts- och glesbygdspaneringen — hänföras frågor om auktorisation av icke-kommunal anläggning, om åläggande för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggning och om verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning. Av praktiska skäl bör vidare hit hänföras frågor om anslutningsrätt och anslutningstvång samt vissa frågor om förordnanden och förelägganden. Övriga frågor —

bl. a. frågor rörande avgiftsskyldighet samt alla ersättningsfrågor — bör ankomma på domstol.

De ärenden, som skall handläggas av administrativ myndighet, kommer med denna ordning till övervägande del att utgöras av typiska ansökningsärenden, i vilka huvudparten av utredningen förebringas av sökanden. Att, såsom de sakkunniga föreslagit, förlägga utredningen till särskild förrättning synes därför överflödigt. Dessa ärenden bör i stället upptagas av länsstyrelsen och handläggas enligt de regler, som i allmänhet gäller rörande förfarandet hos denna myndighet. För sådana speciella fall, då utredningen blir särskilt omfattande eller fordrar teknisk sakkunskap, som ej är företrädd hos länsstyrelsen, bör dock länsstyrelsen genom uttryckligt stadgande få möjlighet att förordna sakkunnigt biträde med uppgift att ombesörja utredningen eller viss del av denna.

Med avseende å domstolsförfarandet erfordras vid sidan av de allmänna reglerna i rättegångsbalken blott vissa bestämmelser om forum m. m.

III. De särskilda lagförslagen.

De av mig förordade modifikationerna i fråga om lagstiftningens omfattning möjliggör en betydande minskning av författningsmaterialet i jämförelse med de av de sakkunniga framlagda förslagen. De sakkunnigas huvudförslag, nämligen förslaget till lag om vatten- och avloppsanläggningar samt förslaget till vatten- och avloppsstadga, kan ersättas av ett mindre omfattande lagverk, inrymmande de grundläggande reglerna om kommunala och andra ur allmän synpunkt mera betydelsefulla anläggningar. Som sammanfattande benämning för dessa föreslår jag termen »allmänna vatten- och avloppsanläggningar».

Utöver den lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, som således kommer att innehålla kärnan i den nya lagstiftningen, berör reformen även, på sätt framgår av vad förut anförts, vissa bestämmelser i *vattenlagen*, varjämte en del ändringar i *byggnadslagen* är påkallade.

Beträffande innehållet i lagförslagen får jag, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, anföra följande.

A. Förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

1 §.

Betänkandet. De sakkunniga, vilkas förslag till lag om vatten- och avloppsanläggningar inledes med en närmare bestämning av begreppet »vatten- och avloppsanläggning», har framhållit att en dylik bestämning måste av-

fattas med tanke på att klart avgränsa lagens tillämpningsområde i förhållande till andra närstående författningar. Främst borde bestämmningen taga sikte på att uppdraga gränsen mot vattenlagens bestämmelser om byggande i vatten, vattenreglering och torrläggning av mark. Det moment, som borde få avgörande betydelse vid gränsdragningen, vore anläggningens ändamål. Den nya lagens räckvidd borde ur denna synpunkt angivas så, att lagen skulle äga tillämpning på anläggningar, avseende vattenförsörjning för samt avledande av avloppsvatten från bostads-, jordbruks-, industri- eller annan bebyggelse. För tydlighetens skull borde härjämte angivas, att till anläggning för vattenförsörjning icke räknades anordningar för tillgodogörande av vatten såsom drivkraft. Något ytterligare klarläggande av vad som vore att hänföra till anordningar för vattenförsörjning syntes däremot icke behöfligt. Utan särskilt stadgande torde sålunda framgå att, om ett vattenledningsnät i någon omfattning utnyttjades för t. ex. bevattning av trädgårdar, anläggningen det oaktat borde i sin helhet anses underkastad bestämmelserna i den av de sakkunniga föreslagna lagen, medan så icke vore fallet i fråga om bevattningsanordningar av sådan omfattning, att verksamheten kunde sägas innebära ändring av de naturliga avrinningsförhållandena. Beträffande frågan, vad som vore att hänföra till anordningar för avlopp, borde förslaget ses i belysning av hithörande stadganden i vattenlagen. I anslutning till bestämmelserna i 8 kap. vattenlagen borde sålunda uttryckligen stadgas, att den nya lagen skulle vara tillämplig icke blott på anordningar för avledande av kloakvatten i egentlig mening utan även på anordningar för torrläggning av mark inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, där ej avledandet skedde uteslutande för viss eller vissa fastigheters räkning. Det närmast åsyftade stadgandet i vattenlagen (8 kap. 1 § tredje stycket) nämnde visserligen blott stadsplan men borde, enligt vad de sakkunniga anfört i annat sammanhang, vidgas att avse även byggnadsplan. I fråga om avledande av vatten för torrläggning av mark, som icke låge under stadsplan eller byggnadsplan, bleve bestämmelserna i 7 kap. vattenlagen tillämpliga. De sakkunniga har föreslagit införande av särskilda bestämmelser (26 och 27 §§ förslaget till lag om vatten- och avloppsanläggningar) om samgående mellan sådana torrläggningsföretag samt vatten- och avlopps företag, vilka bestämmelser komme att ersätta de nuvarande stadgandena i 8 kap. 18—22 §§ vattenlagen. I de fall, då en vatten- och avloppsanläggning icke ombesörjde annan torrläggning än sådan, som kunde sägas falla inom ramen för rena bebyggelseintressen, t. ex. dränering av mindre områden omkring boningshus, föreläge emellertid icke anledning att tillämpa de sålunda föreslagna särskilda bestämmelserna, utan företaget borde då i sin helhet anses underkastat förslagets regler om vatten- och avlopps företag.

Eftersom de bestämmelser om vatten- och avloppsanläggningar, vilka för närvarande återfunnes i byggnadslagen och lagen om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning, föreslagits bli överförda till den särskilda lagen om vatten- och avloppsanläggningar,

uppstode i detta hänseende icke något gränsdragningsproblem. Vad anginge bestämmelserna i expropriationslagen och hälsovårdsstadgan har de sakkunniga förutsatt, att dessa skulle bibehållas och vid behov tillämpas vid sidan av den föreslagna nya lagen.

Yttrandena. Hovrätten för Nedre Norrland har uttalat tvekan huruvida ordalydelsen av de sakkunnigas förslag medgäve en så vidsträckt tolkning, att under förslaget bestämmelser komme att — såsom i motiven angivits — falla t. ex. anordningar för bevattning av jord, i den mån verksamheten icke kunde anses innebära ändring av de naturliga vattenavrinningsförhållandena. Jämväl i övrigt hyste hovrätten tvekan om lämpligheten av att lagstiftningens tillämpningsområde på förslaget sätt enligt lagtexten bundes vid och begränsades att omfatta vissa slag av bebyggelse. *Hovrätten för Västra Sverige* har framhållit, att enligt 8 kap. 1 § tredje stycket vattenlagen i dess nu gällande lydelse vad som stadgades om avledande av kloakvatten skulle äga tillämpning jämväl i fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan, som ej skedde för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats. Nämnda stadgande hade i de sakkunnigas förslag till ändrad lydelse av 8 kap. vattenlagen enahanda lydelse, dock att med mark belägen inom stadsplan jämställts mark inom byggnadsplan. Den föreslagna särskilda lagen om vatten- och avloppsanläggningar hade angivits skola äga tillämpning i fråga om torrläggning av mark inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, under det att icke i detta sammanhang därmed jämställdes anläggning för torrläggning av begravningsplats. Den divergens som sålunda i fråga om torrläggning av begravningsplats komme att föreligga mellan 8 kap. vattenlagen och vatten- och avloppslagen innebure att för torrläggning av begravningsplats skulle vara att tillämpa bestämmelserna i 7 kap. vattenlagen samt därjämte, såvitt avsåge vattenförorening som därav kunde föransledas, 8 kap. i samma lag. Lagstiftningen skulle härigenom i onödan kompliceras. *Överlantmätaren i Uppsala län* har ansett det i förslagets text förekommande uttrycket »bostads-, jordbruks-, industri- och annan bebyggelse» mindre lämpligt ur språklig synpunkt.

Departementschefen. Beträffande den nya lagstiftningens tillämpningsområde har jag i det föregående uttalat mig för att lagstiftningen bör avse dels sådana vatten- och avloppsanläggningar som omhänderhaves av kommun och dels sådana icke-kommunala vatten- och avloppsanläggningar som efter särskild prövning av länsstyrelsen förklarats för allmänna. Lagen bör lämpligen inledas med en bestämmelse som anger dess nämnda räckvidd.

Den ytterligare bestämning av begreppet vatten- och avloppsanläggning som tarvas kan lämpligen, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit, ske genom angivande av anläggningens ändamål att bereda vattenförsörjning och avlopp för bostäder eller annan bebyggelse. Kravet på att anläggningen skall tjäna bostäder eller annan bebyggelse innefattar en sådan be-

gränsning av tillämpningsområdet, att en närmare utveckling i lagtexten av vad som är att räkna till vattenförsörjning och avlopp icke synes behöfligt. Uppenbart torde vara, att till vattenförsörjning bör räknas anskaffande och framledande av vatten icke blott för vanliga hushållsändamål utan jämväl för tillgodoseende av de särskilda näringar, som bedrivs inom bebyggelsen, t. ex. boskapsskötsel, industri eller hantverk. Under nämnda begrepp faller däremot icke t. ex. framledande av vatten för användning såsom drivkraft. Tolkningen av begreppet avlopp torde böra ske i anslutning till stadsgandena i 8 kap. vattenlagen. Begreppet bör således anses omfatta, förutom avledande av kloakvatten och industriellt avloppsvatten, jämväl avledande av vatten för torrläggning av mark inom område, för vilket stadsplan — enligt förslaget även byggnadsplan — fastställts, och detta vare sig avledandet sker genom samma ledningar som avledandet av kloakvattnet (kombinerat system) eller genom särskilt dräneringsnät (duplikatsystem). Vad angår område, för vilket varken gäller stadsplan eller byggnadsplan, blir anläggning, avsedd för avledande av enbart dag- och dräneringsvatten, icke att hänföra under bestämmelserna i förevarande lag utan under 7 kap. vattenlagen. En anläggning med kombinerat system, vilken utföres för tillgodoseende av bebyggelse inom icke planlagt område, faller däremot i princip under bestämmelserna i den föreslagna lagen. Huruvida å anläggningen därjämte bör tillämpas de särskilda bestämmelserna i 8 kap. 18—22 och 31 §§ vattenlagen rörande ledningar för såväl avledande av avloppsvatten som torrläggning av mark blir beroende av den omständigheten, huruvida torrläggningens intresset i det särskilda fallet är av sådan betydelse att det påkallar särskilt beaktande vid sidan av avloppsintresset. Så bör enligt min mening icke anses vara förhållandet om den mark, som skall torrläggas, utslutande består av tomter, trafikleder och andra områden, som kan sägas ingå i bebyggelsen, men däremot är detta fallet om anläggningen är avsedd att torrlägga ett någorlunda betydande markområde, som tjänar annat syfte än bebyggelsens direkta behov, t. ex. jordbruk. Att, vad angår områden utan tätortsplanering, binda tillämpningen vid mera detaljerade regler än de nu angivna finner jag icke önskvärt.

Av praktiska skäl bör vidare redan i inledningen till lagstiftningen omnämnas två begrepp, som kommer till användning i det följande. Eftersom lagstiftningen skall upptaga gemensamma regler för såväl kommunala som ock vissa enskilda anläggningar, erfordras en särskild term för att angiva det rättssubjekt — kommun eller annan — som utför och driver anläggningen. Jag föreslår termen »huvudman» såsom benämning på den, vilken sålunda omhänderhar allmän vatten- och avloppsanläggning. Vidare bör redan i detta sammanhang anmärkas, att för allmän vatten- och avloppsanläggning skall finnas ett visst verksamhetsområde, samt angivas innebörden av detta begrepp.

2 §.

Betänkandet. De sakkunniga har såsom tidigare nämnts föreslagit, att i lagen om vatten- och avloppsanläggningar skulle upptagas bestämmelser om tre typer av vatten- och avloppsföretag, nämligen kommunala företag, företag som omhänderhades av taxesamfälligheter och företag som omhänderhades av andelssamfälligheter. Därjämte borde i lagen förutsättas, att vatten- och avloppsanläggning kunde omhänderhavas även av annat rättssubjekt, t. ex. bolag, förening eller enskild person. Det grundläggande stadgandet om icke-kommunala vatten- och avloppsanläggningar (34 § första stycket) borde i anslutning till det sagda utformas så, att utförandet, underhållet och driften av vatten- och avloppsanläggning, som skulle vara gemensam för två eller flera fastigheter, skulle, om länsstyrelsen så förordnade, handhavas av en för detta ändamål bildad samfällighet. Därest emellertid fastigheternas ägare enat sig om annan ordning för verksamheten, finge därvid förbliva. — Gränsen mellan de samfälligheter, vilka borde organiseras såsom andelssamfälligheter, och de samfälligheter, vilka borde organiseras såsom taxesamfälligheter, kunde icke anges närmare än att bestämmelserna om taxesamfälligheter företrädesvis borde tillämpas på samfälligheter med större antal delägare (35 §).

Departementschefen. Enligt den tankegång, åt vilken jag förut givit uttryck, bör lagstiftningen — i ändamål bl. a. att nedbringa omfattningen av de organisatoriska bestämmelserna om icke-kommunala vatten- och avloppsföretag — begränsas till att av dessa företag behandla endast dem, som är av större betydelse ur allmän synpunkt och bjuder vissa ekonomiska garantier. Denna begränsning av lagstiftningens omfattning har kommit till uttryck redan i 1 § genom att förslaget i fråga om icke-kommunala anläggningar förklarats äga tillämplighet först efter särskilt auktorisationsbeslut av länsstyrelsen. Den sakliga innebörden av denna regel framgår dock först av bestämmelserna rörande villkoren för auktorisation, vilka bestämmelser med hänsyn härtill får anses vara av den centrala karaktär, att de bör upptagas bland de inledande stadgandena i förslaget.

Det väsentligaste av villkoren för auktorisation är det som består i att anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning, de sanitära förhållandena och omständigheterna i övrigt skall vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt. Såsom jag förut utvecklade har denna formulering av villkoret valts med tanke på att lämna utrymme för ett visst mått av frihet i tillämpningen. Vad jag i annat sammanhang yttrat om att den föreslagna lagen icke bör för normala fall bringas i tillämpning å icke-kommunala anläggningar, som omfattar mindre än 20—30 anslutna fastigheter, är därför icke så att förstå, att jag skulle anse auktorisation av en enskild anläggning med mindre omfattning böra vara utesluten, t. ex. om anläggningen förutom ett antal bostadsfastigheter tillgodoser även en industriell anläggning eller om eljest bebyggelsen på någon av fastigheterna

är av större omfattning. Kraven på anläggningens omfattning bör också, såsom jag tidigare yttrat, kunna minskas om bebyggelsen ligger så samlad, att gemensamhetsanordningar är motiverade av sanitära skäl.

Vad angår de ekonomiska garantier, vilka bör krävas såsom villkor för auktorisation, är ändamålet med dessa främst att bereda ägarna av de anslutna fastigheterna samt andra rättsinnehavare med avseende å dessa ett visst mått av trygghet för att huvudmannen är i stånd att uppfylla de förpliktelser, som på grund av förslagets bestämmelser åligger honom gentemot de nämnda intressenterna. Att bedöma omfattningen av de förpliktelser, som sammanhänger med anläggningens utförande, torde i regel icke möta större svårigheter. Vad i detta hänseende kan och bör fordras är att huvudmannen med säkerhet kan förväntas komma att disponera ett kapital, som förslår till att bestrida de med utförandet förenade utgifterna, samt att han har möjlighet att låta detta kapital förbli bundet i anläggningen i den omfattning sådant är erforderligt för att avgifterna från de anslutna fastigheterna skall kunna hållas på en lämplig nivå och i övrigt bestämmas enligt stadgandena i förslaget. Mera vanskligt kan synas att avgöra, vilka garantier som bör fordras för att huvudmannen blir i stånd att för framtiden uppehålla driften på ett tillfredsställande sätt. Eftersom driftskostnaderna i regel kontinuerligt täckes genom avgifter från de anslutna fastigheterna, fordrar emellertid driften under normala förhållanden icke någon större kapitalinsats. Behovet av främmande kapital torde dessutom i regel successivt minskas, allt eftersom företaget genom avsättningar till förnyelsefond och andra dylika åtgärder får tillgång till eget kapital. Hänsyn bör visserligen tagas till möjligheten att företaget kan komma att drabbas av större oförutsedda utgifter, t. ex. på grund av att ytterligare åtgärder föreskrives för renande av avloppsvatten. Endast undantagsvis torde dock omständigheterna vara sådana, att kraven på ekonomiska garantier måste ställas avsevärt högre än till att huvudmannen skall vara solvent för det belopp, som åtgår till anläggningens utförande. — Såsom jag tidigare anfört torde de ekonomiska garantierna i regel komma att bestå i utfästelser av den kommun, där bebyggelsen är belägen eller avses komma till stånd men kan också föreligga i den formen att anläggningen handhaves av ett företag som disponerar tillräckligt eget kapital, t. ex. en större industri. Tänkbart är också att ett dylikt företag ger kreditutfästelser av erforderlig omfattning eller att lämplig realsäkerhet kan åstadkommas. Det bör framhållas, att fastighetsägarnas intresse uteslutande går ut på att anläggningen utföres och drives på ett lämpligt sätt och att huvudmannens solvens är av betydelse blott i den mån den kan inverka på utförandet och driften. Det kapital eller de säkerheter, om vilka nu är fråga, är avsedda att användas för investering i anläggningen. Värdet av en kreditutfästelse från kommun eller annan bör i enlighet härmed främst bedömas med hänsyn till den omständigheten, i vad mån den kan användas att upptaga lån för företagets behov. Sålunda bör t. ex. en utfästelse av en kommun att gentemot fastighetsägarna svara för att ett enskilt vatten- och avloppsföretag

fullgör sina förpliktelser icke kunna godtagas såsom grund för ett beslut om auktorisation, med mindre den förenas med uttryckligt borgensåtagande eller företaget eljest har tillgångar, som tryggar anläggningens utförande och drift. I det anförda ligger även ett krav på att den säkerhet som ställes skall möjliggöra upptagande av lån på rimliga villkor. Att i detalj angiva, vad som bör krävas i detta hänseende, är emellertid icke påkallat. Frågan bör bedömas från fall till fall med hänsyn till förhållandena på kreditmarknaden, företagets angelägenhetsgrad och kostsamhet, fastighetsägarnas tidigare skuldsättning m. m. Ett önskemål är, såsom de sakkunniga angivit, att lån kan erhållas med den räntesats och på de villkor i fråga om tidsbundenhet m. m., som tillämpas för primärlån inom fastighetskreditgivningen. Detta önskemål lär dock stundom vara svårt att uppfylla. Kostnaden för anskaffande av kapital torde emellertid i regel — åtminstone där fråga är om belopp av större betydelse — för att icke bli alltför betungande ej böra överstiga vad som är vanligt beträffande sekundärkrediter mot säkerheter i fast egendom. Auktorisation bör därför i regel ej beviljas i fråga om företag, som kalkylerar med högre genomsnittliga kostnader för anskaffande av kapital än nu sagts.

I övrigt bör för auktorisation uppställas vissa villkor av mera formell natur. Eftersom auktorisationen medför åtskilliga förpliktelser för huvudmannen, bör beslut därom givetvis icke kunna komma till stånd annat än efter ansökan av huvudmannen. Vidare bör, med hänsyn till att kommunen dock i sista hand bär ansvaret för vatten- och avloppsverksamhetens ordnande, krävas att kommunen samtyckt till åtgärden.

Att vid auktorisation bör kunna fogas villkor rörande det område, till vilket anläggningen får utsträckas, är tidigare omnämnt. Till undvikande av missuppfattning bör erinras, att detta område icke är identiskt med anläggningens verksamhetsområde, om vilket bestämmelser ges i 5 §.

3 §.

Betänkandet. I anslutning till vad de sakkunniga yttrat rörande frågan om skyldighet för kommun att utföra och driva vatten- och avloppsanläggningar för bebyggelse inom kommunen har de sakkunniga föreslagit införande i lagen om vatten- och avloppsanläggningar av en bestämmelse (28 §), att vatten- och avloppsanläggning för mera omfattande bebyggelse skulle, om ej särskilda förhållanden föranledde annat, utföras och drivas av vederbörande kommun såsom huvudman. Detsamma har föreslagits skola gälla i fråga om vatten- och avloppsanläggning, som eljest erfordrades med hänsyn till de sanitära förhållandena inom visst bebyggelseområde eller till de sociala eller ekonomiska förhållandena i viss ort och beträffande vilken kommunens huvudmannaskap kunde antagas utgöra en förutsättning för att anläggningen skulle komma till stånd inom rimlig tid eller för ett ändamålsenligt handhavande i övrigt av företagets angelägenheter. Kommunen skulle jämväl eljest äga såsom huvudman ombesörja utförande och drift av vatten- och avloppsanläggningar inom kommunen.

Yttranden. Kommunallagskommittén har funnit ur lagteknisk synpunkt oegentligt att införa specialregler om kommunernas befogenheter i sådana fall som det föreliggande, där befogenheten uppenbarligen inrymdes i det allmänna kompetensstadgandet i kommunallagarna. Med hänsyn härtill ville kommittén förorda, att man i princip bibehölle den nuvarande ordningen på detta område, enligt vilken kommunernas skyldigheter framginge av specialförfattningen och deras rätt att därutöver vara verksamma grundades på kommunallagarnas kompetensregel. Även *länsstyrelserna i Stockholms och Kristianstads län* har framhållit liknande synpunkter.

Departementschefen. Som jag i det föregående redan tagit ställning till frågan, i vilken omfattning vatten- och avloppsanläggningar bör handhas i kommunal regi, kan jag här inskränka mig till några anmärkningar rörande den närmare utformningen av det stadgande i ämnet, vilket bör inflyta i början av lagen.

Jag delar den i några remissyttranden uttalade meningen, att åt kommunallagstiftningen bör vara förbehållet att reglera kommunernas *befogenheter* i olika avseenden samt att en lagstiftning av nu förevarande art följaktligen bör begränsa sig till att ge regler om de *skyldigheter*, som anses böra åvila kommunerna. Någon motsvarighet till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen, att kommun skall äga ombesörja utförande och drift av vatten- och avloppsanläggning inom kommunen, finner jag alltså icke erforderlig eller lämplig.

Den lagstadgade skyldigheten för kommun att sörja för tillkomsten av vatten- och avloppsanläggning bör enligt vad jag förut anfört vara bunden vid den förutsättningen, att fråga är om tätbebyggelse av sådan art, att vattenförsörjning och avlopp till förekommande av sanitära olägenheter bör ordnas i ett större sammanhang. Enligt den i förslaget valda formuleringen kan det icke fordras, att sanitära olägenheter redan uppstått utan blott att sådana kan förutses med hänsyn till bebyggelsens omfattning och karaktär. Bestämmelsen är med andra ord avsedd att understryka, att kommunernas ingripande bör ske på ett så tidigt stadium, att verkliga olägenheter i sanitärt hänseende icke behöver uppkomma. Beträffande områden under stadsplan torde det vara klart att vatten- och avloppsanläggning regelmässigt bör utföras av kommunen. Däremot har institutet byggnadsplan understundom kommit till användning för att reglera bebyggelse inom fritidsområden och på andra platser, där de ekonomiska förhållandena icke medger att vatten- och avloppsanordningar utföres med eljest gängse standard. Ehuru det givetvis även i sådana fall ytterst bör ankomma på kommunen att förhindra uppkomsten av sanitära olägenheter, skulle det kunna föra alltför långt, om dylik bebyggelse alltid jämfördes med den helt stadsmässiga bebyggelsen.

Vad angår tidpunkten, då vatten- och avloppsanläggning skall utföras för bebyggelse, varest behov av sådan föreligger ur sanitär synpunkt, ligger det i sakens natur att anläggningen bör komma till stånd utan onödigt dröjsmål. Hänsyn måste emellertid tagas till förefintliga ekonomiska re-

surser, tillgången på arbetskraft och teknisk utrustning samt övriga omständigheter, som inverkar på utförandet. I ändamål att angiva, att kravet på omedelbart utförande icke alltid kan tillmötesgå, men samtidigt betona, att uppgiften icke bör stå tillbaka för mindre angelägna sådana, kan ett stadgande i ämnet lämpligen formuleras så, att den behövliga anläggningen skall komma till stånd så snart omständigheterna det medger.

Erinras bör vidare, att kommunens skyldighet att sörja för tillkomsten av vatten- och avloppsanläggning icke nödvändigtvis behöver innebära att kommunen själv skall utföra anläggningen utan är att anse som fullgjord även om en icke-kommunal allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd med eller utan kommunens medverkan. Förhållandet bör komma till uttryck i lagtexten genom att kommunens skyldighet säges gå ut på att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd.

I likhet med vad nu är fallet bör det ankomma på länsstyrelsen att öva tillsyn över att kommunerna fullgör sina skyldigheter i fråga om vattenförsörjning och avlopp. Jag föreslår, i likhet med de sakkunniga, en uttrycklig bestämelse om att länsstyrelsen i fall av försummelse skall äga ingripa med erforderliga förelägganden.

4 §.

Betänkandet. De sakkunniga — vilka betonat, att tillkomsten av en särskild lag om vatten- och avloppsanläggningar visserligen underlättade den tillsyn över vattenförsörjningen samt avbördandet av spillvatten och orenlighet, som enligt hälsovårdsstadgan tillkomme hälsovårdsmyndigheterna, men icke gjorde denna tillsyn överflödig — har ansett att i lagen (8 § första stycket) borde till erinran härom och som stöd för hälsovårdsmyndigheterna inflyta en allmän bestämelse om att vatten- och avloppsanläggning städse skulle inrättas med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen. I samband härmed kunde lämpligen i lagen även intagas en erinran om den i och för sig självklara regeln att anläggning skulle utföras på sådant sätt, att ändamålet utan oskäligen kostnad vunnas med minsta intrång och olägenhet för annan. Ett allmänt intresse, som påkallade särskilt beaktande vid planläggning och utförande av vatten- och avloppsanläggningar, vore att anläggningen icke finge motverka genomförandet av sådan bebyggelseplanering, som verkställdes enligt byggnadslagen och byggnadsstadgan. Jämlikt 19, 30, 45, 120 och 158 §§ byggnadsstadgan skulle i samband med bebyggelseplanering även ske viss utredning och planering i vatten- och avloppshänseende. De i sådan ordning tillkomna planerna hade emellertid icke till ändamål att utgöra bindande avgöranden utan blott att garantera, att frågorna om vattenförsörjning och avlopp kunde erhålla en tillfredsställande lösning inom ramen för den verkställda bebyggelseplaneringen. I anseende härtill borde ej någon ovillkorlig skyldighet föreskrivas för den, som utförde vatten- och avloppsanläggning, att ställa sig till efterrättelse vad som i detta hänseende förutsatts vid planernas upprättande. Däremot har de sakkunniga föreslagit

förbud mot att utföra vatten- och avloppsanläggning på sådant sätt, att den motverkade genomförandet av en för byggnadsverksamheten bindande plan eller eljest försvårade markens ändamålsenliga bebyggande. Vidare har föreslagits stadgande om att regionplan, där sådan fastställts, skulle tjäna till ledning vid utförande av vatten- och avloppsanläggning (8 § andra stycket).

De sakkunniga, som icke vid sidan av de nämnda bestämmelserna föreslagit något uttryckligt stadgande, när anläggning borde utföras för enbart vattenförsörjning eller enbart avlopp, har i sin motivering erinrat om att det av tekniska och ekonomiska skäl i regel vore lämpligt att dessa båda frågor löstes i ett sammanhang. Dock finnes platser, där den ena frågan ordnats, under det att den andra kvarstode olöst. Även i andra fall kunde förhållandena vara sådana, att endast åtgärder för det ena ändamålet vore aktuella. I vissa undantagsfall kunde det vidare för en fastighet vara förmånligast t. ex. att vattenledningsfrågan löstes genom samgående med vissa andra fastigheter, medan avloppsfrågan ordnades genom separat anläggning eller genom anslutning till ett avloppssystem, som anlagts för andra fastigheter än dem, för vilka vattenledningen vore avsedd. Med tanke på dessa fall har de sakkunniga i sitt förslag till lag om vatten- och avloppsanläggningar intagit en bestämmelse (2 §) att vad i lagen stadgades om vatten- och avloppsanläggning i tillämpliga delar skulle gälla även anläggning för enbart vattenförsörjning eller enbart avlopp.

Yttrandena. *Stadsfullmäktige i Malmö och Göteborg* har anmärkt, att den föreslagna lagtexten vore svårtydd. *Svenska kommunal-tekniska föreningen* har föreslagit, att det i förslaget brukade uttrycket »plan eller bestämmelser, som enligt vad därom är stadgat innefatta hinder mot bebyggelse i strid mot planen eller bestämmelserna» skulle utbytas mot en uppräknning av de plan- och bestämmelsetyper, som avsåges. *Överlantmätaren i Uppsala län* har ansett, att bestämmelserna borde utformas efter mönster av motsvarande stadgande i 19 kap. 13 § 2 mom. jorddelningslagen.

Departementschefen. Hur en vatten- och avloppsanläggning i detalj bör utformas är i mycket en lämplighetsfråga. Det är icke möjligt att mera ingående reglera tänkbara konflikter mellan de intressen, som påkallar beaktande i samband med planeringen och utförandet. Lika med de sakkunniga anser jag emellertid lämpligt att särskilt framhålla de allmänna sanitära intressena och därigenom markera att dessa i allmänhet icke bör stå tillbaka för andra hänsyn. I övrigt förordar jag en allmänt hållen bestämmelse om att varje anläggning skall utföras på sätt dess ändamål kräver.

Att förslagets bestämmelser — vilka avfattats främst med tanke på anläggningar för både vattenförsörjning och avlopp — i princip även skall äga tillämpning på anläggning för ettdera av dessa ändamål är så uppenbart, att ett särskilt stadgande därom måhända kan betecknas som överflödigt. För tydlighetens skull anser jag dock önskvärt, att förhållandet antydes genom att bestämmelsen om att vatten- och avloppsanläggning skall utföras på sätt dess ändamål kräver kompletteras med ett stadgande att anläggningen,

om endast anordningar för vattenförsörjning eller endast anordningar för avlopp är erforderliga, bör till sin utformning lämpas därefter.

Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om skyldighet för huvudmannen att vid anläggningens utförande taga hänsyn till förefintliga planer för reglering av bebyggelsen torde böra kompletteras genom en uppräknig av de planinstitut som åsyftas. Ur saklig synpunkt kan måhända anmärkas, att bestämmelsen skulle kunna avvaras i fråga om de kommunala anläggningarna, eftersom bebyggelseplaneringen i stor omfattning är en kommunal angelägenhet. Även för kommunen kan bestämmelsen emellertid ha en viss uppgift att fylla såsom ägnad att rikta uppmärksamheten på att vatten- och avloppsverksamheten måste samordnas med bebyggelseplaneringen.

5 §.

Betänkandet. De sakkunniga har, såsom tidigare nämnts, avsett att de av dem föreslagna bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång skulle reglera även frågorna, hur långt en anläggning borde utsträckas och vid vilken tidpunkt anslutning av skilda bebyggelseområden skulle ske. Några särskilda bestämmelser, som reglerade huvudmannens skyldighet att utsträcka anläggningen till nya bebyggelseområden har de sakkunniga således icke funnit erforderliga. Vad särskilt angår förhållandet mellan skilda kommuner har de sakkunniga åberopat, att det ofta vore svårt att ena två eller flera kommuner om att utföra en gemensam anläggning. Viktiga allmänna intressen påkallade emellertid att en kommun borde låta sina anläggningar nyttjas även för bebyggelse inom annan kommun, om sådant samgående medförde teknisk och ekonomisk fördel. De sakkunniga har med hänsyn härtill funnit lämpligt att i sitt förslag till lag om vatten- och avloppsanläggningar intaga en uttrycklig bestämmelse (16 § andra stycket) av innehåll att förslaget stadganden om anslutningsrätt och anslutningstvång skulle äga motsvarande tillämpning å kommun, såvitt anginge samverkan med annan kommun i fråga om utförande eller utvidgning av vatten- och avloppsanläggning. Sådan samverkan borde enligt de sakkunnigas uttalanden kunna taga antingen den formen, att viss eller vissa fastigheter inom en kommun direkt anslötes till en anläggning, som dreves av annan kommun, och erlade sina avgifter direkt till denna, eller ock ske på det sättet, att två anläggningar, vilka dreves av skilda kommuner, utnyttjade viss eller vissa anordningar gemensamt. Avgörandet, huruvida det ena eller det andra tillvägagångssättet borde komma till användning, borde träffas med hänsyn till anläggningarnas tekniska utformning.

Departementschefen. I det föregående har jag förordat sådan jämkning i de sakkunnigas förslag till bestämmelser om anslutningsrätt, att denna rätt begränsas till visst område (verksamhetsområdet) samt att verksamhetsområdet i princip skall bestämmas av anläggningens huvudman. Jag har emellertid även förutsatt, att huvudmannens nämnda befogenhet måste underkastas vissa modifikationer.

En fråga, som härvid tränger sig i förgrunden, är svårigheten i vissa fall att ena två eller flera kommuner om erforderligt samgående i vatten- och avloppsfrågor. Behovet av särskilda bestämmelser om sådant samgående har kraftigt framhållits av de sakkunniga och har även, på sätt framgår av redogörelsen i anslutning till den allmänna motiveringen, understrukits i flera av remissyttrandena. Även enligt mitt bedömande föreligger i nu avsedda fall — då alltså fråga är om tvist mellan två eller flera kommuner inbördes — skäl att göra undantag från regeln att varje kommun skall själv ha bestämmanderätten i fråga om planeringen och utbyggandet av de anläggningar, för vilka den är huvudman. Redan nu gäller enligt 8 kap. 9—13 §§ vattenlagen, att ett samhälle i vissa fall kan förklaras pliktigt att delta i företag, som avser utförande och underhåll av kloakledning, och å andra sidan under bestämda förutsättningar kan tilltvinga sig rätt att delta i sådant företag. Såsom de sakkunniga framhållit erfordras emellertid även en bestämmelse för det fallet, att viss bebyggelse inom en kommun av tekniska och ekonomiska skäl bör direkt — och alltså icke via en anläggning som drives av hemkommunen — anslutas till en anläggning, för vilken annan kommun står såsom huvudman. Denna bestämmelse bör avse icke blott avlopp utan även vattenförsörjning. Den bör emellertid för att icke otillbörligt inkräkta på kommunernas självbestämmanderätt klart begränsas att avse det fallet, då den ifrågasatta anslutningen är att föredraga framför varje annan lösning av bebyggelsens vatten- och avloppsfrågor. Bestämmelsens innehåll kan i enlighet härmed sammanfattas så, att kommun som driver vatten- och avloppsanläggning skall, om det yrkas av annan kommun, i verksamhetsområdet intaga bebyggelse inom sistnämnda kommun, om vattenförsörjning och avlopp där ej kan med större fördel ordnas på annat sätt. Prövning av fråga om tillämpning av bestämmelserna bör, såsom de sakkunniga förordat, ankomma på länsstyrelsen.

I fråga om icke-kommunala anläggningar föreligger ej samma garantier mot missbruk från huvudmannens sida av befogenheten att bestämma verksamhetsområdet som i fråga om de kommunala anläggningarna. Någon form av kontroll måste därför anordnas. Denna uppgift bör lämpligen anförtros kommunen, vilken ju i sista hand är ansvarig för att behövliga vatten- och avloppsanläggningar kommer till stånd och därför har intresse av att verka för att verksamhetsområdet icke bestämmes för snävt. För att kontrollen skall ge det avsedda resultatet erfordras emellertid en bestämmelse, som ger kommunen möjlighet att effektivt ingripa mot tendenser i nu nämnd riktning. Lämpligast synes vara att det nyss föreslagna stadgandet rörande förhållandet mellan skilda kommuner får motsvarande tillämpning å förhållandet mellan kommun och huvudmannen för auktoriserad icke-kommunal vatten- och avloppsanläggning, vilket innebär att huvudmannen på yrkande av kommunen kan åläggas att i verksamhetsområdet intaga sådan bebyggelse, för vilken vattenförsörjning och avlopp ej kan med större fördel ordnas på annat sätt. — I detta sammanhang må ock erinras om att den föreslagna bestämmelsen i 2 § tredje stycket ger länsstyrelsen möjlighet att i samband

med anläggningens tillkomst begränsa det område, till vilket anläggningen får utsträckas.

Med den utformning som bestämmelserna om verksamhetsområdet sålunda erhåller är det åtminstone teoretiskt tänkbart, att ett bebyggelseområde kan komma att intagas i verksamhetsområdet för två eller flera allmänna vatten- och avloppsanläggningar. För detta fall bör givetvis en sådan lösning eftersträvas, att bebyggelsen anslutes till den av anläggningarna, som ur teknisk och ekonomisk synpunkt bjuder de bästa förutsättningarna för anslutningen. En i och för sig tänkbar lösning vore att frågan om företrädet mellan anläggningarna finge avgöras särskilt för varje fastighet i form av tvist rörande tillämpning av reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång. Särskilt för huvudmännen men även för fastighetsägarna är emellertid att föredraga, att hela tvistefrågan kan prövas på en gång i stället för att uppdelas på ett antal tvister om anslutning av särskilda fastigheter. Jag föreslår därför en bestämmelse om att länsstyrelsen skall på framställning av huvudmannen för endera anläggningen bestämma, till vilken av anläggningarna det omstridda bebyggelseområdet skall hänföras.

Det är självfallet ur flera synpunkter av vikt, att länsstyrelsen är orienterad om vatten- och avloppsväsendets utveckling inom länet. I den mån som verksamhetsområdets omfattning kan bestämmas av huvudmannen utan inblandning av länsstyrelsen, bör därför länsstyrelsen underrättas om det beslut som huvudmannen träffat. Bestämmelse härom har införts såsom ett andra stycke i 5 §.

6 §.

Betänkandet. Bestämmelsen om anslutningsrätt och anslutningstvång (16 § första stycket förslaget till lag om vatten- och avloppsanläggningar) borde enligt de sakkunnigas mening utformas så, att ägare av fastighet, som med teknisk och ekonomisk fördel kunde anslutas till planerad eller befintlig vatten- och avloppsanläggning, skulle vara såväl berättigad som förpliktad att låta ansluta fastigheten till anläggningen. Med uttrycket »teknisk och ekonomisk fördel» avsåge de sakkunniga att det objektivt sett skulle framstå som en fördel att gemensam ledning byggdes. Något ovillkorligt krav borde däremot ej uppställas på att även ägaren av den fastighet, vars anslutning ifrågasattes, skulle vinna fördel av samgåendet. Den angivna förutsättningen för tvångsanslutning, att samgåendet skulle medföra en vinst för anläggningen i dess helhet, utgjorde emellertid en garanti för att fastighet icke utan bärande skäl anslötes till gemensamt företag. Om fördel uppkomme endast för övriga fastigheter, vore det likväl självfallet, att ägaren av fastighet, som tvångsanslötes, icke finge tillskyndas förlust genom åtgärden. Detta skydd borde åstadkommas genom en begränsning av skyldigheten att delta i kostnaderna för anläggningen och vore sålunda en kostnadsfördelningsfråga.

Med avseende å den närstående frågan, när ägaren av fastighet vore berättigad eller förpliktad att låta anslutningen upphöra, har de sakkunniga

icke föreslagit någon uttrycklig bestämmelse. Regeln om att anslutning skulle medföra teknisk och ekonomisk fördel gäve emellertid vid handen, att anslutning ej borde upphöra så länge den medförde sådan fördel. Om åter en fortsatt anslutning medförde olägenhet ur teknisk och ekonomisk synpunkt, borde den kunna bringas att upphöra även mot fastighetsägarens bestridande. Där det framstode som likgiltigt, huruvida anslutningen upphörde, förelåge icke anledning att vägra fastighetsägaren utträde, om han begärde sådant, medan däremot skälig hänsyn till hans intressen borde bjuda, att fastigheten ej kunde uteslutas mot hans bestridande.

Departementschefen. Mellan frågorna om anslutningsrätt och anslutningstvång samt frågan om avgiftsskyldighet råder ett samband, som framträder bl. a. på det sätt, att den enskilde fastighetsägarens intresse för eller emot anslutning icke kan bedömas utan kännedom om de avgifter, som kommer att utgå för fastigheten. Däremot kan företagens intresse av anslutningen bedömas oberoende av avgiftsbördans fördelning. Vill man frigöra reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång från allt beroende av avgifterna, gör sig i stället sambandet mellan frågekomplexen gällande på det sättet, att avgiftsreglerna måste utformas med särskild hänsyn till varje fastighetsägares befogade anspråk på att icke bli mindre förmånligt ställd, än om anslutningen icke kommit till stånd.

Reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång är i de sakkunnigas förslag en av centralpunkterna i lagstiftningen. De har till uppgift att förverkliga den princip, som enligt de sakkunniga bör ligga till grund för all planläggning på området, nämligen att varje anläggning skall ha den omfattning som är lämpligast ur teknisk och ekonomisk synpunkt. Från denna utgångspunkt är det närmast självklart, att bestämmningen »teknisk och ekonomisk fördel» i förslaget anknutits till det gemensamma företaget och icke till de särskilda fastigheterna.

Därest — såsom jag föreslagit — frågan om anläggningens utsträckning i princip får bero på huvudmannens eget bestämmande genom att han får befogenhet att fastställa verksamhetsområdet för anläggningen, mister reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång sin nyss angivna vidsträckt betydelse. Tvister om anslutningsrätt och anslutningstvång torde också bli ganska sällsynta. Vid sådant förhållande möter ur praktisk synpunkt ej hinder för att dessa frågor får en mera individualiserad behandling genom att lagregeln i ämnet utformas så, att tvångsanslutning äger rum blott om den innebär fördel för just den fastighet, som skall anslutas. Denna lösning har därjämte den fördelen att den är mera lättförståelig för den enskilde fastighetsägaren, vilken givetvis har lättare att bedöma anslutningens verkan för fastigheten än dess verkan för anläggningen som helhet.

Det flestades brukade uttrycket »teknisk och ekonomisk fördel» sammanhänger med det betraktelsesätt, som de sakkunniga anlagt, och rimmar icke lika väl med den principiella uppläggning av frågan, för vilken jag nyss uttalat mig. En ändrad formulering bör därför övervägas. Främst bör

utsägas, att reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång avser blott sådan fastighet, som överhuvud har behov av anordningar för vattenförsörjning och avlopp. Därest sådant behov föreligger, återstår ur fastighetsägarens synpunkt endast att besvara frågan, vilken av flera tänkbara lösningar som skall väljas. Villkoret för anslutningsrätt och anslutningstvång kan därför lämpligen uttryckas på det sättet, att ändamålet med den ifrågasatta anslutningen ej skall kunna med större fördel vinnas på annat sätt. I lagtexten behöver enligt min mening icke närmare utvecklas, vilka särskilda synpunkter som är att beakta vid avvägningen av olika tänkbara alternativ vid lösande av vatten- och avloppsfrågan för en fastighet. Uppenbart är, att hänsyn måste tagas till såväl de olika alternativens företräden ur sanitär synpunkt samt ur trevnads- och bekvämlighetssynpunkt som ock till kostnaderna för de olika alternativens förverkligande.

Vid 5 § har framhållits, att bestämmelserna om anslutningsrätt i vissa fall kan få den olämpliga konsekvensen att huvudmannen tvingas rubba sin plan för utbyggandet av anläggningen och utföra arbetena i mindre lämplig ordningsföljd. De i anledning därav föreslagna bestämmelserna om rätt för huvudmannen att bestämma verksamhetsområdet ger honom i allmänhet möjlighet att åtminstone i stora drag reglera utbyggandet efter vad som är lämpligt ur teknisk synpunkt. Detta gäller dock icke i de undantagsfall, då verksamhetsområdet bestäms i annan ordning än genom beslut av huvudmannen. De olägenheter, som härigenom kan uppkomma för huvudmannen, mildras emellertid genom att han självfallet har bestämmanderätten i frågor, som rör arbetsledningen och arbetenas tekniska anordning i övrigt. Så bör t. ex. den omständigheten att anslutning på ett tidigt stadium begäres för vissa men icke för alla fastigheterna inom verksamhetsområdet icke få hindra huvudmannen att tillämpa en lämplig ordningsföljd vid arbetena för anslutning av de särskilda fastigheterna inom området. Han bör ävenledes ha rätt att för arbetena välja den årstid, som är tjänligast. Till bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång kan lämpligen fogas ett tillägg angående huvudmannens nämnda befogenheter.

I byggnadslagen förekommer vissa bestämmelser, vilka reglerar tiden för upplåtande av avloppsledningar i städer och stadsliknande samhällen. Jag har tidigare, i anslutning till de sakkunnigas förslag, uttalat mig för att de bestämmelser, som reglerar skyldigheten att hålla avloppsledningar, bör utgå ur byggnadslagen och i stället upptagas i den nu förevarande lagstiftningen. Bland dessa bestämmelser är, såvitt nu är i fråga, att nämna stadgandet i 52 § andra stycket byggnadslagen om att underjordisk avloppsledning, där sådan skall finnas i gata, skall vara anordnad vid gatans upplåtande, om ej länsstyrelsen medger anstånd; vidare stadgandet i 54 § byggnadslagen om att ägare av tomt, som vill verkställa nybyggnad därå innan gata, till vilken tomt enligt stadsplanen har utgång, blivit upplåten till allmänt begagnande, själv har att anordna nödigt avlopp från tomt. De sakkunniga har tydligtvis förutsatt, att frågan om tidpunkten för upp-

låtande av avloppsledning i gata skall avgöras med hänsyn till vad som i det särskilda fallet är lämpligt ur teknisk och ekonomisk synpunkt. De invändningar, som från kommunalt håll riktats häremot, torde i allt väsentligt förfalla, då anläggningens huvudman genom de av mig föreslagna bestämmelserna om verksamhetsområdet får befogenhet att i stora drag själv bestämma ordningen för anläggningens utbyggnad och övriga bestämmelser på detta område sålunda kommer att i huvudsak reglera blott detaljfrågor. Enligt min uppfattning bör huvudmannen, om ledning skall läggas i väg, gata eller annan allmän plats, få det anstånd med ledningens utförande, som påkallas med hänsyn till arbeten å platsen. Däremot bör enbart den omständigheten, att anläggningen berör en sådan allmän plats, icke berättiga till anstånd, om varken arbetena å anläggningen eller arbetena på platsen nämnvärt fördyras eller försvåras genom att arbetena utföres oberoende av varandra. Uttrycklig bestämmelse i detta ämne — avseende både ledningar för vattenförsörjning och ledningar för avlopp — bör för tydlighetens skull inflyta i lagtexten. — Vad angår tomtägars nuvarande skyldighet att i vissa fall själv ordna avlopp från tomten kan frågan härom närmast betraktas som ett specialfall av den mera vittomfattande frågan om skyldighet för fastighetsägare att utföra och bekosta servisledningar. Till sistberörda fråga återkommer jag i annat sammanhang.

Prövning av frågor rörande anslutningsrätt och anslutningstvång för fastigheter inom en anläggnings verksamhetsområde torde böra ankomma på länsstyrelsen.

Jag vill här erinra om att de i förevarande paragraf upptagna reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång för de fastigheter, som ligger inom verksamhetsområdet, med avseende å anordningar för avlopp kompletteras av bestämmelserna i 8 kap. vattenlagen, enligt vilka anslutning till befintlig eller planerad avloppsledning i vissa fall kan påfordras även i fråga om fastigheter utanför verksamhetsområdet.

Avslutningsvis vill jag tillfoga några anmärkningar angående möjligheten att bringa en skedd anslutning till allmän vatten- och avloppsanläggning att upphöra. I detta hänseende måste de nu skisserade bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång rimligen anses ha till innebörd icke blott att en fastighet kan mot endera sidans bestridande anslutas till vatten- och avloppsanläggning utan även att sålunda skedd anslutning skall fortfara, till dess annat i laga ordning bestämmes. Ett avgörande i fråga om fastighets rätt eller skyldighet till anslutning bör vidare avse fastigheten som sådan och alltså i princip vara giltigt även mot ny ägare av fastigheten samt mot innehavare eller blivande förvärfvare av begränsade sakrätter med avseende å denna. Av praktiska skäl är det emellertid icke möjligt och lämpligt att för varje fall, då en fastighet anslutes till allmän vatten- och avloppsanläggning, anordna en prövning genom länsstyrelsen, huruvida förutsättningarna för anslutningsrätt och anslutningstvång är för handen. Tvärtom är det ett önskemål att anslutning liksom hittills skall kunna ske genom formlöst avtal mellan fastighetsägaren och anläggningens huvudman. Åt ett

dylikt avtal kan icke förlänas så vittgående verkningar som nyss sagts. Mot ny ägare av fastigheten eller mot annan tredje man bör avtalet ej gälla, med mindre han biträtt avtalet. Faktiskt kommer emellertid denna begränsning i fråga om giltigheten av ett avtal om anslutning icke att bli av större betydelse, eftersom möjlighet finnes att vid behov påkalla prövning av frågan, huruvida förutsättningar för anslutningsrätt eller anslutningstvång föreligger. De nu angivna synpunkterna torde, såsom innefattande allenast tillämpning av allmänna rättsregler, icke behöva komma till uttryck i lagtexten.

7 §.

Betänkandet. De sakkunniga har föreslagit en bestämmelse (3 §) att till vatten- och avloppsanläggning skulle räknas alla för densamma erforderliga anordningar, såsom brunnar, borrhål, pump- och reningsverk, ledningar för anläggningens förseende med elektrisk kraft samt rörledningar. Beträffande sådana ledningar, som erfordrades allenast för viss fastighet (servisledning- ar), borde emellertid gälla en avvikande regel. Det nuvarande stadgandet i 8 kap. 15 § vattenlagen, enligt vilket deltagare i avloppsföretag kunde förpliktas att delta i kostnader för alla gemensamma ledningar, utginge uppenbarligen från att varje delägare skulle själv bekosta sin servisledning. Gällande statsbidragsförfattning utginge däremot från att det gemensamma företaget borde omfatta jämväl servisledningar fram till ett avstånd av två meter från byggnad, som skulle betjänas av anläggningen. Sistnämnda ståndpunkt motiverades bl. a. av svårigheterna att bestämma huvudledningens sträckning på ett ändamålsenligt sätt, utan att härav följde orättvisor i fråga om delägarnas kostnader för servisledningar. Vidare hade den enskilde delägaren ofta föga intresse av att reparera inträffade skador på servisledningar, eftersom olägenheterna till följd av skadan i huvudsak icke drabbade honom utan det gemensamma företaget. Kostnaderna för reparation av servisledningar kunde dessutom vara betungande att bära för den enskilde. De sakkunniga har av nu anförda skäl föreslagit, att servisledningar intill ett avstånd av två meter från byggnad, vilken betjänades av anläggningen, skulle ingå i och bekostas av det gemensamma företaget.

Yttrandena. De sakkunnigas förslag att till vatten- och avloppsanläggning skall räknas servisledning intill två meter från byggnad, som anläggningen betjänar, har starkt kritiserats i yttrandena från flertalet städer och åtskilliga landskommuner, vilka därvid åberopat att nu gällande reglementen innehölle härifrån avvikande bestämmelser (i regel om visst avstånd, 0,5—1,5 meter, från fastighetens gräns). *Drättselkammaren i Göteborg* har anført att förslaget nödvändiggjorde avtal med markägarna angående rätt att anordna servisledningar å dem tillhörig mark. Detta syntes vara en både omständlig och onödig omgång. Man kunde även befara oberättigade krav på ersättning för skada och intrång av servisledningar. *Fastighetsnämnden och gatukontoret i Stockholm* har som skäl mot den föreslagna regeln främst anført att det icke kunde anses skäligt att samtliga delägare gemensamt skulle

bekosta ledningar mellan hus och gata och därigenom bidra till uppkomsten av ökat värde för den enskilda fastigheten i det fall att en särskilt förmånlig placering av huset möjliggjordes genom ökning av servisledningarnas längd. *Kommunalfullmäktige i Huddinge* har ansett, att samhället borde äga och förvalta ledning intill antingen husvägg eller tomtgräns, vilket senare alternativ för närvarande utan olägenhet praktiserades i kommunen. Liknande synpunkter har anlagts av *svenska stadsförbundet* och *svenska kommunal-tekniska föreningen*, vilken sistnämnda förening tillagt, att enligt föreningens förslag till reglemente för vattenverk och reglemente för avloppsverk vederbörande verk hade att utföra ledning intill 0,5 meter från fastighets gräns och att samma avstånd syntes böra bestämma gränsen för anläggningarna även enligt den nya lagstiftningen.

Vattenöverdomstolen och *länsstyrelsen i Kalmar län* har anfört att förslaget kunde medföra risk för att fastighetsägarna icke ägnade servisledningarna den vård, som vore erforderlig, vilket kunde vålla stort men för hela anläggningen.

Länsstyrelserna i Malmöhus samt *Göteborgs och Bohus län* har ansett, att i varje fall frihet borde lämnas för stad att själv bestämma om den ville utsträcka sin vatten- och avloppsanläggning att omfatta ledning inom fastighetsgräns. Detsamma borde gälla samhällen, där byggnadslagstiftningens bestämmelser för stad vore tillämpliga.

Departementschefen. Till närmare utveckling av vad i det föregående sagts om skyldighet att utföra allmän vatten- och avloppsanläggning samt om anslutningsrätt och anslutningstvång erfordras ett stadgande, som klarlägger, vilka särskilda anordningar dessa rättigheter och skyldigheter avser, d. v. s. vad som är att hänföra till anläggningen. I princip bör huvudmannen tillhandahålla alla anordningar, som erfordras för att anläggningen skall fylla sitt ändamål på tillfredsställande sätt. Han har sålunda att sörja för anskaffande och iordningställande av lämplig vattentäkt, anordningar för vattenuppföring och åstadkommande av erforderligt vattentryck, reningsanordningar samt rörledningar för framledande av vatten och bortledande av avloppsvatten. På honom faller även enligt 8 kap. vattenlagen ansvaret för att erforderliga åtgärder vidtages för oskadliggörande av avloppsvattnet, i konsekvens varmed till anläggningen också bör räknas anordningar för rening av avloppsvatten. — I den lagbestämmelse, som skall ge uttryck åt den nämnda principen, kan, såsom de sakkunniga föreslagit, lämpligen givas några exempel på de anordningar, som skall utföras genom huvudmannens försorg. Att särskilt nämna borrhål och ledningar för anläggningens förseende med elektrisk kraft synes mig dock överflödigt.

Alldeles undantagslöst kan den angivna huvudregeln ej få gälla. Vad särskilt angår rörledningar, som betjänar endast en fastighet (servisledningar), visar den kritik, som riktats mot de sakkunnigas förslag, att däri icke tagits tillräcklig hänsyn till den praxis, som utbildats beträffande redan befintliga vatten- och avloppsanläggningar. Ehuru det av skäl, som de sakkunniga an-

fört, är önskvärt att huvudmannen i största möjliga omfattning ombesörjer även servisledning, bör dock med hänsyn till det anförda lagregeln i ämnet utformas så, att frågan huruvida och i vad mån servisledningar skall ingå i anläggningen ankommer på huvudmannens bestämmande.

Att till allmän vatten- och avloppsanläggning icke bör räknas installationer i byggnad, som betjänas av anläggningen, är tydligt. En uttrycklig regel härom bör lämpligen inflyta i lagtexten.

Särskild uppmärksamhet påkallar det fallet, att en allmän avloppsanläggning användes för att avleda vatten från gator eller vägar. Tvekan kan då uppkomma, vilka delar av avrinningssystemet som är att hänföra till avloppsanläggningen och vilka som bör räknas till gatan eller vägen. Jämlikt 2 § lagen om allmänna vägar och 2 § lagen om enskilda vägar är till väg att hänföra bl. a. erforderliga vägdikey. Med avseende å gata är i 52 § byggnadslagen föreskrivet, att gata skall, då den upplåtes till begagnande, vara försedd med beläggning efter ortens sed och nödig anordning för vattnets avrinnande; om i gatan skall finnas underjordisk avloppsledning, skall sådan vara anordnad vid gatans upplåtande, dock att länsstyrelsen äger medgiva anstånd därmed, om det är förenligt med den allmänna hälsovårdens krav. Eftersom skyldigheten att anordna avloppsledning kommer att regleras i den nu förevarande lagen, bör det nyssnämnda stadgandet i byggnadslagen utgå, i vad det avser sådan ledning. I likhet med vad som gäller beträffande vägar bör dock i byggnadslagen kvarstå bestämmelse om att gata skall vara försedd med nödig anordning för vattens avrinnande, d. v. s. rännstenar eller diken. Till avloppsanläggningen kommer i enlighet härmed att räknas slutna ledningar, som nedlägges i gatan, men däremot icke sådana anordningar för avrinning, som består blott av detaljer i gatans profilering. För att tydligt utmärka detta bör i lagen intagas en bestämmelse, som från allmän avloppsanläggning uttryckligen undantager rännstenar och vägdikey.

8 §.

BetänkanDET. Vid sidan av de bestämmelser om rätt att taga mark i anspråk för vatten- och avloppsanläggning, vilka enligt de sakkunnigas mening borde inflyta i en blivande lag om vatten- och avloppsanläggningar (11—14 §§), borde lagen även innehålla en föreskrift (15 §) att den, som utförde vatten- och avloppsanläggning, skulle äga att för anläggningens behov taga i anspråk förut befintliga vatten- och avloppsanordningar. Eftersom det praktiskt taget aldrig vore lönande att tillvarataga dylika anordningar för att använda dem annorstädes, saknade ägarna av anordningarna grundad anledning att motsätta sig att de toges i anspråk för det nya företaget. Bestämmelserna i ämnet kunde därför erhålla en så vid avfattning, att de gäve huvudmannen generell befogenhet att i samband med fastighets anslutning till den nya anläggningen mot ersättning taga i anspråk alla äldre vatten- och avloppsanordningar, som tjänade fastigheten,

i den mån anordningarna med teknisk och ekonomisk fördel kunde alltså användas.

Yttrandena. Utredningens förslag har i förevarande del icke mött någon gensaga ur principiell synpunkt. *Hovrätten för Nedre Norrland* har med avseende å ersättningsreglerna — vilka i de sakkunnigas förslag sammanförts med reglerna för det i nästföljande paragraf behandlade ersättningsfallet — framhållit att rätten till ersättning i nu förevarande fall borde vara ovillkorlig och icke göras beroende av skälighetsprövning samt ansett att detta borde komma till tydligt uttryck i lagtexten.

Departementschefen. Vad jag förut yttrat om önskvärdheten av att begränsa den aktuella lagstiftningen till bestämmelser, som berör rättsförhållandet mellan huvudmannen för allmän vatten- och avloppsanläggning samt ägare och innehavare av fastigheter, vilka anslutits eller ifrågasättes skola anslutas till anläggningen, medför som konsekvens, att de bestämmelser i de sakkunnigas förslag, som berör expropriationsrättsliga och därmed närstående ämnen, i allmänhet bör slopas. Behovet av dylika bestämmelser är, som jag också påpekat, ej synnerligen framträdande. Vad angår möjligheterna att tvångsvis taga i anspråk mark för anläggningens behov finnes bestämmelser därom för särskilda fall givna i 2 kap. 45 § och 8 kap. 4 § vattenlagen samt 1 § lagen om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsbrukning. Bestämmelserna i fråga suppleras därjämte av expropriationslagen, vilken med avseende å sådana större anläggningar som dem, om vilka nu närmast är fråga, torde medge expropriation i den omfattning, som erfordras för tillgodoseende av anläggningens behov. Ytterligare stadganden i ämnet kan därför anses obehövlige.

Från det nu anförda vill jag göra ett undantag, nämligen beträffande rätt för den som utför allmän vatten- och avloppsanläggning, att för anläggningens behov taga i anspråk äldre anordningar för vattenförsörjning eller avlopp. Visserligen kan sådana anordningar i allmänhet tagas i anspråk genom expropriation. I förhållande till anordningarnas i allmänhet ringa värde framstår emellertid ett expropriationsförfarande såsom alltför omständligt samt tids- och kostnadskrävande för att anlitas i praktiken. Jag förordar därför en särskild bestämmelse om rätt för anläggningens huvudman att mot skälig ersättning taga dylika anordningar i anspråk, om de kan utnyttjas för anläggningen. Utan särskilt omnämmande i lagtexten torde vara klart, att ersättningen i nu avsett fall bör — på sätt även de sakkunniga framhållit — bestämmas med hänsyn främst till vad det skulle kosta att utföra en liknande anordning vid tiden, då den tages i anspråk, med skäligt avdrag för värdeminskning genom ålder och slitage.

9 §.

Betänkandet. De sakkunniga har ingående avhandlat den situation, som uppkomme, då en fastighet, vilken anslötes till en vatten- och avloppsanläggning, redan förut vore utrustad med anordningar för vattenförsörjning

eller avlopp, vilka icke kunde användas för den nya anläggningen. Härvid ginge det kapital, som nedlagts i den äldre anläggningen, i de flesta fall helt förlorat. Den sålunda uppkommande förlusten borde icke drabba fastighetens ägare ensam utan borde bäras av det gemensamma företaget, i vars intresse anslutningen kommit till stånd. Lämpligast skedde detta genom att företaget förklarades i princip vara pliktigt att ersätta äldre, ännu tjänstdugliga anordningar även i den mån de icke införlivades med den nya anläggningen. Å andra sidan måste en regel om ersättning i nu avsedda fall av flera skäl avsevärt begränsas till sin räckvidd. Önskemålet att främja tillkomsten av tidsenliga anläggningar för vattenförsörjning och avlopp skulle avsevärt motverkas, om företagen belastades med kostnader för inlösen av sådana anordningar, vilka icke fyllde nutida krav och vilka därför enligt grundtankarna i förslaget i allt fall ej borde bibehållas för framtiden. Inom område, där moderna vatten- och avloppsanordningar tillhörde bostadsstandarden, kunde mera primitiva anordningar icke längre anses representera något värde. Ersättning borde i enlighet härmed icke givas för andra anordningar än sådana, som åtminstone i stort sett motsvarade nutidens krav och alltså utan större olägenheter kunnat alltjämt göra tjänst, om ej tekniska och ekonomiska skäl gjort det lämpligt, att fastigheten anslutits till den nya anläggningen. Även i åtskilliga andra fall, på vilka de sakkunniga anfört exempel, borde rätten till ersättning begränsas eller helt bortfalla. Bestämmelsen i ämnet måste därför avfattas så, att den gäve utrymme för en tämligen fri skälighetsprövning. De sakkunniga har föreslagit ett stadgande (24 §) av innehåll att ersättning för äldre vatten- och avloppsanordningar, som bleve onyttiga, skulle kunna tillerkännas vederbörande ägare i den mån så prövades skäligt med hänsyn till anordningarnas ålder och beskaffenhet samt till den fördel, som vunnes genom anordningarnas övertagande.

Yttrandena. Uttalanden har gjorts för såväl utvidgning som inskränkning av fastighetsägares rätt till ersättning för sådana äldre anordningar, som förslaget i förevarande del avser.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har ansett, att ersättningsfrågan måste bedömas olika allt eftersom den fastighet, som hade äldre anordningar, blivit tvångsansluten eller ej. Hade tvångsanslutning skett, påkallade hänsyn till det enskilda intresset, att det gemensamma företaget i princip utbetalade full ersättning för de äldre anordningarna, oavsett om dessa vore användbara för företaget eller ej. Hade fastighetens anslutning till det gemensamma företaget skett frivilligt, torde de i förslaget angivna bestämmelserna om bedömandet av ersättningens storlek vara lämpliga. — Samma synpunkter har anlagts i yttrandet från *hovrätten för Västra Sverige*. *Göta hovrätt*, som förklarat sig i huvudsak instämma i vad de sakkunniga anfört, har ansett som huvudregel böra angivas att ersättning skulle utgå med möjlighet till undantag för vissa särskilda fall. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har uttalat sig för att ersättning i princip borde utgå för varje anordning, som ännu under avsevärd tid skulle på ett ur sanitär synpunkt tillfreds-

ställande sätt kunnat förse fastigheten med vatten och avlopp. Även billighetssynpunkter kunde någon gång förtjäna visst beaktande, exempelvis om den enskilda anläggningen tillkommit efter föreläggande av hälsovårdsmyndighet.

Å andra sidan har *svenska stadsförbundet m. fl.* befarat, att kommunen, vilken enligt tidigare lagstiftning icke kunnat påverka bebyggelsens lokalisering och därigenom uppkommande felinvesteringar, skulle få svara för samtliga merkostnader, som i anledning därav nu uppstode vid utbyggnad av erforderliga anordningar. De föreslagna bestämmelserna torde också komma att medföra stort besvär ur praktiska synpunkter och ett flertal tvister med tidigare ägare. Det borde i lagstiftningen klart utsägas, att fastighetsägarna i princip endast skulle ha rätt till värdet av de anordningar, som kunde utnyttjas i det gemensamma företaget.

Departementschefen. Det föreligger otvivelaktigt behov av en bestämmelse om rätt till skälig ersättning för den som genom anslutning till allmän vatten- och avloppsanläggning tillfogas förlust på grund av att förut befintliga vatten- och avloppsanordningar blir obrukbara. Denna rätt kan icke lämpligen göras beroende av huruvida den fastighet, för vilken anordningarna är avsedda, blivit tvångsanslutnen eller icke. En bestämmelse, som gäve den frivilligt anslutne mindre omfattande rätt till ersättning än den tvångsanslutne kunde befaras leda till onödiga processer om tvångsanslutning och skulle därigenom kunna allvarligt försvåra utbyggnad av erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. — Eftersom det enligt det nu föreliggande förslaget skall i princip ankomma på anläggningens huvudman att bestämma, hur långt verksamhetsområdet skall utsträckas, behöver ett stadgande om rätt till ersättning för äldre anordningar icke leda till några allvarligare ekonomiska konsekvenser ur kommunernas synpunkt.

Enligt de sakkunnigas förslag skall frågan om ersättningens belopp avgöras efter en tämligen fri skälighetsprövning. Med hänsyn till mångfalden av faktorer, som i det särskilda fallet kan inverka på frågan, synes denna lösning vara den enda praktiskt möjliga. Såsom ersättningsmaximum bör anses det belopp, som kunde utgå vid tillämpning av 8 §, men ersättningen bör ofta, kanske i regel, reduceras med hänsyn till sådana särskilda omständigheter, på vilka de sakkunniga anfört exempel. Av vikt är särskilt den av de sakkunniga anförda synpunkten, att ersättning överhuvud ej bör utgå för mera primitiva anordningar, vilka med hänsyn till den vanliga standarden i orten icke kan anses representera något speciellt värde för just den ifrågasvarande fastigheten, och ej heller för anordningar, som icke är godtagbara ur sanitär synpunkt. Av dessa skäl och för att icke onödigtvis uppmuntra till processer om mindre ersättningsbelopp bör lagregeln erhålla en restriktiv utformning. Den synes lämpligen kunna avfattas så, att ersättning skall utgå i den mån det prövas skäligt icke blott med hänsyn till anordningens ålder och det skick, vari den befinner sig, utan även med beaktande av den fördel, som för fastigheten vinnes genom anslutningen, och omständigheterna i övrigt.

10 §.

Betänkandet. Såsom ersättning för den i 8 kap. 8 § vattenlagen givna bestämmelsen att kloakledning skall, när någons rätt är därav beroende, av ägaren behörigen underhållas — vilken bestämmelse av de sakkunniga förslagens upphävd — skall enligt de sakkunnigas förslag i den nya lagen inflyta ett stadgande av ungefärligen samma innehåll (9 §). Till utmärkande av att underhållsskyldighet föreläge med hänsyn icke blott till de anslutna fastigheterna utan även till allmänna sanitära intressen borde dock uttrycket »någons rätt» utbytas mot annat uttryck, förslagsvis »allmän eller enskild rätt».

Yttrandena. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har ansett det böra tydligare än som skett utmärkas, att underhållsskyldighet föreläge då allmänna sanitära intressen så fordrade.

Departementschefen. Till de förpliktelser, som bör ankomma på huvudmannen för en allmän vatten- och avloppsanläggning, hör framför allt skyldigheten att driva och underhålla anläggningen på ett tillfredsställande sätt. Att så sker är ett intresse icke blott för de särskilda fastigheter, som är hänvisade till anläggningen, utan även ur sanitär och annan allmän synpunkt. Av denna anledning har ock i ett flertal författningar införts bestämmelser, som direkt eller indirekt tar sikte på att reglera sättet för handhavande av vatten- och avloppsanläggningar. Såsom exempel på dylika författningar kan nämnas förordningen den 19 juli 1941 om kontroll av vattenledningsvatten samt lagen om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden. Dessa bestämmelser är emellertid icke av beskaffenhet att kunna göras gällande av anläggningens brukare såsom rättigheter gentemot huvudmannen. Vad som i sistnämnda hänseende är gällande rätt kan — om man bortser från de tämligen vaga och till räckvidden begränsade bestämmelserna i 8 kap. 8 och 53 §§ vattenlagen — icke utläsas av några i lag givna regler utan beror på de avtal, som träffas mellan huvudmannen och anläggningens brukare. I brist på sådana avtal har rättstillämpningen blott att hålla sig till allmänna civilrättsliga och kommunalrättsliga principer.

I den nu aktuella lagstiftningen, vilken avser att skapa regler just med avseende å rättsförhållandet mellan huvudmannen och anläggningens brukare, bör upptagas en uttrycklig regel om skyldighet för huvudmannen att underhålla anläggningen samt i övrigt sörja för att den fyller sitt ändamål på tillfredsställande sätt. Att närmare ange den standard som huvudmannen skall vara förpliktad att upprätthålla är däremot, på sätt förut nämnts, icke möjligt. Avgörandet i detta hänseende måste träffas med hänsyn till vad som är brukligt och skäligen kan fordras vid anläggningar för likartad bebyggelse och med liknande utformning, varjämte ledning understundom kan stå att hämta i de författningar, som reglerar hithörande frågor ur hygieniska och andra allmänna synpunkter.

Utan särskild bestämmelse torde vara uppenbart, att huvudmannens underhållsskyldighet även innefattar skyldighet att, när behov därav uppkommer, ombygga (förnya) anläggningen.

Frågan när skyldigheten att underhålla och driva en allmän vatten- och avloppsanläggning upphör torde sällan bli aktuell. Uppenbarligen bör skyldigheten bestå så länge de anslutna fastigheterna har behov av anläggningen; en bestämmelse härom kan lämpligen inflyta i lagtexten. En närmare reglering av de rättsförhållanden, som uppkommer i samband med att en allmän vatten- och avloppsanläggning nedlägges, torde däremot icke vara behöfvlig. Det må erinras att stadganden för nu avsett fall ej heller ansetts erforderliga beträffande sådana avloppsföretag, vilkas organisatoriska förhållanden regleras i 8 kap. vattenlagen.

11—13 §§.

Betänkandet. De sakkunniga har framhållit, att alla de, som droge nytta av en gemensam vatten- och avloppsanläggning, måste i det helas intresse ålägga sig vissa inskränkningar med avseende å nyttjandet av anläggningen. I detta hänseende har de sakkunniga föreslagit en bestämmelse (10 § första stycket) av innehåll, att vatten- och avloppsanläggning, till vilken två eller flera fastigheter anslutits, icke finge brukas på sådant sätt att nyttjandet försvårades för någon fastighet samt att ersättning skulle gäldas för skada, som uppkomme genom sådant missbruk. Vidare har föreslagits en bestämmelse (10 § andra stycket), enligt vilken länsstyrelsen kunde förbjuda att vatten- och avloppsanläggning begagnades för visst ändamål samt meddela andra föreskrifter angående inskränkning i nyttjandet. För överträdelse av sådana föreskrifter skulle länsstyrelsen åga stadga vite från och med fem till och med femtusen kronor. Därjämte innehåller förslaget (10 § tredje stycket) bestämmelser om att talan om skyldighet att utgiva vite skulle upptagas av allmän underrätt i den ort, där anläggningen eller större delen därav vore belägen.

Yttrandena. Svenska kommunal-tekniska föreningen har ansett, att bestämmelserna föga passade för stadsförhållanden. Innehållet i första stycket syntes följa redan av allmänna rättsgrundsatser. Om behovet av förbud, som avsåges i andra stycket, vore brådskande, syntes det angivna förfarandet många gånger icke komma att verka tillräckligt snabbt. Genom ett reglemente för städernas anläggningar, antingen av generell natur eller fastställt av länsstyrelsen eller annan myndighet, särskilt för varje stad, syntes rätten att utfärda förbud kunna tilläggas staden. Föga risk förelåge, att staden skulle utfärda dylikt förbud i onödan, då ju staden i vart fall måste tillse att vattenförsörjningen och avloppet på något sätt ordnades. Reglementen och föreskrifter vore av länsstyrelserna fastställda för ett stort antal städer och hade, såvitt känt, varit fullt tillräckliga för ordnandet av hithörande frågor. — Liknande synpunkter har framkommit i yttranden från några kommuner, särskilt i yttrandet från *kommunalfullmäktige i Grytnäs*.

Departementschefen. De bestämmelser som de sakkunniga föreslagit i fråga om villkoren för nyttjande av vatten- och avloppsanläggningar är visserligen till större delen av sådan beskaffenhet, att deras innehåll följer redan

av allmänna principer. Då med förevarande lagstiftning avses att i övriga hänseenden reglera rättsförhållandena mellan anläggningens huvudman samt ägarna och innehavarna av de fastigheter, vilka anslutits eller skall anslutas till anläggningen, synes emellertid icke lämpligt att förbigå de särskilda regler, som bör gälla i detta hänseende.

För vattendistributionen inom en anläggning för vattenförsörjning erfordras att vattnet står under visst tryck. En ökning av framrinningen på någon punkt av systemet medför att trycket nedgår och minskar därigenom framrinningen på andra punkter. En läcka på en ledning eller ett alltför stort vattenuttag på någon av de anslutna fastigheterna kan därför helt eller delvis sätta anläggningen ur brukbart skick. Ur teknisk synpunkt är i själva verket hela tillförselsystemet — inberäknat servisledningarna, kranar och andra anordningar — en sluten enhet, i det att bristfälligheter å viss del påverkar brukbarheten av systemet i dess helhet. Bestämmelserna om skyldighet för huvudmannen att underhålla huvudledningarna och de delar av servisledningarna, för vilka han åtagit sig att svara, måste därför kompletteras med en bestämmelse om motsvarande skyldighet för ägare och innehavare av de anslutna fastigheterna med avseende å övriga delar av servisledningarna ävensom kranar, ventiler och andra installationsdetaljer. Ehuru den allmänt hållna bestämmelsen i de sakkunnigas förslag säkerligen kan anses omfatta även en sådan skyldighet, anser jag ur praktisk synpunkt lämpligare att i lagen införes ett uttryckligt stadgande om att ägaren av ansluten fastighet skall hålla de anordningar, vilka för fastighetens räkning kopplas till anläggningen, i sådant skick att fara ej uppstår för driftsavbrott eller annan olägenhet vid anläggningens begagnande. Ehuru främst av betydelse i fråga om anordningar för vattenförsörjning bör bestämmelsen erhålla sådan avfattning, att den blir tillämplig även t. ex. i fråga om servisledning för avlopp, som genom läckage kan förorena vattenledningssystemet. Med hänsyn till att huvudmannen bär ansvaret för att anläggningen som helhet fungerar på tillfredsställande sätt bör han vidare genom uttrycklig bestämmelse tillförsäkras rätt att, när så erfordras, erhålla tillträde till markområde eller lokal, där anordning av förut anmärkt beskaffenhet finnes, och att undersöka anordningen.

Hälsovårdsstadgekommittén har i det förslag till normalhälsovårdsordning, som fogats vid kommitténs år 1953 avgivna betänkande (SOU 1953: 31) inlagit en bestämmelse av innehåll att i avloppsledning ej får utsläppas eldfarliga ämnen, fasta ämnen eller ämnen som genom frätning kan skada ledningarna. Bestämmelsen synes vara av relativt ringa betydelse ur hälsovårdssynpunkt men har i stället sådant samband med lagstiftningen om vatten- och avloppsanläggningar, att den väl försvarar en plats i den tilltänkta lagen. Jag förordar därför att föreskrifter i detta ämne får inflyta i 12 § lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Att särskilt omnämna eldfarliga ämnen torde dock ej vara behövt i detta sammanhang.

Till komplettering av de nu anmärkta särskilda bestämmelserna om villkoren för nyttjande av allmän vatten- och avloppsanläggning kan lämpligen

i lagen upptagas ett allmänt stadgande, sådant som de sakkunniga förordat, om att anläggningen även i övrigt skall brukas med nödig försiktighet, så att olägenhet för huvudmannen och för andra till anläggningen anslutna fastigheter undvikas.

Behovet av föreskrifter rörande sättet för brukande av allmän vatten- och avloppsanläggning är icke uttömt med de nu föreslagna stadgandena. I de flesta fall erfordras betydligt mera detaljerade regler. För många, kanske de flesta kommunala vatten- och avloppsanläggningar finnes sedan gammalt reglementariska föreskrifter med utförliga bestämmelser rörande villkoren för nyttjandet, vilka utfärdats av kommunen. Stundom har dessa föreskrifter fastställts av länsstyrelsen med stöd av hälsovårdsstadgan eller ordningsstadgan för rikets städer. Med hänsyn till att anläggningarnas utformning och de lokala förhållandena är i hög grad skiftande samt till att de gällande, redan invanda föreskrifterna är av mycket olika innehåll synes icke möjligt eller lämpligt att i vidare mån än som redan föreslagits reglera hithörande förhållanden genom enhetliga, för hela riket gällande bestämmelser. Lagstiftningen måste därför utgå från att detaljfrågorna liksom hittills löses genom föreskrifter för varje särskild anläggning. Mot de sakkunnigas förslag att dylika föreskrifter i fall av behov skall meddelas av länsstyrelsen kan — på sätt framhållits i några remissyttranden — resas den invändningen att behovet i vissa fall, t. ex. vid skador på ledningsnätet, kan vara så hastigt påkommande att länsstyrelsens beslut ej kan avvaktas. Å andra sidan skulle en oinskränkt befogenhet för huvudmannen att meddela föreskrifter om inskränkningar i de anslutna fastigheternas rätt att nyttja anläggningen kunna äventyra viktiga intressen, som lagstiftningen syftar till att skydda.

Den rimligaste lösningen är enligt min mening att huvudmannen visserligen erhåller befogenhet att meddela alla erforderliga föreskrifter men att dessa, om de icke är av tillfällig karaktär, underställes länsstyrelsens prövning. Det kan framhållas, att en sådan reglering av frågan kommer att nära överensstämma med det för ett närstående fall avsedda stadgandet i 8 kap. 36 § vattenlagen. För överträdelse av föreskrift som nu avses bör, på sätt jämväl de sakkunniga föreslagit, länsstyrelsen äga stadga vite. Bestämmelse härom meddelas i 21 §.

Även utan särskilt stadgande torde vara uppenbart, att den som vid nyttjandet av allmän vatten- och avloppsanläggning icke ställer sig till efterrättelse de nu föreslagna lagreglerna eller sådana särskilda föreskrifter som med stöd av dessa meddelats för anläggningen, kan ådraga sig skyldighet att ersätta anläggningens huvudman den skada, som genom förfarandet uppkommer för denne. Mindre klart är måhända i vad mån ersättningsskyldighet uppkommer för sådan skada, som uppstår för ägare eller innehavare av annan till anläggningen ansluten fastighet. Med tanke särskilt på sistnämnda fall biträder jag de sakkunnigas förslag att i den tilltänkta lagen införas en uttrycklig bestämmelse om skadeståndsskyldighet för den, som vid nyttjandet av anläggningen åsidosätter sina nu omnämnda skyldigheter.

14 §.

Betänkandet. De sakkunnigas förslag till lagregler om bestridande av kostnaderna för vatten- och avloppsanläggningar inledes av en bestämmelse (17 § första stycket) av innehåll, att kostnad för sådan anläggning, i den mån den ej bestredes av vederbörande kommun eller med statsmedel eller eljest i särskild ordning, skulle bäras av den eller de fastigheter som anläggningen betjänade. Under framhållande att kommunernas verksamhet på vatten- och avloppsområdet i framtiden säkerligen komme att bli betydande har de sakkunniga vidare föreslagit att i omedelbar anslutning till nyssnämnda stadgande skulle införas en bestämmelse (17 § andra stycket) av innehåll att kommun ej finge ikläda sig kostnader för vatten- och avloppsanläggningar på sådant sätt att enskilda kommunmedlemmar obehörigen gynnades. En särskild bestämmelse föresloges vidare för det fallet att kostnad nedlagts å vatten- och avloppsanläggning i syfte att möjliggöra framtida utvidgning till ytterligare bebyggelse. Sådan kostnad skulle enligt förslaget (17 § tredje stycket) bäras av kommunen intill dess utvidgningen komme till stånd.

Anordnande av ett slutet avloppsnät för ett bebyggelseområde vore, enligt vad de sakkunniga framhållit, en åtgärd som i hög grad höjde områdets standard. Ur markpolitisk synpunkt vore det icke försvarligt att kostnaderna för avledande av vatten från gator och andra trafikleder, som erfordrades för områdets eget behov, bestredes av det allmänna. De sakkunniga nar med hänsyn härtill föreslagit en bestämmelse (18 §) att ägare av tomter och andra för bebyggelse avsedda fastigheter inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, skulle ha att bekosta avledande av dag- och dräneringsvatten från där belägna gator, vägar och allmänna platser i den mån dessas omfång ej överstege vad som motsvarade områdets behov av trafikleder. I övrigt skulle avledandet av vatten från nu avsedda platser bekostas av kommunen. Vad nu sagts skulle ej gälla avledande av vatten genom rännstenar eller öppna vägdiken.

Yttrandena. Från åtskilliga håll, bl. a. *hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelsen i Kristianstads län* samt *kommunallagskommittén*, har anmärkts att den rättsregel, som uttrycktes i 17 § andra stycket av de sakkunnigas förslag, gällde redan enligt allmänna kommunalrättsliga principer samt att bestämmelsen därför borde utgå.

Stadsfullmäktige i Lidköping har mot 17 § tredje stycket i de sakkunnigas förslag anmärkt, att det med stöd därav kunde åläggas kommun att utan vederlag planera och dimensionera ledningar jämväl för grannkommuner. Det vore riktigare att staten i så fall gäldade eller förskotterade de uppkomna merkostnaderna.

Svenska kommunal-tekniska föreningen har anfört, att uttrycket »områdets behov av trafikleder» vore synnerligen vagt och kunde ge upphov till många tvistigheter, såväl i vad det gällde områdets gränser som vad som skulle anses vara dettas eget behov av trafikleder. Liknande uttalanden

har gjorts från vissa andra håll, bl. a. *hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelsen i Uppsala län, stadsfullmäktige i Norrköping och Malmö samt kommunalfullmäktige i Sollentuna.*

Överlantmätaren i Uppsala län har anmärkt, att gata och väg vore allmän plats samt att uttrycket »allmänna platser» därför borde utbytas mot uttrycket »andra allmänna platser».

Departementschefen. Frågan om avgiftsskyldigheten kan sägas innefatta tre spörsmål av tämligen olika karaktär, nämligen för det första hur stort belopp som totalt får uttagas genom avgifter, för det andra hur avgiftsskyldigheten bör fördelas mellan de anslutna fastigheterna samt för det tredje när och hur avgiftsskyldigheten skall fullgöras. Denna disposition har i stort sett följts i de sakkunnigas förslag. Till följd av att de föreslagna reglerna gjorts mycket utförliga och fördelats på åtskilliga paragrafer har emellertid gränsen mellan ämnesområdena fördunklats och texten blivit något svåröverskådlig. I det nu föreliggande förslaget har reglerna om avgiftsskyldigheten sammanfattats i tre paragrafer (14—16 §§), av vilka envar behandlar ett av förenämnda tre spörsmål. I förevarande paragraf behandlas frågan om avgifternas totalbelopp samt i anslutning därtill frågan, vilka fastigheter avgiftsskyldigheten åvilar.

Jag har tidigare uttalat mig för att bestämmelserna om avgifter till allmän vatten- och avloppsanläggning bör grundas på självkostnadsprincipen, d. v. s. att sammanlagda beloppet av de avgifter, som uttages, icke bör få överstiga vad anläggningen kostar huvudmannen. Denna regel tarvar emellertid förtydliganden i vissa hänseenden.

Vad först angår kostnaden för anläggningens utförande måste denna av huvudmannen förskjutas på en gång, och den är att beteckna såsom ett kapitaltillskott. För att täcka en dylik utgift kan huvudmannen tänkas avfordra ägarna av de anslutna fastigheterna en engångsavgift. En annan möjlighet är att beloppet kvarstår såsom investerat i anläggningen och att i avgifterna inräknas därå belöpande ränta. En medelväg är att avgifterna bestämmas så, att de utöver räntan förslår till amortering enligt viss plan. Av sistnämnda metod kan tänkas två varianter, nämligen att avgifterna minskas efterhand som kapitalet avbetalas eller att avgifterna bestämmas såsom annuiteter och således hålles oföränderliga. Ingen av de angivna metoderna står i strid mot självkostnadsprincipen. Denna kan i förevarande hänseende icke sägas gå ut på mera än att avgiftsberäkningen skall vara grundad på en plan för betalning av kapitalkostnaden samt att denna plan skall vara ägnad att ge ett matematiskt riktigt resultat. En omständighet förtjänar dock att något närmare beröras, nämligen grunderna för ränteberäkningen, där sådan kommer i fråga. Om huvudmannen anskaffat kapitalet genom lån, innebär självkostnadsprincipen att han i avgiftshänseende icke får beräkna högre genomsnittlig ränta än han själv erlägger. Har han själv tillskjutit kapitalet, kan frågan, vilken ränta han äger tillgodoräkna sig, icke besvaras lika entydigt utan blir i sista hand en skälighetsfråga. Jag

hänvisar till vad jag vid 5 § anfört rörande de villkor i ekonomiskt hänseende, som bör uppställas för beslut om auktorisation. Eftersom vattenförsörjning och avlopp i regel är oundgängliga nyttigheter för de anslutna fastigheterna, representerar avgiftsskyldigheten ur huvudmannens synpunkt en så god säkerhet för det investerade beloppet, att räntan i regel bör sättas något lägre än till vad jag i nämnda sammanhang betecknat som maximum.

Kostnaderna för anläggningens underhåll och drift är en tämligen oföränderlig utgift, vilken i regel bör täckas successivt genom inflytande avgifter. Med hänsyn härtill vore i och för sig en sådan regel icke otänkbar, att avgifterna bestämdes i efterhand till att motsvara de faktiska kostnaderna under en lämplig tidrymd. En lämpligare ordning är dock att avgifterna bestämmas i förväg på grundval av kalkyl över de sannolika kostnaderna. I dylik kalkyl bör givetvis ett lämpligt belopp kunna avses för oförutsedda utgifter samt för förluster, som uppkommer t. ex. av den anledningen, att avgifterna för någon fastighet ej kan indrivnas. Visar erfarenheten, att avgifterna bestämts för högt eller för lågt, bör erforderlig jämkning ske.

De sakkunnigas lagförslag nämner ytterligare en grupp av utgifter för anläggningen, nämligen kostnaden för dess förnyelse i den mån den är uttjänt. På sätt de sakkunniga uttalat sker emellertid förnyelsen endast sällan genom att anläggningen ombygges utan äger i allt väsentligt rum genom fortgående reparationsarbeten. En normal förnyelse kan därför sägas vara inbegripen i underhållet. Om åter förnyelsen sker på det sättet, att en mera betydande ledningssträcka eller annan anordning utbytes mot en annan, kan åtgärden jämsställas med utförande av en ny anläggningsdel. Lagtexten synes därför utan olägenhet kunna avfattas så, att avgifter får uttagas till täckande av kostnaderna för anläggningens utförande, underhåll och drift.

En mera detaljerad uppräknig i lagtexten av de kostnader, för vilka huvudmannen äger bereda sig ersättning medelst avgifter, kan ej gärna komma i fråga. Tvekan torde ej råda om att till kostnad för anläggningens utförande är att räkna alla utgifter, som erfordras för att denna skall komma till stånd, såsom projekteringskostnad, kostnad för arbetets administration, för vinnande av dispositionsrätt över erforderliga markområden samt för sådana provisoriska anordningar, som visar sig behöfliga under utbyggnadstiden. Även i kostnaderna för underhåll och drift bör kunna inräknas t. ex. administrationskostnad. Uppenbart torde även vara, att huvudmannen i förekommande fall äger tillgodoräkna sig skäligen ersättning för arbete, som han själv eller genom anställd personal nedlägger för företagets räkning, även om arbetet icke för honom medför någon direkt utgift i penningar.

Ägarna av de anslutna fastigheterna har å sin sida gentemot huvudmannen anspråk på att företagets angelägenheter skötes på ett tillfredsställande sätt. Denna synpunkt kan stundom leda till att huvudmannen icke bör äga genom avgifter bereda sig ersättning för alla de kostnader han nedlagt på anläggningen. För att en kostnadspost skall få täckas genom avgifter bör

i princip fordras att kostnaden skäligen varit påkallad. Bedömandet vad som kan fordras av huvudmannen med avseende å omtanke och ekonomiskt förutseende bör visserligen vara tämligen liberalt. Såsom huvudregel bör dock i lagtexten fastslås att de anslutna fastigheternas bidragsskyldighet är begränsad till vad som erfordras för att täcka nödiga utgifter för anläggningen.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om skyldighet för vederbörande kommun att förskjuta s. k. utvecklingskostnad, d. v. s. kostnad som nedlägges på en anläggning för att den i framtiden skall kunna utvidgas till ytterligare bebyggelse, står i överensstämmelse med de synpunkter jag nu anfört. Jag ansluter mig därför i denna del till de sakkunnigas mening med allenast den erinringen, att regeln bör gälla blott om kostnaden är så väsentlig, att den avsevärt påverkar avgifternas storlek. Lagregeln kan med hänsyn härtill avfattas så, att merkostnad, som föranledes av att anläggningen för att möjliggöra framtida utvidgning utföres på väsentligen annat sätt än som eljest skulle ha skett, ej får uttagas genom avgifter, innan den avsedda utvidgningen av anläggningen kommer till stånd. Av praktiska skäl bör skyldigheten att förskjuta utvecklingskostnad åvila anläggningens huvudman och icke kommunen. I sak är denna ändring av ringa betydelse, eftersom kommunen i regel torde vara villig att i lämplig form lämna bistånd till finansiering av dylika utgifter även vid icke-kommunala anläggningar. Eftersom jag till skillnad från de sakkunniga icke föreslår någon bestämmelse, med stöd av vilken det kan åläggas en kommun att projektera sina anläggningar med hänsyn även till framtida bebyggelse, torde den anmärkning förfalla, vilken i ett av remissyttrandena framställts mot de sakkunnigas förslag beträffande skyldighet för kommun att förskjuta kostnader med tanke på framtida utvidgning till bebyggelse inom annan kommun.

— Av de tidigare utvecklade principerna för avgiftsskyldigheten torde framgå, att huvudmannen, då den förutsedda utvidgningen av anläggningen kommit till stånd, äger genom avgifter uttaga icke blott den nedlagda kapitalkostnaden utan även ränta därå, förutsatt att avgifterna icke blir högre än om han från början utfört anläggningen utan tanke på framtida utvidgning.

Enligt vad jag tidigare uttalat bör bestämmelserna i byggnadslagen om skyldighet för tomtägare att bekosta avloppsledningar ersättas av bestämmelser i den nu förevarande lagstiftningen, i samband varmed skyldigheten bör utvidgas att avse icke blott kostnaderna för anordningarnas utförande utan även kostnaderna för deras underhåll och drift. I fråga om den närmare utformningen av bidragsskyldigheten går nuvarande bestämmelser ut på att bidragen skall utgå i form av engångstillskott. Tomtagare får belastas med högst den andel av kostnaden för avloppsledning, som med hänsyn till avloppsvattnets mängd och beskaffenhet samt övriga på frågan inverkan omständigheter kan anses belöpa på avloppet från tomt, jämförd med annat avlopp för vilket ledningen är avsedd. Bidraget beräknas alltså särskilt för varje fastighet, något som i praktiken vållar avsevärd omgång och

lätt orsakar tvister angående grunderna för beräkningen. I motsats härtill innebär de sakkunnigas förslag, att för samhället i dess helhet skall göras en schematisk beräkning, hur stor del av den totala avloppskostnaden som bör bekostas av samhället, samt att återstoden får täckas medelst avgifter. Förslaget innebär i denna del en betydande förenkling i förhållande till vad som nu gäller och torde för övrigt vara den enda praktiskt framkomliga vägen för samordning av frågorna om avgifter till vattenverken och till avloppsverken. Beträffande de anmärkningar, som från vissa kommuner framställts om att förslaget skulle innebära ett betydande avsteg från nu tillämpad kommunal praxis, kan framhållas, att förslaget icke innebär hinder för anläggningens huvudman att bestämma särskilda avgifter för vattenförsörjning och för avlopp samt att uppdelna avgifterna på skilda inbetalningar. Ej heller innefattar förslaget något hinder för en kommun att bestämma avloppsavgifterna i väsentlig överensstämmelse med nu gällande regler om bidrag till gatubyggnadskostnad, därest kommunen icke vill utnyttja de fördelar i avgiftshänseende, som förslaget bjuder.

Jag har ej heller något att erinra mot de markpolitiska överväganden, som ligger till grund för den föreslagna bestämmelsen att å tomter och andra för bebyggande avsedda fastigheter under stadsplan och byggnadsplan får läggas avgifter, som täcker även kostnaderna för avvattning av gator, vägar och andra allmänna platser. I detta hänseende erinrar jag om att en bestämmelse med likartat syfte förut finnes given i 73 § byggnadslagen. För att underlätta tillämpningen bör emellertid lagtexten erhålla en lydelse, som klarare än de sakkunnigas förslag ger vid handen, att kostnaderna för avledande av dag- och dräneringsvatten inom nu avsedda områden i princip får helt täckas genom avgifter å fastigheterna och att undantag från denna regel gäller blott i sådana fall, då onormalt stora områden undantagits för trafikleder och andra allmänna platser. Bestämmandet av den kostnadsandel, från vilken fastighetsägarna därvid skall befrias, behöver icke anknyta till byggnadslagens detaljerade regler om ersättning för gatumark utan bör ske efter prövning av vad som finnes skäligt i det särskilda fallet. Med tanke på att bestämmelserna i ämnet skall gälla icke blott områden under stadsplan utan även områden under byggnadsplan är det icke lämpligt att införa ett stadgande om att kommunen skall betala den del av nu avsedda kostnader, som icke åvilar fastighetsägarna. Bestämmelsen bör utformas så, att den återstående kostnadsandelen skall betalas av den, som har att svara för iordningställande och underhåll av gata, väg eller allmän plats, d. v. s. inom byggnadsplaneområdena i regel vederbörande vägförening. — Givet är att fastighetsägarnas skyldighet att bekosta avledandet av vatten från trafikleder och andra allmänna platser i princip förutsätter att dessa iordningställts och upplåtits för sitt ändamål.

15 §.

Betänkandet. Mellan de fastigheter, vilka anslutits till vatten- och avloppsanläggningar, borde kostnaderna för anläggningen, i den mån den

skulle bäras av fastigheterna, enligt de sakkunnigas mening fördelas med hänsyn till den nytta var och en av dem hade av att få vattenförsörjning och avlopp ordnade på detta sätt. Med nytta avsåge de sakkunniga den värdeökning och de övriga fördelar, som tillfördes fastigheterna genom anläggningen. Under begreppet nytta borde emellertid även hänföras vissa andra faktorer, som borde påverka kostnadsfördelningen. Sålunda kunde det någon gång visa sig erforderligt att grunda kostnadsfördelningen på en beräkning, vilka kostnader som vore erforderliga för att täcka varje ansluten fastighets behov av vattenförsörjning och avlopp och vilka alltså vore till nytta just för denna fastighet. Så vore framför allt fallet, när antalet anslutna fastigheter vore ringa. Om däremot antalet vore mera betydande, talade övervägande skäl för att kostnaderna för anläggningen i dess helhet fördelades mellan samtliga fastigheter med hänsyn till nyttan i först angiven mening.

I anslutning till det sagda har de sakkunniga föreslagit två särskilda regler om kostnadens fördelning. Den första (19 §) avsåge anläggning med endast ett fåtal anslutna fastigheter. För detta fall föresloges att varje fastighet skulle deltaga allenast i gäldandet av kostnaden för sådan del av anläggningen av vilken fastigheten vore beroende. Från denna huvudregel (av de sakkunniga benämnd »den privaträttsliga kostnadsfördelningsregeln») föresloges dock undantag för det fallet att anläggningen kunde tänkas utförd enligt olika alternativ, vilka var för sig vore ur teknisk och ekonomisk synpunkt försvarliga och att valet mellan de olika alternativen kunde i avsevärd mån inverka på kostnadsfördelningen. Den andra kostnadsfördelningsregeln (20 §) innebure att kostnaden för hela anläggningen fördelades å samtliga anslutna fastigheter i förhållande till deras nytta av anläggningen. Från denna regel (av de sakkunniga benämnd »den sociala kostnadsfördelningsregeln») föresloges undantag för det fallet att å någon fastighet funnes fabrik, kasern, sjukhus eller annan inrättning, som krävde anordningar av betydligt större kapacitet än den övriga bebyggelsen eller ock anordningar av särskild beskaffenhet, såsom reningsverk eller dylikt, eller att i anläggningen inginge fastighet eller grupp av fastigheter, som med hänsyn till avståndet från övriga fastigheter eller till terrängförhållanden eller andra omständigheter vore ägnad att vid kostnadsfördelningen bilda en enhet för sig.

Oavsett vilken regel som i princip borde tillämpas för kostnadsfördelningen inom en anläggning borde enligt de sakkunniga gälla, att fastighet icke finge betungas med större kostnad än om särskild vatten- och avloppsanläggning utförts för fastigheten och ej heller med större kostnad än som funnes med ekonomisk fördel kunna nedläggas å vatten- och avloppsanläggning för fastigheten (21 §).

I fråga om den del av kostnaden, som kunde anses belöpa å avledande av dag- och dräneringsvatten från gator, vägar och allmänna platser, har de sakkunniga föreslagit ett särskilt stadgande (22 §) att fördelningen skulle ske efter taxeringsvärden eller annan skälig grund.

Yttrandena. Från flera håll har kritik anförts mot att såsom norm för kostnadsfördelningen angivits de anslutna fastigheternas »nytta» av anläggningen eller del av denna. *Kommunalfullmäktige i Huddinge* har uttalat, att den i 19 § angivna fördelningen av kostnad efter nytta i varje särskilt fall syntes svår att genomföra, enär nyttan knappast direkt kunde ställas utan vidlyftiga tekniska och ekonomiska beräkningar. *Stadsfullmäktige i Norrköping* har förklarat sig tveksamma, hur den praktiska tillämpningen komme att gestalta sig. *Styrelsen för vattenverket i Göteborg* har funnit det tveksamt hur bestämmelserna komme att verka om en fastighetsägare ställde krav på vatten av annat tryck, beskaffenhet eller mängd per tidsenhet än som eljest tillhandahölles.

Departementschefen. Ändamålet med de bestämmelser, som skall reglera den inbördes kostnadsfördelningen mellan anslutna fastigheter, bör enligt min mening icke vara att med matematisk noggrannhet angiva, vad varje fastighet skall betala. Tvärtom är det ett viktigt önskemål, att huvudmannen erhåller ett icke obetydligt mått av frihet att anpassa avgifterna efter förhållandena i det särskilda fallet. De vattentaxor, som för närvarande gäller inom städer och stadsliknande samhällen, företer inbördes mycket stora olikheter, utan att det med fog kan påstås, att tillämpningen annat än möjligen i rena undantagsfall ger ett oskäligt resultat. Lagbestämmelserna i ämnet bör i enlighet härmed icke gå ut på att upphäva vad som nu gäller utan snarare på att lagfästa nuvarande praxis och därvid söka angiva vissa riktlinjer för avgiftsbestämningen.

Till en början vill jag framhålla, att den av mig förordade begränsningen av lagstiftningens omfattning möjliggör en avsevärd förenkling av reglerna om kostnadsfördelningen i förhållande till de sakkunnigas förslag, i det att behovet av särregler för mindre anläggningar bortfaller. I fråga om anläggningar av den storleksordning, som nu är i fråga, är ur praktisk synpunkt icke gärna tänkbart att stadga någon annan huvudregel än att kostnaderna för hela anläggningen skall slås ut på samtliga fastigheter oavsett längden av de ledningar som utnyttjas för envar av dem (den »sociala» kostnadsfördelningsregeln). Till undantagen från denna regel återkommer jag i det följande.

Jag instämmer med de sakkunniga däri, att till grund för kostnadsfördelningen bör ligga en jämförelse mellan den nytta anläggningen bereder olika fastigheter. Att, såsom skett t. ex. i 3 och 7 kap. vattenlagen, anknyta kostnadsfördelningen till det i penningar uppskattade beloppet av denna nytta, »båtnaden», låter sig emellertid ej göra av den anledningen att nyttan oftast icke kan uppskattas till visst belopp. Därav följer emellertid icke att en lagregel, som anknyter kostnadsfördelningen till nyttan, skulle bli innehållslös. En dylik regel ger till en början tydligt vid handen, att avgifterna för två fastigheter av samma storlek och med samma användningssätt bör vara åtminstone någorlunda lika stora. Vad angår fastigheter med samma användningssätt, t. ex. bostadsfastigheter, möjliggör regeln

även en gradering genom jämförelse mellan fastigheterna inbördes med hänsyn till exempelvis antalet bostäder samt dessas storlek och sanitära utrustning. Där fråga är om jämförelse mellan fastigheter med olikartat användningssätt, t. ex. en bostadsfastighet och en industrifastighet, kan regeln måhända synas lämna väl ringa ledning för tillämpningen. Det vid vattenverken i regel tillämpade systemet går i dylika fall ut på att avgifterna bestämmas med hänsyn till vad som är lämpligt för huvudparten av bebyggelsen, i regel bostadsbebyggelsen, samt att bebyggelse av annan karaktär, t. ex. affärsfastigheter och fastigheter med hantverks- eller industrirörelse, tillåtes ansluta på principiellt lika villkor. Där så finnes påkallat, sker en viss differentiering t. ex. genom avgiftsrabatt för större förbrukare, vilken dock i princip göres tillämplig å all bebyggelse. Ett dylikt avgiftssystem kan sägas väsentligen anknyta nyttoberäkningen till storleken av vattenförbrukningen, något som i dylikt fall synes fullt försvarligt. Enär en lagregel i ämnet av förut nämnda orsaker icke bör anvisa något visst avgiftssystem såsom det enda tillåtna utan blott gå ut på att fördelningen skall ske efter skäligen grunder, synes mig den föreslagna regeln att fördelningen skall ske med hänsyn till varje fastighets nytta av anläggningen kunna väl fylla sitt ändamål. För att tydligare utmärka att regeln icke syftar till ett exakt resultat i varje särskilt fall utan blott till en skälighetsprövning, bör emellertid regeln avfattas så att avgifterna å de särskilda fastigheterna skall stå i skäligt förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av anläggningen.

Jag kan icke ansluta mig till de sakkunnigas uttalande, att begreppet nytta skulle kunna erhålla en så vid tolkning, att under den föreslagna regeln faller även en fördelning med hänsyn till de kostnader som varje fastighets anslutning åsamkar huvudmannen. De fall, då en sådan fördelning kan anses påkallad, bör i stället beaktas genom uttryckliga undantag från huvudregeln.

Regeln att varje fastighet skall bidra till anläggningen i dess helhet innebär, konsekvent tillämpad, att kostnadsfördelningen helt frigöres från hänsyn till vad de olika delarna av anläggningen kostar huvudmannen. Bebyggelsen inom de delar av verksamhetsområdet, där kostnaderna ställer sig minst, får således genom avgifter subventionera de dyrare delarna av anläggningen. I regel ställer sig denna princip också fullt naturlig inom större anläggningar. Hittills torde endast i undantagsfall ha inträffat, att olika höga vattenavgifter fastställts för t. ex. skilda delar av en stad. Det kan dock icke förnekas, att en viss differentiering någon gång kan vara lämplig och rentav nödvändig. Om t. ex. kostnaderna för vattenförsörjning och avlopp inom ett visst bebyggelseområde ställer sig osedvanligt höga, kan det bl. a. ur markpolitisk synpunkt vara lämpligt att ägarna av fastigheter inom området själva fullt ut bekostar erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. Omvänt kan tänkas, att ett mindre eftertraktat bostadsområde, där självkostnaderna för vattenförsörjning och avlopp är låga, kan göras mera begärligt genom att avgifterna hålles på en låg nivå. Vidare

kan hänvisas till det av de sakkunniga behandlade fallet, att viss bebyggelse, t. ex. industribebyggelse, fordrar vatten- och avloppsanordningar av större kapacitet eller eljest av annan beskaffenhet än som eljest skulle kommit i fråga. För alla dylika fall, där på grund av bebyggelsens lokalisering, terrängförhållanden eller andra omständigheter kostnaderna för viss eller vissa fastigheters medtagande i verksamhetsområdet är väsentligt olika, bör huvudmannen genom uttryckligt stadgande berättigas att tillämpa olika avgifter.

Ett fall, likartat med de nu nämnda, föreligger då en viss anordning tjänar blott en enda fastighets behov. Så är städse fallet med servisledningar. I konsekvens med min vid 7 § uttalade mening, att huvudmannen över huvud icke bör vara skyldig att utföra servisledningar, och i anslutning till vad jag nyss föreslagit i närstående kostnadsfördelningsfrågor anser jag huvudmannen böra ha möjlighet men däremot icke skyldighet att, om han ombesörjer servisledningar, av varje fastighet uttaga kostnaden för dess servisledning. En motsvarande föreskrift bör, såsom komplement till bestämmelsen i 8 kap. 36 § vattenlagen, givas även beträffande annan för viss fastighet avsedd anordning, exempelvis anordning för rening av avloppsvattnet från en fabrik.

Vidare bör i detta sammanhang upptagas den tämligen självklara regeln, att fastighet, vars anslutning avser blott vattenledning eller blott avloppsledning, icke skall vara pliktig att deltaga i kostnaderna för anordningar av det andra slaget.

16 §.

Betänkandet. De sakkunniga har för kommunala anläggningar och för s. k. taxesamfälligheter föreslagit bestämmelser (31 och 69 §§) av innebörd att fastighetsägares bidrag skulle utgå enligt taxa. Avgiftsskyldigheten finge uppdelas att avse anslutningsavgifter, högst motsvarande kostnaden för anläggningens utförande, samt årliga eller på annat sätt periodiska avgifter. Om så erfordrades för att fastighetsägarna ej skulle oskäligt betungas, skulle anslutningsavgift få erläggas genom årliga inbetalningar under viss tid, varvid å ogulden del av avgiften skulle räknas ränta. För det fall att till anläggningen utginge kommunalt eller annat bidrag med ändamål att lätta avgiftsbördan inom visst bebyggelseområde eller för visst slag av bebyggelse, finge taxan bestämmas så, att bidraget komme blott denna bebyggelse till godo.

Med avseende å indrivning av oguldna avgifter har de sakkunniga föreslagit förbud mot att såsom påtryckningsmedel avstänga den försumlige från bruk av anläggningen. Därjämte har framlagts förslag till bestämmelser (32 och 75 §§) om att taxa kunde underställas länsstyrelsen för prövning och fastställelse. För taxesamfällighet vore dylik underställning obligatorisk. Avgift, som utginge enligt fastställd taxa, skulle i allmänhet få utsökas i samma ordning som om betalningsskyldighet ålagts genom laga-kraftägande dom.

Yttrandena. Bestämmelsen om förbud mot avstängning såsom påföljd för utebliven avgiftsbetalning har avstyrkts i det övervägande antalet yttranden från städer och andra större samhällen, samt i yttrandena från *svenska kommunal-tekniska föreningen, Göta hovrätt, vattenöverdomstolen, länsstyrelsen i Örebro län m. fl.* Såsom exempel må anföras yttrandet från *stadsfullmäktige i Norrköping*, vilka anført, att den föreslagna bestämmelsen komme att medföra att kommunerna finge mindre möjlighet att indriva vattenavgifter i de fall där vederbörande fastighetsägare saknade utmättningsbara tillgångar. Kommunerna torde ofta icke bli i tillfälle att erhålla betalning ens om fastigheten toges i mät. Den enda praktiskt lämpliga lösningen torde därför vara, att vattentillförseln skulle kunna avstängas av vederbörande vattenverk på sådant sätt, att vederbörandes användning av vatten försvårades men ej hindrades. Åtgärden kunde visserligen medföra, att hyresgäster och andra, som berördes av åtgärden, komme att till fastighetsägaren förskjuta erforderligt belopp för att få vattentillförseln återställd, men en sådan fordran å hyresvärden syntes kunna kvittas mot hyra, som förfallit till betalning. Rätten att avstänga vattentillförseln borde fastslås i lag.

Departementschefen. Med hänsyn till att lagstiftningen begränsas till att huvudsakligen gälla större anläggningar bör avgifter för anslutning till och nyttjande av anläggningarna alltid utgå enligt taxesystem. De närmare bestämmelser härom som erfordras torde i det väsentliga kunna utformas i överensstämmelse med de allmänna principer för taxor som utarbetats av de sakkunniga. Det bör sålunda stadgas att avgift skall vara i förväg angiven enligt taxa, som av huvudmannen utformas med ledning av de i 14 och 15 §§ stadgade grunderna samt att avgiftsskyldigheten må uppdelas att avse engångsavgift och årliga eller på annat sätt periodiska avgifter. Engångsavgiften får ej överstiga vad som svarar mot fastighetens andel i kostnaden för anläggningens utförande, och om engångsavgiften kan anses betungande med hänsyn till fastighetens beskaffenhet och övriga omständigheter, må fastighetens ägare begära att avgiftsskyldigheten fördelas på årliga inbetalningar under högst tio år, varvid ränta utgår å oguldet belopp. Den regel som de sakkunniga föreslagit för det fall, att kommunalt eller annat bidrag utgår med ändamål att lätta avgiftsbördan inom visst bebyggelseområde eller för visst slag av bebyggelse, synes kunna undvaras. Det måste utan särskilt stadgande anses klart att taxan i sådant fall får bestämmas så, att bidraget kommer blott den ifrågavarande bebyggelsen till godo.

Vad angår den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om förbud mot att avstänga fastighet från bruk av anläggningen vid underlåtenhet att betala avgift har i ett antal yttranden framhållits, att möjligheten att begagna avstängning såsom påtryckningsmedel vore av stor praktisk betydelse för huvudmannen. Då denna anmärkning ej kan fränkännas berättigande, har något förbud mot avstängning ej upptagits i lagen. Denna möjlighet står alltså öppen i den mån den låter sig förenas med sanitära krav.

Utformningen av taxan ankommer som förut nämnts på huvudmannen. Behov av särskild fastställelseprövning av taxan synes ej föreligga. Syftet med en sådan prövning skulle närmast vara att underlätta utmätning av oguldna avgiftsbelopp, men det praktiska värdet härav synes vara tämligen ringa. Några bestämmelser i detta avseende har därför ej upptagits i förslaget.

17 §.

Departementschefen. På sätt jag förut framhållit har en kommun, vilken ger ekonomiska utfästelser till förmån för en vatten- och avloppsanläggning och sålunda möjliggör auktorisation av anläggningen, tillfälle att i samband därmed skaffa sig kontroll över skötseln av anläggningens ekonomi och angelägenheter i övrigt. Det ansvar som kommunen har att bära för utvecklingen på vatten- och avloppsområdet motiverar emellertid att kommunen, även om den icke på angivet sätt lämnar stöd åt ett enskilt vatten- och avloppsföretag, får viss möjlighet att följa dess verksamhet. Jag kan i detta hänseende bl. a. erinra om regeln i 5 § angående grunderna för bestämmande av en anläggnings verksamhetsområde. Ett annat motiv för att bereda kommunen insyn i de icke-kommunala vatten- och avloppsföretagen ligger däri, att ägarna av de anslutna fastigheterna ofta icke har möjlighet att öva någon kontroll över det sätt, på vilket företagens angelägenheter handhaves.

Av nu angivna skäl föreslår jag att kommun, inom vilken den auktoriserade anläggningen driver sin verksamhet, skall äga utse en tillsyningsman för att öva uppsikt över anläggningen och sättet för handhavande av dess angelägenheter. Det kan måhända övervägas, om icke fastighetsägarnas intresse motiverar att tillsyningsman utses för alla icke-kommunala vatten- och avloppsföretag. Enär kommunerna icke läser undandra sig att i detta hänseende tillmötesgå önskemål, som framställas av fastighetsägarna, och med hänsyn till innehållet i 18 § anser jag dock att en föreskrift härom icke är behövlig.

För att möjliggöra den med bestämmelsen åsyftade tillsynen bör stadgas rätt för tillsyningsmannen att vinna tillträde till alla delar av anläggningen samt att granska räkenskaper och övriga handlingar rörande densamma. Rörande tillsyningsmannens åliggande torde allenast böra föreskrivas att han med lämpliga mellanrum, minst en gång om året, skall till kommunen avgiva berättelse över sin granskning samt att han i fall av sådan försummelse från huvudmannens sida, som påkallar åtgärd från myndighets sida, har att göra vederbörlig anmälan om förhållandet.

18 §.

Departementschefen. Enligt denna paragraf äger länsstyrelsen befogenhet att ingripa och förordna särskild syssloman, om skötseln av en icke-kommunal vatten- och avloppsanläggning försummas. Bestämmelsen, som äger viss motsvarighet i de sakkunnigas förslag (40 och 65 §§), har utformats efter mönster av 8 kap. 53 § vattenlagen.

19 §.

Betänkandet. De sakkunniga har, såsom tidigare nämnts, föreslagit att ärenden om utförande av vatten- och avloppsanläggningar skulle, sedan de utretts vid förrättning, hänskjutas till länsstyrelsens prövning. För det fall att saken rörde fastigheter i två eller flera län, skulle enligt de sakkunnigas förslag prövningen verkställas av länsstyrelserna gemensamt (93 §).

Departementschefen. Vad i 1, 2, 3, 5, 6, 12 och 18 §§ föreskrivits därom att vissa ärenden skall upptagas och prövas av länsstyrelse fordrar en närmare bestämning för det fallet, att en vatten- och avloppsanläggning sträcker sig eller ifrågasättes skola utsträckas över en länsgräns. De sakkunnigas förslag att frågor, som rör fastigheter i två eller flera län, skall prövas av länsstyrelserna i dessa län gemensamt, torde i många fall innebära alltför stor omgång i förhållande till ärendenas omfattning och betydelse. Jag finner lämpligare att prövningen anförtros åt länsstyrelsen i det län, där den anläggning varom fråga är huvudsakligen har eller skall ha sitt verksamhetsområde. Givetvis kan samråd med den andra länsstyrelsen ibland vara påkallat, men detta bör ske i annan form än genom medverkan i själva beslutet.

20 §.

Departementschefen. Såsom jag tidigare yttrat kan ett ärende, som enligt bestämmelserna i förslaget ankommer på länsstyrelsens prövning, tänkas någon gång bli av den omfattning eller beskaffenhet, att utredningen icke lämpligen kan omhänderhavas av länsstyrelsens egen personal. För dylika fall erfordras en bestämmelse, som ger länsstyrelsen möjlighet att för utredningen anlita sakkunnigt biträde. Bestämmelser om sakkunnigt biträde och om ersättning till detta kan lämpligen avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med de likartade bestämmelserna i lagen om enskilda vägar (92 § i lagens lydelse före den 1 juli 1954 samt 78 § femte och sjätte styckena och 85 § andra stycket i nu gällande lydelse). Ersättning till sakkunnigt biträde bör i allmänhet gäldas av anläggningens huvudman. Avser den väckta frågan icke befintlig eller planerad anläggning, d. v. s. i praktiken då frågan gäller förpliktande för vederbörande kommun att sörja för tillkomsten av vatten- och avloppsanläggning, bör kostnaden betalas av kommunen. Genom en särskild bestämmelse bör möjliggöras, att sakägare, som vållar onödig kostnad, förpliktas ersätta denna.

21 §.

Betänkandet. Med avseende å verkställighet av beslut om utförande av vatten- och avloppsanläggningar och vissa andra beslut har de sakkunniga föreslagit ett stadgande (116 §) av innehåll, att länsstyrelsen på ansökan av sakägare skulle bestämma viss tid inom vilken de i beslutet omförmälda åtgärderna skulle hava vidtagits vid vite eller vid äventyr att de genom läns-

styrelsens försorg verkställdes på bekostnad av den, som enligt beslutet hade att svara för åtgärdernas utförande. I vissa angivna fall ägde länsstyrelsen på sätt nu sagts foga anstalt om verkställighet, även om icke någon sakägare gjort framställning därom. Enligt förslaget skulle länsstyrelsen även kunna medgiva anstånd med verkställighet tills vidare eller under viss tid. — Med avseende å beslut, varigenom betalningsskyldighet ålagts, skulle gälla vad om verkställighet av dom i tvistemål vore stadgat.

Yttrandena. Svenska kommunal-tekniska föreningen har ansett det böra av lagtexten eller motiven framgå, att sådant föreläggande, som omnämndes i de sakkunnigas förslag, ej borde meddelas, om för åtgärdernas verkställande förelåge hinder, varöver vederbörande ej kunde råda.

Departementschefen. Av de sakkunnigas förslag till bestämmelser om verkställighet av länsstyrelsens beslut behöver, med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av lagstiftningens omfattning, blott bibehållas ett stadgande om rätt för länsstyrelsen att i beslut om åläggande enligt 3 eller 6 § stadga vite för det fall att åläggandet icke fullgöres. Därjämte bör upptagas en motsvarighet till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om rätt för länsstyrelsen att utsätta vite för överträdelse av reglementariska föreskrifter om nyttjandet av vatten- och avloppsanläggning. Någon särskild bestämmelse om att vite icke bör föreläggas eller utdömas i fall, då den därmed avsedda åtgärden icke kan fullgöras, torde ej vara behöfvlig.

22 §.

Betänkandet. Enligt de sakkunnigas förslag (103 §) skulle länsstyrelsens beslut i där avsedda ärenden meddelas efter anslag. Talan mot beslutet skulle — utom i visst angivet fall — föras hos Konungen inom en månad från den dag, då beslutet meddelades, dock att menighet ägde åtnjuta femton dagar längre besvärstid än nu sagts.

Departementschefen. Med hänsyn till att åtgärder nyligen vidtagits för att förenhetliga besvärstiden i administrativa mål (se SFS 1954: 355), finner jag icke lämpligt att i en författning av förevarande art upptages föreskrifter om besvärstid, som avviker från vad som i allmänhet gäller på detta område. Bestämmelsen om klagan över länsstyrelsens beslut bör därför ha det innehållet, att klagan skall föras hos Konungen genom besvär.

23 §.

Betänkandet. För de mål, som enligt de sakkunnigas förslag skulle handläggas vid domstol, har föreslagits bestämmelser av innebörd att vissa mål av vattenrättslig natur skulle upptagas av vattendomstol (97—99 §§), att vissa viktigare mål om ersättning skulle upptagas av expropriationsdomstol (106 §) samt att övriga mål skulle upptagas av allmän underrätt (113 §).

Departementschefen. I likhet med vad jag vid 19 § föreslagit i fråga om ärenden, vilka ankommer på länsstyrelse, synes mig lämpligt att även beträffande mål, vilka enligt förslaget skall ankomma på domstol, införa en gemensam forumbestämmelse. Tvekan kan råda, huruvida dessa mål bör upptagas av allmän underrätt eller av någon av specialdomstolarna, d. v. s. ägodelningsrätt, expropriationsdomstol eller vattendomstol. Till förmån för något av de senare alternativen talar den omständigheten, att vissa dylika mål — särskilt de som rör tillämpning av 8 och 9 §§ i förslaget — avser värderingsspörsmål likartade med dem som förut ankommer på ägodelningsrätter, expropriationsdomstolar och vattendomstolar. I praktiken torde dock dylika mål förekomma ganska sällan och endast undantagsvis bli av större omfattning eller ekonomisk betydelse. Av större vikt är frågorna om avgiftsskyldigheten. Sådana tvister upptages för närvarande av de allmänna domstolarna, och anledning synes icke föreligga att i detta hänseende göra någon ändring i vad som nu gäller. Jag föreslår därför att tvister i de frågor, som avhandlas i förslaget, i den mån de ankommer på domstols prövning upptages av allmänna underrätten i den ort, där anläggningen huvudsakligen har sitt verksamhetsområde.

Vad angår tvister enligt 8 §, vars innehåll är av expropriationsrättslig natur, bör i förslaget inflyta en bestämmelse om att anläggningens huvudman i regel skall vidkännas kostnaderna å ömse sidor. För att icke denna regel skall uppmuntra till oskäligen rättegångar bör dock, i överensstämmelse med vad som stadgats i vissa andra likartade författningar, domstolen erhålla möjlighet att avvika från densamma, om sådant på grund av särskilda omständigheter finnes skäligt. Med hänsyn till sambandet mellan 8 och 9 §§ måste de nu angivna grunderna för rättegångskostnader rimligtvis i princip få gälla även i mål rörande tillämpning av 9 §. Det är troligt, att huvudmannen i detta senare fall löper större risk att bli utsatt för ohemula anspråk än i det fall, som regleras i 8 §. Undantagsregeln, som ger domstolen möjlighet att låta vardera parten stå sina kostnader eller ålägga sakägaren att bära såväl egna som huvudmannens kostnader, synes emellertid kunna och böra tillämpas så, att huvudmannen beredes erforderligt skydd i detta avseende.

24 §.

Departementschefen. Förevarande bestämmelse om utvidgad tillämpning av begreppet fastighet har motsvarighet i de sakkunnigas förslag (4 §) och är utformad efter mönster bl. a. av 8 kap. 56 § vattenlagen.

25 §.

Betänkandet. De sakkunniga har bland de inledande stadgandena i den föreslagna lagen om vatten- och avloppsanläggningar intagit en bestämmelse (5 §), som skulle reglera det personliga ansvaret för fastighetsförpliktelser och tillika angiva, vem som ägde utöva de rättigheter vilka i förslaget sades skola tillkomma fastighet. Huvudregeln borde vara, att skyldig-

heterna skulle fullgöras och rättigheterna utövas av fastighetens ägare. Såsom fastighetsägare skulle vid tillämpning av lagen anses jämväl den som innehade fastighet med fideikommissrätt eller eljest utan vederlag besuttede fastighet på grund av testamentariskt förordnande. Den, som innehade fastighet på sådana villkor att han, där fastighetsskatt för egendomen skulle utgå, jämlikt kommunalskattelagen vore skyldig att erlægga dylik skatt, skulle i nu angivna hänseende träda i ägares ställe. Vidare föresloges en bestämmelse att ny ägare eller innehavare ej svarade för förpliktelse, som skulle fullgöras innan han skulle tillträda fastigheten.

Yttrandena. Stadsfullmäktige i Malmö har framhållit att åtminstone betalningsskyldigheten för periodiska avgifter stundom torde böra åvila annan än den, vilken enligt de sakkunnigas förslag vore att anse som fastighetsägare. Frågan om en utökning av den krets av fastighetsinnehavare, som skulle jämföras med ägare, vore därför värd att tagas under övervägande. Härvid finnes icke anledning att i detalj följa de bestämmelser, som gällde enligt kommunalskattelagen. — *Kommunalfullmäktige i Huddinge* har anmärkt, att det vore omöjligt för en kommun att veta, när överlåtelse av en fastighet ägt rum, och att de föreslagna bestämmelserna därför kunde leda till svårigheter vid indrivande av avgiftsfordringar. Bestämmelserna komme dessutom att medföra att kommunerna måste vara synnerligen restriktiva vid beviljande av anstånd med inbetalning av förfallna avgifter.

Departementschefen. Vid utarbetandet av förevarande lagförslag har förutsatts, att huvudmannens rättigheter och skyldigheter gäller i förhållande till de fastigheter, som anslutits eller ifrågasättes skola anslutas till anläggningen, och i regel icke förändras genom att fastigheterna byter ägare. Denna förslagets ståndpunkt är av särskilt intresse med avseende å de förpliktelser (framför allt anslutningstvånget och avgiftsplikten), vilka enligt förslaget kommer att häfta vid fastigheterna. Förslagets innebörd kan också uttryckas så, att förpliktelserna har sakrättslig karaktär och i de flesta hänseenden — dock ej i fråga om betalning av förfallen avgift — t. o. m. kan sägas ha en förmånligare ställning än sådana förpliktelser, som häftar vid fastigheterna på grund av in-teckning.

Emellertid erfordras, såsom de sakkunniga framhållit, också ett stadgande, som reglerar frågan, vem som har att bära det personliga ansvaret för fullgörande av en fastighets förpliktelser. Denna fråga torde böra i huvudsak lösas i enlighet med de sakkunnigas förslag, d. v. s. så, att förpliktelserna i regel åvila fastighetens ägare. Såsom ägare bör den svara, som enligt 47 § kommunalskattelagen — i dess nyligen antagna ändrade lydelse — är i ägares ställe skyldig att erlægga skatt för garantibelopp för fastigheten. Att med ägare bör jämföras fideikommissinnehavare och den som eljest utan vederlag besitter fastighet på grund av testamentariskt förordnande, torde vara uppenbart även utan att särskild bestämmelse därom gives.

Den nu förordade lösningen av frågan om det personliga ansvaret för fastighets förpliktelser överensstämmer med vad som tillämpas vid flertalet

kommunala vattenverk. I vissa orter förekommer dock, att vattenavgifterna påföres hyresgäster och andra nyttjanderättshavare. Eftersom anledning icke torde föreligga att förbjuda ett sådant uppördssystem för det fall att huvudmannen åtnöjes därmed, bör de nyssnämnda bestämmelserna om ansvarighet för fastighetsägare m. fl. avfattas så, att de endast blir gällande för det fall att annat ej avtalats.

Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om att ny ägare eller innehavare av ansluten fastighet ej skall svara för avgift, som förfaller till betalning innan han skall tillträda fastigheten, har utsatts för kritik ur den synpunkten, att den skulle försvåra avgiftsindrivningen. En regel av motsatt innehåll bör emellertid, såsom ägnad att medföra rättsosäkerhet, icke komma i fråga.

26 §.

Departementschefen. Denna paragraf behandlar frågan om municipalsamhällellenas befattning med vatten- och avloppsfrågorna. Beträffande innehållet i paragrafen hänvisar jag till vad jag anfört i den allmänna motiveringen.

Övergångsbestämmelserna.

Betänkandet. De sakkunniga har i sitt betänkande tämligen ingående behandlat principerna för ikraftträdandet. Vad som i detta hänseende främst påkallade uppmärksamhet, vore enligt deras mening avgiftssystemet. Såsom tidigare anförts har de sakkunniga ansett att byggnadslagens bestämmelser om ersättning för gatubyggnadskostnad borde omarbetas så, att de icke komme att avse kostnader för avloppsledning, och att den nya lagstiftningen i stället borde bereda möjlighet att uttaga avgifter till täckande av icke blott kostnaderna för avloppsanordningarnas utförande utan även kostnaderna för deras underhåll, drift och förnyelse. Beträffande anläggningar och anläggningsdelar, som tillkommit före ikraftträdandet av denna nya lagstiftning, borde det vara tillåtet att genom avgifter täcka kostnaderna för underhåll, drift och förnyelse men däremot i allmänhet icke kostnaderna för anläggningarnas utförande. Kommun, inom vilken vid ikraftträdandet gällde bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad eller varest fråga om sådana bestämmelser då blivit väckt, borde emellertid icke försättas i ett sämre läge än förut. I dylika fall borde därför avgifter få utgå till täckande också av kostnaderna för anläggningens utförande.

De sakkunniga har ansett, att bestämmelserna i nu berörda ämnen av lagtekniska skäl måste uppdelas på två av de föreslagna lagarna, nämligen lagen om ändring i vissa delar av byggnadslagen och lagen om vatten- och avloppsanläggningar. I förstnämnda lag borde inflyta de stadganden, som hade till ändamål att bringa det äldre systemet att upphöra, varemot i den senare lagen borde inflyta bestämmelser om de avgifter, som komme att utgå enligt det nya systemet.

I anledning av det nu anförda har de sakkunniga i sitt förslag till lag om ändring i vissa delar av byggnadslagen intagit en övergångsbestämmelse av innehåll, att vad som i bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad funnes stadgat om skyldighet för ägare av tomt att bidraga till kostnad för avloppsledning skulle upphöra att gälla, då den nya lagen trädde i kraft, dock att förut gällande bestämmelser alltjämt skulle tillämpas å tomt, som anslutits till kommunal avloppsanläggning före lagens ikraftträdande. Vad nu sagts rörande bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad skulle även avse sådan bidragsskyldighet i nämnda hänseende, som gällde av ålder eller på grund av föreskrifter, som meddelats före den 1 januari 1932.

Med avseende å ikraftträdandet av den lag om vatten- och avloppsanläggningar, som de sakkunniga föreslagit, har i denna upptagits ett stadgande (124 §) av innehåll, att vid bestämmande av avgifter till kommunal avloppsanläggning inom område under stadsplan skulle i kostnaderna för anläggningsdel, som tillkommit före ikraftträdandet, få inräknas allenast vad som åtginge till underhåll, drift och förnyelse av anläggningsdelen. Utan hinder därav finge dock i avgifterna för tomt, vars ägare ej i annan ordning bidragit eller kunde förpliktas bidraga till kostnaderna för avloppsanläggningens utförande, inräknas andel i kostnaderna för utförandet av sådana anordningar, som tillkommit efter det fråga om antagande av bestämmelser rörande bidrag till gatubyggnadskostnad i behörig ordning väckts inom kommunen.

Yttrandena. *Hovrätten för Nedre Norrland* har erinrat att de föreslagna bestämmelserna om avgiftsplikten till kommunalt företag, som tillkommit innan den nya lagen trädde i kraft, förutsatte såsom huvudregel, att lagen, där annat ej nämnts, vore tillämplig även å anläggning eller del därav, som tillkommit före ikraftträdandet. Det syntes angeläget att denna viktiga regel komme till tydligare uttryck än som skett i den föreslagna lagtexten. *Hovrätten för Västra Sverige* har gjort samma anmärkning samt därjämte föreslagit, att — till undvikande av missförstånd — i anslutning till 124 § gjordes en hänvisning till eller erinrades om den föreslagna övergångsbestämmelsen till byggnadslagen.

Svenska kommunal-tekniska föreningen har framhållit, att bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad på grund av föreskrifterna i 155 § byggnadslagen kunde gälla även annan fastighet än tomt. Föreningen har därjämte erinrat om att enligt förslaget skulle i avgifterna till kommunal avloppsanläggning i vissa fall få inräknas andel i kostnaderna för utförandet av sådana anordningar, som tillkommit efter det fråga om antagande av bestämmelser rörande bidrag till gatubyggnadskostnad väckts inom kommunen. Mot denna princip vore intet att erinra. Det borde emellertid beaktas, att icke alla gatubyggnadskostnadsbestämmelser vore så utformade (beträffande avloppsledningar), att den dag, då frågan om bidragsbestämmelser väcktes i fullmäktige (dagen a), vore normgivande för frågan, till vilka anläggningar bidrag skulle utgå, utan en senare dag (dagen b), t. ex.

den då bestämmelserna antagits av fullmäktige. Vid den av de sakkunniga föreslagna lydelsen av 124 § syntes tomtägare, som genom gatubyggnadskostnadsbestämmelserna vore bidragsskyldig endast beträffande ledningar, som tillkommit efter dagen b, bli bidragsskyldig även till ledningar, som tillkommit mellan dagen a och dagen b. Detta syntes icke skäligen. Det borde också beaktas att gatubyggnadskostnadsbestämmelser kunde vara fastställda för endast del av stad. Föreningen ville vidare ifrågasätta, huruvida icke övergångsbestämmelser beträffande gällande vattentaxor vore erforderliga. Åtminstone borde utsägas, att rörande vattentaxa, som fastställts av länsstyrelsen före lagens ikraftträdande, skulle gälla vad i lagen sades om taxa fastställd av länsstyrelsen efter lagens ikraftträdande.

Kommunalfullmäktige i Sollentuna har i sitt yttrande berört det fall, att ledningar utförts inom icke stadsplanlagt område vid en tidpunkt, då fråga om gatubyggnadskostnadsbestämmelser väckts, samt att anslutningsavgifter för både vatten- och avloppsledningar uttagits av befintlig bebyggelse i enlighet med träffade avtal. När stadsplan nu lades å ett dylikt område, varigenom ett flertal nybildade tomter uppstode, hade kommunen enligt fastställda gatubyggnadskostnadsbestämmelser rättighet att uttaga den på de nybildade tomterna belöpande kostnaden för avloppsledningarna, vilken kostnad tidigare förskotterats av kommunen. Den nya lagen borde i dylika fall ej ställa kommunen i sämre läge än vad den hade enligt nu gällande bestämmelser.

Departementschefen. Den föreslagna nya lagstiftningen bör, med hänsyn till sitt samband med frågan om statsbidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp, träda i kraft vid nästa budgetårsskifte, d. v. s. den 1 juli 1955.

Med avseende å reglerna för ikraftträdandet kan till en början fastslås, att den nya lagstiftningen för att medföra avsedda verkningar måste i princip göras tillämplig även på anläggningar som utförts eller är under utförande vid tiden för ikraftträdandet. Denna regel bör komma till tydligt uttryck i lagtexten. I fråga om anläggning, som drives av annan än kommun, är emellertid att märka, att de nya reglerna med hänsyn till stadgandet i 1 § blir tillämpliga blott om anläggningen genom särskilt beslut av länsstyrelsen förklaras för allmän. Angående detta förhållande bör i övergångsbestämmelserna lämpligen göras en erinran i den formen, att sådant beslut säges kunna meddelas också i fråga om icke-kommunal anläggning, som kommit till stånd före lagens ikraftträdande. Prövningen bör ske enligt de i 2 § angivna grunderna. Samtycke av kommunen synes dock ej böra ovillkorligen krävas i detta fall.

De förhållanden, som uppkommer vid utbyggnad av förut befintlig kommunal vatten- och avloppsanläggning, synes utan modifikationer kunna bedömas enligt förslaget bestämmelser om utförande av ny anläggning. Hit hörande stadganden (3—9 §§) kan således tillämpas även i fråga om nytillkommande delar av äldre anläggning.

Med avseende å den fortsatta driften av äldre kommunala vatten- och avloppsanläggningar kan förslagets bestämmelser (10—13 §§) sägas i allt väsentligt innefatta blott ett lagfästade av vad som för närvarande anses gälla. Bestämmelserna kan därför icke väntas orsaka några övergångssvårigheter.

Vad angår förslagets bestämmelser om avgifter till kommunal vatten- och avloppsanläggning (14—16 §§) bör med hänsyn till innehållet i gällande rätt skiljas mellan avgifter för vattenförsörjning och avgifter för avlopp.

De vattenavgifter, som för närvarande tillämpas vid kommunala vattenverk, utgår nästan undantagslöst enligt bestämmelser, som fyller förslagets krav på vatten- och avloppstaxor. Eftersom förslaget går ut på att det även i fortsättningen skall ankomma på huvudmannen att bestämma taxa, medför förslagets ikraftträdande inga andra konsekvenser, än att huvudmannen bör tillse, att det tillämpade avgiftssystemet ej står i strid mot den nya lagen.

I fråga om skyldighet att gälda avgift för avlopp innebär däremot förslaget betydande ändringar i gällande rätt. I anslutning till vad jag förut yttrat i detta ämne vill jag erinra om att det samtidigt härmed framlagda förslaget till lag om ändring i byggnadslagen innebär slopande av den hittillsvarande möjligheten för kommun att uttaga bidrag till avloppskostnad enligt bestämmelser om gatubyggnadskostnad eller andra för särskilda orter gällande äldre bestämmelser. I stället träder den mera omfattande befogenheten för kommun att uttaga avgifter enligt det nu förevarande förslaget. I förevarande sammanhang gäller frågan, i vad mån det är möjligt och lämpligt att även å äldre anläggningar tillämpa de nya, för kommunen förmånligare avgiftsreglerna.

De sakkunniga kan beträffande denna fråga sägas ha intagit den ståndpunkten, att den nya lagen bör bli tillämplig i fråga om bestridande av kostnader, som nedlägges å vatten- och avloppsanläggning efter lagens ikraftträdande men att kommunen däremot icke skall äga genom avgifter i nya lagens ordning bereda sig ersättning för kostnader, som nedlagts före ikraftträdandet, i vidare mån än sådant varit möjligt enligt äldre regler. Denna grundsats blir tillämplig även i fall då anläggningen i avgiftshänseende varit underkastad reglerna i 8 kap. vattenlagen. Enligt min mening innefattar den angivna principen en rimlig lösning av frågan.

Vad angår den närmare utformningen av de bestämmelser, som skall reglera införandet av det nya avgiftssystemet, synes den av de sakkunniga tillämpade dispositionen böra något jämkas i syfte att göra reglerna mera överskådliga. I övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i byggnadslagen bör meddelas föreskrift om att gällande bestämmelser rörande bidrag till gatubyggnadskostnad icke får, i vad de avser kostnader för avlopp, tillämpas å fastighet som anslutes till avloppsledningen efter den nya lagstiftningens ikraftträdande och att detsamma skall gälla de äldre bestämmelser av liknande innebörd, som tillämpas i vissa orter. För att förebygga varje tvekan bör därvid i lagtexten erinras om att bidragsskyldighet i stället kan åläggas fastigheten enligt bestämmelserna i lagen om allmänna

vatten- och avloppsanläggningar. Det torde ej behöva särskilt påpekas att man därvid har att beakta jämväl den övergångsregel som enligt vad i det följande anföres skall upptagas i nämnda lag. Vidare bör inflyta ett stadgande för det fallet, att fråga om antagande av bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad blivit väckt före den nya lagens ikraftträdande men icke blivit dessförinnan slutligen prövad. At stadgandet bör ges det innehållet, att kostnaden för avloppsledning, som av kommunen anlagts efter frågans väckande, får uttagas genom avgifter på sätt föreskrivits i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. — Övergångsbestämmelserna till lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar kan, såvitt nu är i fråga, lämpligen taga form av ett förbud mot att vid anläggning, som tillkommit före ikraftträdandet, uttaga avgifter till täckande av kostnaden för anläggningens utförande i vidare mån än detta varit medgivet enligt äldre rätt och för anläggningen meddelade särskilda föreskrifter eller följer av övergångsbestämmelserna till lagen om ändring av byggnadslagen.

Med den nu förordade utformningen av övergångsbestämmelserna torde de anmärkningar, som framställts mot de sakkunnigas förslag i ämnet, i allt väsentligt bli tillgodosedda. Jag erinrar om att de nya avgiftsbestämmelserna — liksom de nuvarande stadgandena om ersättning för gatubyggnadskostnad — har till ändamål att angiva det högsta belopp, som får uttagas av fastighetsägarna. Hänvisningen till äldre rätt medför visserligen den olägenheten, att hänsyn även i framtiden måste tagas till de nuvarande, ofta svårtolkade bestämmelserna, men innebär å andra sidan en garanti för att den nya lagstiftningen icke i något hänseende sätter en kommun i sämre läge än förut.

De processuella bestämmelserna i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (19—23 §§) torde ej föranleda behov av särskilda övergångsregler.

Att den nya lagen i princip icke rubbar avtal angående avgiftsskyldighet m. m., som träffats före ikraftträdandet, torde stå klart utan att uttrycklig bestämmelse därom behöver meddelas. Frågan huruvida tillkomsten av den nya lagstiftningen i särskilda fall kan komma att inverka på de förutsättningar, under vilka sådant avtal ingåtts, och därigenom eventuellt påverka dess giltighet får bedömas i rättstillämpningen enligt allmänna grundsatser.

B. Förslaget till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen.

Betänkandet. De sakkunniga har föreslagit omfattande ändringar i 1, 2, 8, 9, 10, 11 och 14 kap. vattenlagen. Vad angår 8 kap. har förslaget gått ut på att i kapitlet bibehålla i huvudsak blott de bestämmelser, som rör villkoren för utsläppande av avloppsvatten, och att till den föreslagna lagen om vatten- och avloppsanläggningar överföra alla övriga bestämmelser, t. ex. de som rör anslutningsrätt, anslutningstvång och omfattningen av de anslut-

na fastigheternas bidragsskyldighet liksom även de organisatoriska bestämmelserna för avloppsföretag.

Departementschefen. Med den begränsning av den nya lagstiftningen som jag förordat behöver den icke i större omfattning beröra rent vattenrättsliga ämnen. Vissa ändringar i 8 kap. vattenlagen är emellertid ofrånkomliga, i det att från tillämpningen av stadgandena i nämnda kap. bör undantagas de ämnen, vilka regleras i den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Redan nu gäller, att områden under stadsplan i viktiga avseenden, särskilt vad angår frågorna om anslutningsrätt, anslutningstvång och kostnadsfördelning, är undantagna från tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet. De erforderliga ändringarna i kapitlet kan sägas i stort sett gå ut på att dessa undantag utvidgas till att avse hela tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Därjämte bör emellertid i detta sammanhang upptagas vissa andra frågor, vilka berör lydelsen av 8 kap.

I 1 § har de sakkunniga föreslagit en ändring av innebörd, att de krav på reningsåtgärder, vilka i kapitlet uppställs i fråga om dag- och dräneringsvatten från mark under stadsplan, skall gälla även i fråga om dylikt vatten som avledes från mark under byggnadsplan. Ändringen, vilken motiverats bl. a. med att det ej sällan kunde bli beroende på tillfälligheter om en planläggning utfördes i den ena eller den andra formen, står i överensstämmelse med det även av mig omfattade önskemålet att icke onödigtvis uppdraga någon skarp gräns mellan områden inom och områden utom stadsplan utan att i stället söka tillskapa regler, som ger utrymme för tillämpning med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Jag tillstyrker därför att den föreslagna lagändringen kommer till stånd.

Den ändring som föreslås i 2 § får ses i belysning av stadgandena i nuvarande 54 och 55 §§. I 54 § är, såsom jag förut nämnt, intagen en definition av begreppet samhälle, enligt vilken under nämnda begrepp hänföres allenast kommun eller municipalsamhälle, varest finnes stadsplan, varjämte ges vissa regler innefattande närmare utveckling av och undantag från denna definition. I 55 § meddelas bestämmelser för det fall, att kommun eller municipalsamhälle, varest stadsplan ej finnes, i särskild ordning förpliktas att avleda avloppsvatten eller eljest vill avleda sådant vatten. Dessa bestämmelser bör ersättas av ett stadgande, som direkt anknyter begreppet samhälle till den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. I klarhetens intresse bör detta anges redan i början av kapitlet. I 2 § kan därför lämpligen inrymmas en allmän erinran om att ytterligare bestämmelser om avledande av avloppsvatten ges i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Denna erinran har i förslaget intagits såsom en andra punkt i paragrafens andra stycke. Den egentliga definitionen av begreppet samhälle, vilken får sin plats såsom ett tredje stycke av 2 §, bör gå ut på att med denna beteckning avses verksamhetsområdet för en allmän vatten- och avloppsanläggning. Den utvidgning av

termens innebörd som sålunda föreslås synes mig stå i tämligen god överensstämmelse med dess användning i allmänt språkbruk. Eftersom uttrycket samhälle flerstädes i kapitlet användes även för att beteckna det rättssubjekt, till vilket de i kapitlet stadgade rättigheterna och skyldigheterna anknötes, bör i paragrafen vidare utsägas, att rättigheterna utövas och skyldigheterna fullgöras av anläggningens huvudman. — Det må här erinras om att länsstyrelsen enligt 5 § andra stycket förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar skall hållas underrättad om verksamhetsområdet för anläggningarna inom länet.

14 § innehåller i sitt andra stycke bestämmelser rörande sådant avloppsföretag, som är gemensamt för samhälle och en eller flera fastigheter, som ej ingår i samhällets stadsplan. Om definitionen å samhälle ändras på sätt jag förut antytt, bör även lydelsen av 14 § jämkas därhän, att paragrafen kommer att avse förhållandet mellan samhälle och en eller flera fastigheter, som är belägna utom samhället. Vad i 14 § andra stycket andra punkten säges därom, att vid fördelningen av kostnaderna för avloppsföretag skall i vissa fall tagas hänsyn till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen, står ej i överensstämmelse med de principer, som ligger till grund för avgiftsreglerna i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Dessa avgiftsregler utgår från att hela kostnaden för anläggningen skall få uttagas genom avgifter av de anslutna fastigheterna. Jag föreslår därför att denna punkt får utgå.

Även i 17 §, som från tillämpningsområdet för bestämmelserna i 3—16 §§ undantager avledande inom stadsplan av kloakvatten från byggnader, gator och andra platser inom det stadsplanlagda området, bör vad som sägs om stadsplan och stadsplanlagt område ändras att avse område inom samhälle.

22 § innehåller en föreskrift om ledningar inom stadsplan för torrläggning av mark inom det stadsplanlagda området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom sådant område. Paragrafen stadgar härom att de särskilda bestämmelserna i 18—21 §§ om kombinerade avlopps- och torrläggingsföretag i väsentliga delar ej skall äga tillämpning å dylika ledningar. Stadgandet sammanhänger med den i 1 § tredje stycket givna föreskriften, att beträffande torrläggning av mark inom områden som nu avses skall gälla vad som finnes stadgat om avledande av kloakvatten. Därest — såsom jag förordat — bestämmelsen i 1 § tredje stycket utvidgas att avse icke blott torrläggning av mark inom stadsplan utan även torrläggning av mark inom byggnadsplan, bör även 22 § undergå motsvarande ändring.

Beträffande 29 §, som bl. a. ger vissa bestämmelser om ömsesidig skyldighet för samhälle å ena, samt fastigheter, vilka ej är belägna inom samhällets stadsplan, å andra sidan, att delta i eller annorledes bidra till åtgärder mot vattenförorening, bör vidtagas en ändring av samma innebörd som den jag föreslagit vid 17 §.

I 33 §, som bl. a. ger föreskrifter för det fall att avloppsvattnet från

fabrik eller inrättning, vilken är belägen inom stadsplan, icke avledes genom samhället tillhörig avloppsledning, bör vidtagas en ändring, som motsvarar de nyss förordade ändringarna beträffande 17 och 29 §§.

36 § avhandlar de villkor, som av samhälle skall kunna uppställas för avledande genom dess avloppsledningar av avloppsvatten från fabriker och andra industriella inrättningar inom samhällets stadsplan. Enligt den tidigare förordade terminologien bör bestämmelsen i stället angivas gälla fabriker och inrättningar inom samhället. — I detta sammanhang bör erinras, att de sakkunniga i betänkandet redovisat ett av fiskeristyrelsen uttryckt önskemål om att samhälle måtte berättigas att för inledande i dess avloppsnät av industriellt avloppsvatten uppställa villkor med hänsyn icke blott till avloppsvattnets beskaffenhet utan även till dess mängd. Det syfte en bestämmelse härom skulle tjäna torde i väsentliga delar få anses tillgodosett genom avgiftsreglerna i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

54 och 55 §§ skall utgå ur kapitlet. I detta avseende hänvisar jag till vad jag anfört beträffande ändringarna i 2 §. Uteslutningen av 54 och 55 §§ föranleder att 56 § erhåller beteckningen 54 §, varjämte underrubriken »Slutbestämmelser» bör utgå.

C. Förslaget till lag om ändring i byggnadslagen.

Betänkandet. På sätt tidigare anförts har de sakkunniga föreslagit att ur byggnadslagen skulle utgå de stadganden som rörde tomtägares skyldighet att ersätta avloppskostnad och likaså alla de övriga stadganden som kunde sägas ha till innebörd att avloppsledning utgjorde del av gata. Dylika stadganden funnes inrymda i 38, 52, 54, 55, 68 och 74 §§ nämnda lag. Uppmärksamhet påkallade vidare den i 73 § byggnadslagen givna bestämmelse, enligt vilken ägare av område, som lades under stadsplan, i vissa fall kunde förklaras pliktig att bekosta avloppsledningar inom området. De sakkunniga har ansett, att denna bestämmelse borde överföras till den föreslagna lagen om vatten- och avloppsanläggningar (25 §) och i samband därmed göras tillämplig även å anordningar för vattenförsörjning samt utvidgas att avse också områden, som lades under byggnadsplan. Genom en övergångsbestämmelse i sistnämnda lag (122 §) borde vidare ges möjlighet att i viss omfattning ålägga liknande förpliktelse för ägare av område, vilket inginge i stadsplan eller byggnadsplan, som faststälts före ikraftträdandet av den nya lagstiftningen.

Yttrandena. Från många håll, bl. a. *stadsfullmäktige i Göteborg*, har mot den föreslagna lydelsen av 54 § byggnadslagen anmärkts, att tomtägare, som ville verkställa nybyggnad å sin tomt, innan gatan utanför tomten blivit upplåten till allmänt begagnande, bleve befriad från den hittills honom åvilande skyldigheten att själv ordna nödigt avlopp från tomten samt att ett överförande av nämnda skyldighet på stadsplanesamhällena kunde bli betydande för dessa och därför icke borde komma i fråga.

Länsarkitekten i Stockholms län har ansett att bestämmelserna om mark-exploatörs skyldighet att bekosta vatten- och avloppsledningar närmast hörde hemma i byggnadslagen och icke i en lag om vatten- och avloppsanläggningar. Samma mening har uttalats från vissa andra håll, bl. a. *länsstyrelsen i Kalmar län* samt *länsarkitekten i Örebro län*.

Departementschefen. Den nya lagstiftningen föranleder ändringar i byggnadslagen, vilka i det väsentliga bör följa de sakkunnigas förslag. På ett par punkter vill jag dock förorda avvikelser från vad de sakkunniga föreslagit.

Med avseende å 52 §, i vars andra stycke uppräknas de särskilda anordningar, med vilka gata skall vara utrustad vid upplåtandet, kan jag i det väsentliga hänvisa till vad jag yttrat vid 7 § förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. I överensstämmelse med vad jag där anfört bör stadgandet om tidpunkten för anordnande av underjordisk avloppsledning utgå ur lagtexten, medan paragrafen i övrigt bibehålles oförändrad.

Av praktiska skäl synes skyldigheten enligt 38 och 54 §§ att anordna avlopp vid nybyggnad böra bibehållas. En jämkning bör dock ske i 54 § med hänsyn till att avloppsledning icke vidare kommer att anses utgöra del av gatan. Visserligen bör man som regel kunna räkna med att avloppsledning även hädanefter kommer att iordningställas samtidigt med gatan, men lagregeln synes böra formuleras med beaktande av att det nuvarande mycket nära sambandet mellan gatan och avloppsledningen icke längre föreligger.

55 och 68 §§ bör ändras i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Vad i 73 § sägs om förpliktande för markexploatör att i särskild ordning bekosta anläggande av gator och avloppsledningar för exploateringsområdet har enligt min mening ej så nära samband med den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, att det finns anledning att överföra bestämmelsen till nämnda lag. Bestämmelsen bör därför bibehållas i byggnadslagen. De utvidgningar i bestämmelsens tillämpningsområde, som de sakkunniga föreslagit, har motiverats med önskemålet att åt det allmänna förbehålla sådan markvärdestegring, som inträder till följd av samhällseliga åtgärder. Eftersom sistnämnda problemkomplex kommer att bli föremål för utredning i annat sammanhang, anser jag icke lämpligt att nu taga ställning till förevarande fråga i vidare mån än som direkt påkallas för att vinna överensstämmelse med de grundläggande principerna för den aktuella lagstiftningen. Jag syftar därvid på den föreslagna utvidgningen av bestämmelsen till att gälla icke blott anordningar för avlopp utan även anordningar för vattenförsörjning. Endast i detta hänseende är jag för närvarande beredd att tillstyrka en ändring i förevarande paragraf.

Bestämmelsen i 74 § om skyldighet för stad att underhålla allmän avloppsledning bör, såsom de sakkunniga föreslagit, utgå ur paragrafen.

Med avseende å *övergångsbestämmelserna* hänvisar jag till vad jag yttrat i anslutning till övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

I enlighet med vad i det föregående anförts föreligger nu förslag till

- 1) *lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar;*
- 2) *lag om ändring i 8 kap. vattenlagen; samt*
- 3) *lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Vid protokollet:

Sven Fischier.

¹ Lagförslagen, vilka — fränsett några redaktionella jämkningar i de under 1) och 3) upptagna förslagen — är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 4 februari 1955.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 17 november 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 8 oktober 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar;
- 2) lag om ändring i 8 kap. vattenlagen; samt
- 3) lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Voldmar Körlof.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

I förhållande till de sakkunnigas förslag innebära de till lagrådet remitterade lagförslagen väsentliga begränsningar av lagstiftningens omfattning. Även efter dessa begränsningar, för vilka anförts skäl som i stort sett synas övertygande, torde lagstiftningen emellertid vara väl ägnad att främja tillkomsten av sådana vatten- och avloppsanläggningar som ur allmän synpunkt äro av större betydelse. Genom att reformen ej gjorts mera ingripande har det blivit möjligt att i avsevärd mån inskränka lagtextens omfång. I stor utsträckning hava stadgandena fått en tämligen allmän avfattning. Särskilt med hänsyn till att förhållandena äro mycket olika på olika orter och till svårigheten att förtutse hur utvecklingen faktiskt kommer att gestalta sig framstår det dock som försvarligt att bestämmelserna ej erhållit en mera detaljerad utformning. Härigenom har vunnits att lagtexten blivit överskådlig och fri från tyngande omständlighet. I vissa fall synes dock avsaknaden av utförligare och mera preciserade regler kunna föranleda tvekan om den närmare innebörden.

Förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

3 §

Regeringsrådet Lorichs:

Genom den i 3 § upptagna bestämmelsen har avsetts att reglera omfattningen av en kommuns skyldigheter beträffande ordnandet av ett bebyggelseområdes vattenförsörjning och avlopp. I paragrafen gives uttryck för principen att kommunen ytterst är ansvarig för att en gemensam anläggning kommer till stånd, då för ett *större* bebyggelseområde vattenförsörjning och avlopp icke kunna ordnas annorledes på ett ur sanitär synpunkt tillfredsställande sätt. Att dessa angelägenheter ordnas utgör i dylikt fall ett väsentligt allmänt intresse, för vilket kommunen utgör den naturliga målsmannen. Gäller det bebyggelse av allenast *mindre* omfattning skall däremot enligt motiven ansvarighet för att gemensam anläggning kommer till stånd icke åligga kommunen ehuru åtgärder i sådant syfte falla inom dess kompetensområde.

Det är givetvis ogörligt att mera exakt angiva hur en bebyggelse skall vara beskaffad för att kommunens *befogenhet* att ingripa ordnande i fråga om vatten och avlopp skall anses hava övergått i en *skyldighet*. En allmänt hållen beskrivning av omständigheterna är både nödvändig och lämplig. I förevarande lagförslag har det uttrycket valts att skyldighet för kommunen att ingripa föreligger då till förekommande av sanitär olägenhet påkallas att vattenförsörjning och avlopp för ett område ordnas »i ett större sammanhang». Sistnämnda uttryck synes i och för sig godtagbart såsom i allmänna ordalag antydande den gränsdragning varom är fråga.

Emellertid förekommer redan i 2 § första stycket en till sin natur likartad bestämning, då nämligen såsom förutsättning för att en enskild vatten- och avloppsanläggning må förklaras för allmän angives — förutom sanitära skäl — att anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning och omständigheterna i övrigt prövas vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt. I motiven belyses tämligen ingående hur denna lagbestämmelse är avsedd att tolkas.

Fråga uppställer sig då, huruvida den skillnad mellan större och mindre bebyggelseområden som åsyftas i 2 § första stycket är densamma som avses i 3 §.

Det kunde tyckas självklart, att om anordnandet av en för ett bebyggelseområde gemensam vatten- och avloppsanläggning är påkallad till förekommande av sanitär olägenhet och bebyggelsen tillika är av den omfattning och beskaffenhet i övrigt att anläggningen är »av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt», ansvaret för att en sådan kommer till stånd ytterst borde åvila kommunen. Av tredje paragrafens formulering synes emellertid framgå att detta icke ansetts vara fallet under alla omständigheter utan att det skulle finnas sådana orter inom vilka bebyggelsen visserligen är av sådan täthet och omfattning, att det är av väsentlig betydelse ur allmän syn-

punkt att vatten- och avloppsfrågan löses gemensamt, men dock icke nått sådant utvecklingsstadium att frågans ordnande framstår såsom en kommunens skyldighet. En dylik skild gränsdragning förefaller mindre tillfredsställande och ägnad att vålla ovisshet i tillämpningen, särskilt som någon motivering icke lämnats som belyser varför så olika uttryck valts i 2 § första stycket och 3 § för att ange gränsdragningar av väsentligen likartad natur. För de praktiskt verksamma kommunalmännen lär det väl också framstå såsom tämligen självklart att det är kommunernas skyldighet att ingripa i alla sådana kommunala angelägenheter vilkas ordnande äro — såsom det angives i 2 § — »av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt».

Det må även erinras att kommunen enligt 2 § andra stycket skall få rätt att inlägga veto mot att en privat anläggning förklaras för allmän även om förutsättningarna i övrigt för sådan förklaring äro för handen. Motiveringen till kommunens vetorätt har angivits vara just att kommunen dock i sista hand bär ansvaret för vatten- och avloppsverksamhetens ordnande. Uppenbart är att denna motivering icke håller för de fall, då något kommunalt ansvar icke skulle föreligga.

Enligt det föreliggande lagförslaget kan fastighetsägarens ställning i förhållande till en enskild huvudman utan tvivel komma att bli icke oväsentligt svagare än enligt jämförbar lagstiftning, t. ex. lagen om enskilda vägar och 8 kap. vattenlagen. Fastighetsägaren blir sålunda icke garanterad vare sig delaktighet i anläggningen eller insyn och medbestämmanderätt i företaget. Vidare kunna enligt 8 kap. vattenlagen fastighetsägarnas rättigheter och skyldigheter redan från början fastslås genom en generell domstolsprövning. Enligt förslaget däremot kan prövning ske endast i händelse av rättstvist och en sådan dom får icke rättskraft mot annan fastighetsägare än den som varit part i tvisten. Icke heller länsstyrelsen får en generell prövningsrätt. I den mån vederbörande kommun gjort sådan utfästelse som avses i 2 § andra stycket kan visserligen tillfredsställande skydd anses föreligga för tillvaratagandet av fastighetsägarens intressen. Och även utan dylik utfästelse torde tillfyllestgörande garanti få anses vara förhanden, därest genom uttryckligt lagstadgande kommunen i sista hand har ansvar för att anläggningen kommer till stånd och vidmakthålles. Skulle däremot en enskild anläggning auktoriseras utan kommunal utfästelse och utan att ens sådan skyldighet som avses i 3 § är för handen, kan, synes det mig, ifrågasättas om tillräckliga garantier skapats till skydd för den enskilde fastighetsägaren. Visserligen torde det, såsom i motiven framhålles, i praktiken knappast vara tänkbart, att en kommun skulle tillåta att en av enskilda utförd större vatten- och avloppsanläggning får förfalla men någon ovisshet måste emellertid, såsom även anföres, alltid råda såväl huruvida kommunen överhuvud kommer att ingripa vid en olycklig utgång av företaget som rörande tidpunkten och formen för ett sådant ingripande.

Det anförda synes tala för att vederbörande kommun bör åläggas ansvar för att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd i alla de

fall då detta påkallas till förebyggande av sanitära olägenheter och förutsättningar enligt 2 § första stycket eljest föreligga för att en enskild anläggning må förklaras för allmän. Detta önskemål kan tillgodoses genom att första punkten i 3 § gives det innehållet att därest till förekommande av sanitär olägenhet påkallas att vattenförsörjning och avlopp ordnas gemensamt för viss bebyggelse och omständigheterna i övrigt äro sådana som i 2 § första stycket sägs, det åligger kommunen att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd, så snart omständigheterna det medgiva, och vidmakthålles, så länge behov därav föreligger.

Om den föreslagna lagen kommer att upptaga ett stadgande av sagda innebörd skulle för auktorisation av enskilda anläggningar och för konstituerande av en kommunens skyldighet komma att gälla till synes olika förutsättningar ur rent sanitära synpunkter. Sålunda skulle såsom villkor för auktorisation formellt icke gälla att anläggningen vore påkallad till förekommande av sanitär olägenhet. Auktorisation torde dock knappast kunna påräknas under annan förutsättning, då ju anslutningstvång skall föreligga endast för fastighet som behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp. I verkligheten torde sålunda alla auktoriserade enskilda anläggningar komma att omfattas av kommunens skyldighet. En dylik konsekvens måste anses synnerligen önskvärd ur synpunkten av den enskildes trygghet.

5 §

Lagrådet:

Omfattningen av verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning har enligt lagförslagen rättslig betydelse därigenom att bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar endast gälla beträffande fastigheter inom verksamhetsområdet och att enligt förslaget till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen där upptagna stadganden i dessa m. fl. ämnen icke skola äga tillämpning inom dylikt område. I fråga om fastställande av verksamhetsområdet stadgas i det förstnämnda av förslagen allenast att — utom i vissa fall då länsstyrelsen äger meddela föreskrift — det tillkommer huvudmannen att bestämma detsamma. För att rättsverkningarna av huvudmannens bestämmande härutinnan skola inträda kräves enligt förslaget icke att det framträder såsom ett formligt och tillkännagivet beslut. Vål föreskrives att uppgift om huvudmannens beslut skall insändas till länsstyrelsen men beslutets giltighet är ej betingad av att detta iakttages. Särskilt i vad gäller utbyggandet av icke-kommunala anläggningar får antagas att verksamhetsområdena kunna komma att utvidgas genom helt formlösa beslut eller faktiska åtgärder, varom först i efterhand uppgifter lämnas till länsstyrelsen. Den oklarhet som till följd härav kan komma att råda beträffande verksamhetsområdet kan givetvis vara till olägenhet för fastighetsägarna och det synes hava varit önskvärdt att en fastare reglering i detta hänseende åstadkommits. Uppenbarligen är det emellertid ur andra synpunkter föga ändamåls-

enligt att binda beslutens giltighet vid formella villkor. Det synes också finnas skäl att antaga att i praktiken dylik oklarhet endast undantagsvis skall vålla någon egentlig svårighet vid tillämpning av reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång. Det torde ej heller vara anledning befara att en huvudman skall giva det tillämnade verksamhetsområdet så stor omfattning att fastighetsägare i onödan skola betagas möjligheten att erhålla tillämpning av ovannämnda bestämmelser i vattenlagen. Förslagets föreskrifter om anslutningsrätt inom det avsedda verksamhetsområdet måste nämligen anses innebära icke blott rätt för fastighetsägare att få anslutning i den mån anläggningen av huvudmannen utföres utan därutöver befogenhet att kräva att den avsedda anläggningen också kommer till stånd så att anslutning kan ske. Av föreskrifterna lär ytterligare följa att huvudmannen icke till avvärjande av dylikt krav från en fastighetsägare får ändra sitt beslut angående verksamhetsområdet så att fastigheten uteslutes.

6 och 14 §§

Justitieråden Lech, Regner och Lind:

För att avgift skall kunna uttagas är det enligt 14 § en förutsättning att fastigheten anslutits till anläggningen. Emellertid lämnar förslaget rum för viss tvekan om när denna förutsättning skall anses uppfylld. Det lär näppligen böra fordras att anslutning faktiskt kommit till stånd utan torde anslutning i lagens mening böra anses föreligga så snart möjlighet till faktiskt nyttjande beretts fastighetsägaren genom att huvudmannen utfört allt vad på honom skall ankomma. Med denna tolkning innefattar anslutningsplikten icke skyldighet för fastighetsägaren att å sin sida åvägabringa de ytterligare anordningar som erfordras för faktisk anslutning; härutinnan skulle han icke vara underkastad annat tvång än hälsovårdsmyndigheten av sanitära skäl äger utöva. Frågan lär äga övervägande teoretiskt intresse.

Regeringsrådet Lorichs:

Begreppet anslutning är av konstitutiv betydelse för innebörden av anslutningsrätten och anslutningstvånget och har betydelse jämväl för avgiftsskyldighetens inträdande. Likväl är det icke alldeles tydligt vad därmed förstås och någon definition lämnas icke vare sig i lagförslaget eller i motiven.

Uppenbart torde vara att kravet på anslutning i förevarande lagförslag icke sammanfaller med hälsovårdsstadgans krav i fråga om bostadslägenhetens och annan bebyggelses förseende med anordningar för vattenförsörjning och avlopp utan måste ges en tolkning som överensstämmer med lagstiftningens eget syfte.

Beträffande fastighetsägarens anslutningsrätt torde innebörden därav vara fullt tydlig. Vad åter angår huvudmannens rätt att påfordra anslutning är det icke lika klart vad denna innebär. Verksamhetsrådets omfattning bestämmes av huvudmannen bland annat med hänsyn till vad som är lämpligt ur teknisk och ekonomisk synpunkt. Från dylik begränsad synpunkt

kan huvudmannens intresse icke antagas sträcka sig längre än till rätten att uppbära avgift när han utfört vad på honom skall ankomma. Anslutningstvånget skulle med andra ord icke innebära skyldighet för fastighetsägaren att anordna egna servisledningar och installationer.

Emellertid synes avsikten icke vara att anslutningstvånget skall ha denna begränsade innebörd. Med den föreslagna lagstiftningen avses att tillgodose allmänna sanitära intressen och såsom förutsättning för anslutningsplikt skall gälla att för fastigheten föreligger behov av anordningar för vattenförsörjning och avlopp. Det kan därför icke anses främmande för lagstiftningens syfte att tolka reglerna om anslutningstvång så att detta innefattar skyldighet för fastighetsägaren att vidtaga anordningar för faktisk anslutning. Det skulle även te sig mindre tilltalande om avgiftsskyldighet förelåge dessförinnan. Vad särskilt angår den skyldighet att utföra servisledningar som vid nu ifrågasatt tolkning skulle föreligga må erinras om att även vid en motsatt tolkning fastighetsägaren enligt stadgande i 15 § kan förpliktas att vidkännas kostnaden för servisledningarna, därest huvudmannen med stöd av 7 § bestämt att dessa skola ingå i den allmänna anläggningen.

Anslutningsplikten får således enligt min mening antagas innebära skyldighet för fastighetsägaren att på begäran av huvudmannen vidtaga anordningar för faktisk anslutning. Med hänsyn till att huvudmannen givetvis icke kan påfordra annat än visst minimum i fråga om faktisk anslutning hade det varit önskvärt om minimikraven klargjorts åtminstone i motiven. Lämpligen synes i sådant hänseende kunna fordras att fastighetsägaren anordnar åtminstone *ett* tappningsställe för vatten och *en* avloppsbrunn i någorlunda bekväm närhet av den byggnad anläggningen avses skola betjäna.

15 §

Justitierådet Lind:

Kostnaderna för en anläggning skola enligt förslaget bäras av fastighetsägarna, beträffande hyresfastigheter sålunda i sista hand av hyresgästerna. Tydligtvis är det en svårlöst fråga huru lagstiftaren skall kunna åstadkomma att kostnadsfördelning mellan de olika fastigheterna göres rättvist. Frågan får ökad betydelse därigenom att en avsevärd utbyggnad av landets avloppsanläggningar kan förväntas.

I förevarande paragraf uppställas principerna för avgifternas beräkning. Vederbörande fastighetsägare erhåller därigenom ett verkligt rättsanspråk som går ut på att hans avgiftsskyldighet skall bestämmas enligt de angivna principerna, och han kan göra gällande denna sin rätt i process mot huvudmannen vid domstol. När denna rättsliga konstruktion valts, vore det närmast att vänta, att ett fast regelsystem uppställdes, som syftade till största möjliga fullständighet, att principerna således utformades i preciserade regler med särskilda bestämmelser för olika typfall.

I förslaget hava emellertid principerna angivits i ganska allmänna ordalag

och huvudmannen har därigenom erhållit faktisk möjlighet att i betydande utsträckning bestämma kostnadsfördelningen efter vad han själv finner lämpligt; ytterligare har befogenhet lämnats huvudmannen att i vissa fall frångå även dessa allmänt hållna principer. Även om detta kan vara ägnat att väcka principiella betänkligheter, synes dock annan uppläggning än förslaget knappast vara praktiskt möjlig. De regler som skola givas äro avsedda att täcka en mångfald skiftande situationer och avgiftsskyldigheten bör icke sällan röna rimlig inverkan av mera vid sidan liggande synpunkter — t. ex. markpolitiska — vilkas bärkraft kommunen är närmast att bedöma. Uppläggningsen av förslaget läser emellertid medföra, att domstolsprövningen blir av underordnad betydelse såsom skydd för den enskilda fastighetens rätt. Det torde närmast bli fall av mera påtagligt maktmissbruk, som med framgång kunna beivras domstolsvägen. Erforderlig rättsgaranti får i stället sökas däri att kommunerna kunna förväntas komma att föra en skälig och väl avvägd avgiftspolitik. Den framtida utvecklingen läser få visa, hurvida en utbyggnad och ytterligare precisering av lagbestämmelserna blir nödvändig.

Om man sålunda av praktiska skäl kan se sig nödsakad att beträffande anläggning, där kommun är huvudman, godtaga förslaget tämligen obestämt hållna reglering av avgiftsskyldigheten, synas dock vissa modifieringar böra genomföras beträffande anläggning med enskild huvudman.

Medan första stycket i förevarande paragraf innehåller grundregeln för kostnadsfördelningen (»den sociala kostnadsfördelningsregeln»), meddelas i andra stycket bestämmelse om undantag härifrån. Undantaget avser fall av vad som kan kallas onormala kostnader för anslutning, eller snarare för anläggningens utbyggande så att anslutning blir möjlig; såsom villkor för tillämpligheten angives, att kostnaden skall vara avsevärt högre eller lägre än för övriga fastigheter. Att villkoret är uppfyllt medför emellertid enligt förslaget icke, att undantagsregeln med nödvändighet skall tillämpas. Huvudmannen har fått befogenhet att efter eget gottfinnande frångå densamma och återfalla på huvudregeln utan att domstol i efterhand kan pröva om han ägde skäl därtill eller icke. Därest det uppställda villkoret över huvudtaget är av den art att dess uppfyllande kan objektivt konstateras — något som förslaget tydligen förutsätter vara möjligt — synes emellertid lämpligheten av att giva huvudmannen denna valrätt kunna ifrågasättas när det gäller enskild huvudman. Här finnes icke lika stor anledning som beträffande kommuner att hysa tillit till att avgiftspolitiken blir skälig och väl avvägd. Likaledes saknas här den möjlighet som i förra fallet torde stå till buds att genom kommunala besvär ernå en prövning om huvudmannens överflyttning av kostnaderna står i överensstämmelse med den kommunala likställighetsprincipen. Markpolitiska synpunkter kunna icke heller gärna tillerkännas samma inflytande på avgiftsbestämningen som när kommun är huvudman. Härtill kommer, att de enskilda huvudmännens verksamhetsområden i regel vart för sig äro av mindre omfattning än kommunernas, så att därigenom kostnadsöverflyttningen kan bliva mera kännbar. Även om

egentligt missbruk mera sällan behöver befaras, kan dock ett frångående av de i lagen angivna principerna lätteligen giva näring åt uppfattningen, att den ena eller den andra kategorien fastigheter otillbörligen gynnas eller missgynnas, företrädesvis om huvudmannen — t. ex. ett industriföretag — av någon anledning har särskilt intresse för viss fastighet. Väl är det sant, att länsstyrelsen jämlikt 18 § äger förordna syssloman för anläggning, därest viss eller vissa fastigheters intressen åsidosättas. Tvivelaktigt synes dock vara huruvida länsstyrelsen kan utöva denna befogenhet endast därför att huvudmannen begagnat sig av en honom i lag uttryckligen tillagd rätt att efter eget skön fördela kostnaderna. I varje händelse lärer väl sådant ingripande icke kunna komma i fråga, när huvudmannen blott i ett enstaka fall vägrat att öka eller minska viss fastighets avgifter. Tillämpningen av undantagsregeln bör därför icke vara beroende av den enskilde huvudmannens gottfinnande. Avfattningen lämnar ju också redan i och för sig tillräckligt utrymme för skälighetsbedömning efter omständigheterna. Även med denna anordning är det givetvis grundregeln som främst kommer i fråga för tillämpning, och undantagsregeln blir förbehållen för mera sällsynta fall.

Vad nu sagts äger visserligen icke samma tillämpning där ett av kommunen särskilt bildat bolag är huvudman. Då det icke synes möjligt att skilja mellan olika slag av enskilda huvudmän, torde emellertid en kommun som vill begagna bolagsformen böra få underkasta sig den något strängare reglering, som ur principiella synpunkter förefaller vara den riktigaste och som huvudsakligen av praktiska skäl frångås när kommun är huvudman.

En liknande ändring synes böra övervägas beträffande bestämmelsen i tredje stycket första punkten som medger huvudmannen att lägga vissa kostnader på en fastighet. Denna bestämmelse avser bland annat kostnad för servisledningar, varmed då måste förstås i anläggningen ingående servisledningar, eftersom sådana som icke ingå redan av denna anledning skola bekostas av vederbörande fastighet. I bestämmelsen angivas icke några objektiva förutsättningar för kostnadsöverflyttningen. Vad som åsyftas torde emellertid vara att kostnaden för servisledning avsevärt överstiger motsvarande kostnader för övriga fastigheter. Härifrån lärer emellertid vara tänkt att undantaga sådana fall, då det tekniska utförandet av anläggningen medför att en förhöjning av kostnaden för vissa fastigheter motsvaras av en kostnadsminskning för andra, t. ex. när en huvudledning lägges vid ena sidan av en väg. De för en fastighet särskilt avsedda anordningar, varom bestämmelsen vidare talar, synas i kostnadshänseende böra belasta fastigheten.

Jag vill alltså ifrågasätta en sådan ändring av förevarande paragraf, att tillämpningen av de båda nämnda undantagsreglerna blir obligatorisk beträffande anläggning, vilkens huvudman icke är kommun, samt att den senare regeln erhåller en något jämkad avfattning. Därest de av mig framförda synpunkterna vinna beaktande, torde det falla sig naturligt att i lag-

texten antyda det självklara förhållandet, att kommunernas särskilda beslutanderätt icke får utövas godtyckligt.

I enlighet med vad ovan sagts får jag förorda följande. Ordet »må» i andra stycket torde utbytas mot »skola». Stadgandet i tredje stycket första punkten torde sammanföras med det föregående andra stycket. Stadgandet torde därvid erhålla den lydelsen, att där kostnaden för en fastighets servisledning i avsevärd mån överstiger vad eljest inom verksamhetsområdet är brukligt, kostnaden skall till överskjutande del läggas å fastigheten, dock att där denna skillnad beror på sådant tekniskt utförande av anläggningen, att den högre kostnaden motsvaras av lägre kostnad annorstädes, vad nu sagts icke skall gälla; andra för en fastighet särskilt avsedda anordningar skola bekostas av denna. Efter detta andra stycke torde insättas ett nytt stycke av innehåll, att utan hinder av vad i föregående stycke stadgas kommun såsom huvudman äger, där det för befrämjande av ändamålsenlig bebyggelse inom kommunen eller eljest av särskilda skäl finnes påkallat, föreskriva, att för fastighetens avgiftsskyldighet skall tillämpas bestämmelsen i paragrafens första stycke.

Tilläggas må, att bestämmelserna om avgifter med hänsyn till sin lydelse och med beaktande av det faktiska monopol huvudmannen innehar enligt min mening få anses vara tvingande, så att huvudmannen icke äger gentemot en fastighetsägare åberopa en med denne träffad överenskommelse om större avgiftsskyldighet än bestämmelserna föranleda.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1955.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, kommunikations-, jordbruks- och inrikesdepartementen samt statsrådet Hjalmar Nilson anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 4 februari 1955 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 8 oktober 1954 remitterade förslagen till

- 1) lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar;
- 2) lag om ändring i 8 kap. vattenlagen; samt
- 3) lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Det synes ej vara anledning till erinran mot vad lagrådet uttalat beträffande innebörden av 5 § förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Vad angår de inom lagrådet gjorda uttalandena i fråga om 6 och 14 §§ kan jag ansluta mig till den åsikt åt vilken majoriteten av lagrådet givit uttryck.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen — förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar samt förslaget till lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) med vissa redaktionella jämkningar — måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier